

Kumppanuus voimavarana – ohje vesihuoltolaitosten yhteis- työhön

Vesilaitosyhdistyksen monistesarja nro 105

Helsinki 2026

Julkaisun jakelu:

Vesilaitosyhdistys
Aleksanterinkatu 44
00100 Helsinki

sähköposti: vvy@vvy.fi
kotisivu www.vesilaitosyhdistys.fi

ISSN-L 2242-7279
ISSN 2954-2014

ISBN 978-952-7545-32-4

Helsinki 2026

KUVAILEHTI			
<i>Julkaisija</i>	Suomen Vesilaitosyhdistys ry		
<i>Tekijät</i>	Aliisia Haapasalmi ja Saijariina Toivikko, Suomen Vesilaitosyhdistys ry		
<i>Julkaisun nimi</i>	Kumppanuus voimavarana – ohje vesihuoltolaitosten yhteistyöhön		
<i>Julkaisusarjan nimi ja numero</i>	Vesilaitosyhdistyksen monistesarja nro 105		
<i>Julkaisun teema</i>	vesihuoltolaitosten yhteistyö		
<i>Saatavuus</i>	Julkaisu on saatavissa Vesilaitosyhdistyksen verkkosivuilta.		
<i>Tiivistelmä</i>	<p>Kumppanuus voimavarana – ohje vesihuoltolaitosten yhteistyöhön -julkaisu tarjoaa kattavan ohjeistuksen vesihuoltolaitosten välisen yhteistyön kehittämiseen ja tiivistämiseen. Julkaisussa keskitytään erityisesti tiedonvaihto-, hanke-, hankinta- ja henkilöstöyhteistyön muotoihin sekä niiden hyviin käytäntöihin.</p> <p>Hankkeessa toteutettiin pilotointi kumppanuusmallista yhteistyössä Kirkkonummen Veden, Lohjan kaupungin vesi- ja viemärlaitoksen sekä Vihdin Veden kanssa, ja pilotoinnin pohjalta laadittiin ohjeita ja malleja, joita muutkin vesihuoltolaitokset voivat hyödyntää omassa yhteistyössään.</p> <p>Julkaisu sisältää esimerkkejä erilaisista yhteistyömuodoista, kuten säännöllisistä tapaamisista, yhteisistä kehittämishankkeista sekä hankinta- ja henkilöstöyhteistyöstä. Lisäksi käsitellään yhteistyöhön liittyvää lainsäädäntöä ja sopimuksellisia kysymyksiä, jotka ovat keskeisiä erityisesti julkisomisteisten organisaatioiden välisessä yhteistyössä.</p> <p>Vesihuoltolaitosten yhteistyötä voidaan vahvistaa säännöllisillä tapaamisilla, avoimella tiedonvaihdolla ja matalan kynnyksen vuorovaikutuksella. Yhteistyön tueksi on suositeltavaa luoda toimintamalleja ja säännöllisyyttä sekä usein myös kirjalliset sopimukset. Synergiaa on mahdollista saavuttaa ulottamalla yhteistyötä hankkeisiin, hankintoihin ja henkilöstöresurssien jakamiseen. On tärkeää määritellä yhteistyön tavoitteet, vastuut ja kustannusten jakoperusteet. Erityisesti hankinta- ja henkilöstöyhteistyön tiivistämisen yhteydessä on tarpeen ottaa huomioon vesihuoltolaitoksen organisaatiomuoto ja sen toimintaa koskeva lainsäädäntö. Yhteistyön onnistumisen edellytyksiä ovat luottamus, avoimuus ja selkeä viestintä.</p>		
<i>Avainsanat</i>	vesihuolto, yhteistyö, henkilöstö, hankinnat, sopimukset		
<i>Rahoittaja/toimeksiantaja</i>	Suomen Vesilaitosyhdistys ry		
	<i>ISBN</i> 978-952-7545-32-4	<i>ISSN</i> 2954-2014	
	<i>Sivuja</i> 79 + 32	<i>Kieli</i> suomi	<i>luottamuksellisuus</i> julkinen
<i>Julkaisun jakelu</i>	Vesilaitosyhdistys, www.vvy.fi		
	Tekijät vastaavat julkaisun sisällöstä eikä julkaisun sisältöä voida tulkita Vesilaitosyhdistyksen kannanotoksi.		

BESKRIVNINGSBLAG			
<i>Publicerat av</i>	Finlands Vattenverksförening rf		
<i>Författare</i>	Aliisia Haapasalmi och Saijariina Toivikko, Finlands Vattenverksförening rf		
<i>Publikationens titel</i>	Partnerskap som resurs – anvisning för samverkan mellan vattentjänstverk		
<i>Publikationsseriens titel och nummer</i>	Vattenverksföreningens duplikatserie nr 105		
<i>Publikationens tema</i>	samverkan mellan vattentjänstverk		
<i>Tillgänglighet</i>	Publikationen finns på Vattenverksföreningens webbsida.		
<i>Sammanfattning</i>	<p>Partnerskap som resurs – anvisning för samverkan mellan vattentjänstverk publikationen erbjuder en heltäckande riktlinje för att utveckla och fördjupa samverkan mellan vattentjänstverk. Fokus ligger speciellt på former av informationsutbyte, projekt-, upphandlings- och personalrelaterad samverkan samt deras goda praxis.</p> <p>Inom projektet genomfördes en pilot av en partnerskapsmodell i samarbete med Kyrksläatts Vatten, Lojo stads vatten- och avloppsverk samt Vichtis Vatten. Utifrån piloteringen har riktlinjer och modeller tagits fram som även andra vattentjänstverk kan använda i sitt samarbete.</p> <p>Publikationen innehåller exempel på olika samverkansformer, såsom regelbundna möten, gemensamma utvecklingsprojekt samt upphandlings- och personalressurssamverkan. Dessutom behandlas lagstiftning och avtalsfrågor som är centrala speciellt vid samverkan mellan offentligt ägda organisationer.</p> <p>Samverkan mellan vattentjänstverk kan stärkas genom regelbundna möten, öppen informationsdelning och kommunikation med låg tröskel. För att stödja samverkan rekommenderas att etablera gemensamma arbetsmodeller och rutiner samt ofta även skriftliga avtal. Synergier kan uppnås genom att utvidga samverkan till projekt, upphandlingar och delning av personalresurser. Det är viktigt att tydligt definiera samverkans mål, ansvar och principer för kostnadsfördelning. Speciellt vid fördjupat samarbete kring upphandling och kompetensförsörjning bör vattentjänstverk juridisk organisationsform och tillämplig lagstiftning beaktas. Grundläggande förutsättningar för ett framgångsrikt samarbete är tillit, öppenhet och tydlig kommunikation.</p>		
<i>Nyckelord</i>	vattentjänster, samarbete, personal, upphandlingar, avtal		
<i>Finansiär/ uppdragsgivare</i>	Finlands Vattenverksförening rf		
	<i>ISBN</i> 978-952-7545-32-4	<i>ISSN</i> 2954-2014	
	<i>Sidantal</i> 79 + 32	<i>Språk</i> finska	<i>Konfidentialitet</i> offentlig
<i>Distribution av publikationen</i>	Vattenverksföreningen, www.vvy.fi		
	Författarna är ensamt ansvariga för rapportens innehåll, varför detta ej kan åberopas såsom representerande Vattenverksföreningens ståndpunkt.		

Esipuhe

Vesilaitosyhdistyksen strategian yksi keskeinen tavoite on alan uudistuminen toimijoiden laajalla yhteistyöllä. Tätä tavoitetta on pyritty edistämään useilla vesihuoltolaitosten yhdistymistä, organisoitumista ja sopimuksellista yhteistä koskevilla hankkeilla ja julkaisuilla: Vesihuoltolaitosten välisen sopimusten mallit julkaistiin vuonna 2023 ja OPAS: Kilpailunäkökulmat vesihuollossa valmistui syksyllä 2025.

Kumppanuus voimavarana – ohje vesihuoltolaitosten välisen yhteistyön tiivistämiseen -hanke täydentää edellä mainittuja julkaisuja, ja tuo osaltaan lisätietoa vesihuoltolaitosten välisestä yhteistyöstä kirkastaen myös siihen liittyviä lainsäädännöllisiä ja sopimuksellisia kysymyksiä. Yhteistyön osa-alueista hankkeessa on keskitytty erityisesti tiedonvaihto-, hanke-, hankinta- ja henkilöstöyhteistyöhön. Hankkeessa kerättiin tietoa vesihuoltolaitosten tekemästä yhteistyöstä kyselylomakkeen ja haastatteluiden avulla, joiden pohjalta julkaisuun on laadittu tapausesimerkkejä. Tietoa yhteistyöohjetta varten on haettu internetistä ja eri asiantuntijatahoja konsultoiden. Hankkeessa toteutettiin myös pilotointi vesihuoltolaitosten välisestä kumppanuusmallista yhteistyössä Kirkkonummen Veden, Lohjan kaupungin vesi- ja viemärlaitoksen sekä Vihdin Veden kanssa. Julkaisuun on pilotin pohjalta kiteytetty ohjeistusta, jonka avulla myös muut vesihuoltolaitokset voivat samoin menetelmin tiivistää yhteistyötään. Hankkeessa valmistuneen julkaisun tarkoituksena on ohjeistaa ja kannustaa vesihuoltolaitoksia tekemään keskinäistä yhteistyötä sekä kehittämään sitä muun muassa erilaisia sopimusmalleja hyödyntäen.

Hankkeessa sekä tilaajan että toteuttajan roolissa toimi Vesilaitosyhdistys, joka palkkasi määräaikaiseksi projektityöntekijäksi Aliisia Haapasalmen tekemään hanketta. Vesilaitosyhdistyksen kehittämispäällikkö Saijariina Toivikko toimi hankkeessa projektipäällikkönä. Hanketta ohjasivat Vesilaitosyhdistyksen hallinto- ja talousryhmän jäsenet sekä hankkeessa mukana olleiden yhteistyövesihuoltolaitosten johto. Ohjausryhmässä olivat mukana Tuulia Innala Suomen Kuntaliitosta, Petri Jokela Tampereen Vesi Oy:stä (syyskuusta 2025 alkaen Turun Vesihuolto Oy:ssä), Mika Mankinen Kuusamon energia- ja vesiosuuskunnasta, Maria Relander Helsingin seudun ympäristöpalvelut HSY:stä, Pertti Sipola Pudasjärven Vesiosuuskunnasta, Kimmo Rintamäki Nurmijärven Vedestä, Kristian Gullsten Napapiirin Energia ja Vesi Neve Oy:stä, Krista Viitasalo Vihdin Vedestä, Janne Koivuniemi Lohjan kaupungin vesi- ja viemärlaitoksesta, Teemu Ketola ja Maria Lehtinen Kirkkonummen Vedestä, Petri Kolehmainen Laukaan Vesihuolto Oy:stä, Juha Rintamäki Tampereen Vesi Oy:stä sekä Joonas Jännäri Vesilaitosyhdistyksestä. Lisäksi Maria Relander on vastannut julkaisun vakuutuksia käsittelevän osion kirjoittamisesta. Hankinta- sekä henkilöstöasioissa asiantuntija-apuaan hankkeelle ovat antaneet Tuija Palo ja Maarit Rautavaara Tampereen Vesi Oy:stä, Emma Kaukonen ja Merja Soosalu Helsingin seudun ympäristöpalvelut HSY:stä, Juha Heininen Turun Vesihuolto Oy:stä, Kuntaliitto ja Julkisten hankintojen neuvontayksikkö (JHNY) sekä Työsuojeluhallinto. Juridisen tarkistuksen ja tekstin muokkauksen lukujen 7, 9 ja 10 osalta on toteuttanut Lieke Asianajotoimisto Oy, minkä lisäksi liitteet 1, 2, 4 ja 5 ovat heidän laatimiaan.

Hanke on Vesilaitosyhdistyksen kärkihanke, joka on saanut rahoituksensa Vesihuoltolaitosten kehittämisrahastolta. Hankkeen suunnittelu aloitettiin alkuvuodesta 2024, ja hanke toteutettiin vuoden 2025 ja alkuvuoden 2026 aikana.

Kiitämme lämpimästi kaikkia niitä henkilöitä ja tahoja, jotka ovat antamallaan tiedoilla ja kommentteilla myötävaikuttaneet tämän oppaan valmistumiseen!

30.3.2026, Suomen Vesilaitosyhdistys ry

Sisällysluettelo

1	Johdanto	1
2	Vesihuoltolaitosten organisaatiomuodot	3
3	Vesihuoltolaitosten välinen kumppanuusmalli	5
3.1	Kumppanuusmallin pilotointi	5
3.2	Ohje ja malli kumppanuusmallin toteutukseen	6
4	Vesihuoltolaitosten tiedonvaihtoyhteistyö	9
4.1	Esimerkkejä tiedonvaihtoyhteistyöstä	9
4.1.1	"Pohjoisen valmiusryhmä"	9
4.1.2	Kymenlaakson vesihuoltolaitosten toimitusjohtajatapaamiset	9
4.1.3	Keski-Suomen vesihuoltofoorumi	10
4.1.4	"Tj.-11 ryhmä"	10
4.1.5	KUUMA-kuntien vesihuoltolaitosten johtajien tapaamiset	10
4.1.6	Ammattiryhmätapaamiset	11
4.1.7	Keski-Uudenmaan veden laatuhäiriöt ja tiedottaminen -kokoukset	11
4.1.8	Järvi-Suomen Vesihuoltolaitokset (JÄRVES) ry	12
4.1.9	Pohjois-Suomen Vesivaliokunta (OUKE) ry	13
4.2	Tiedonvaihtoyhteistyön hyviä käytäntöjä	14
4.3	Yhdistysmuotoinen yhteistyö	16
5	Vesihuoltolaitosten yhteiset kehittämishankkeet	17
5.1	Esimerkkejä hankeyhteistyöstä	17
5.1.1	Ohje vahinkotilanteiden käsittelyyn -hanke	17
5.1.2	VAHVA vesi -hanke	17
5.1.3	Vesihuollon alueellisen yhteistyön kehittäminen -hanke	18
5.1.4	Vantaanjoen pumppaamopäästöjen hallintahanke VIPPA	19
5.1.5	Järvi-Suomen Vesihuoltolaitokset (JÄRVES) ry:n hankkeet	20
5.2	Hankeyhteistyön periaatteet	21
6	Vesihuoltolaitosten hankintayhteistyö	23
6.1	Esimerkkejä hankintayhteistyöstä	23
6.1.1	Kevyt hankintayhteistyö tietoa ja hyviä käytäntöjä vaihtamalla	23
6.1.2	Laajempi hankintayhteistyö yhteisellä tarjouspyynnöllä	23
6.1.3	Laajempi hankintayhteistyö erillisillä hankintapäätöksillä ja - sopimuksilla	23
6.1.4	Laajempi hankintayhteistyö joko yhteisillä tai erillisillä hankintapäätöksillä mutta erillisillä hankintasopimuksilla	23
6.1.5	Laajempi hankintayhteistyö hankintarenkaana	24
6.1.6	Yhteishankinta yhteishankintayksikön kautta	25
7	Ohje hankintayhteistyön toteutukseen	27
7.1	Hankintayhteistyön edut	27
7.2	Lainsäädännön näkökohtia yhteishankinnoissa	29
7.2.1	Hankintalainsäädännön sekä muiden ohjeiden ja sääntöjen soveltaminen yhteishankinnoissa	30
7.2.2	Vastuun jakautuminen yhteishankinnoissa	31
7.2.3	Päätösvallan siirto	31
7.3	Kevyt hankintayhteistyö	32
7.4	Laajempi hankintayhteistyö yksittäisissä yhteishankinnoissa	33
7.4.1	Yhteishankinnan valmistelu	33
7.4.2	Yhteishankinnan toteutus	34
7.4.3	"Hankintarenkaat"	36
7.5	Yhteishankintayksikköhankinnat	37
8	Esimerkkejä henkilöstöyhteistyöstä	39
8.1	Henkilöstövaihto	39

8.1.1	Vesihuoltolaitosten väliset lyhytaikaiset tutustumiset toiseen laitokseen	39
8.1.2	Työvaihto työvapaan kautta toisella vesihuoltolaitoksella	39
8.2	Pienimuotoinen palvelujen tarjoaminen ja hankkiminen	39
8.2.1	Turvallisuusjohtamiseen liittyvien palvelujen hankkiminen toiselta vesihuoltolaitokselta	40
8.2.2	Asiakaspalveluun liittyvien palvelujen hankkiminen ja tarjoaminen vesihuoltolaitosten kesken	40
8.2.3	Häiriötilanteisiin liittyvien palvelujen tarjoaminen toisille vesiosuuskunnille ja muille vesihuoltolaitoksille	40
8.2.4	Palvelujen tarjoaminen kuntayhtymän jäsenkuntien vesihuoltolaitoksille	40
8.3	Laajempi palvelujen tarjoaminen ja hankkiminen	41
8.3.1	Varallaolopalvelujen tarjoaminen toiselle vesihuoltolaitokselle.....	41
8.3.2	Operointipalvelun tarjoaminen vesiosuuskunnalle	41
8.4	Yhteinen henkilöstö.....	42
8.4.1	Vesihuoltolaitosten yhteinen maaperä- ja pohjavesiasiantuntija	42
8.4.2	Kuntien yhteinen ilmastokoordinaattori	43
8.4.3	Vesihuoltolaitoksen ja konsulttiyrityksen yhteinen kesätyöntekijä	44
8.4.4	Kuntien välinen rakennusvalvontayhteistyö	44
8.5	Henkilöstön tilapäinen luovuttaminen ja käyttö	45
8.5.1	Häiriötilanneavun antaminen toiselle vesihuoltolaitokselle	45
8.5.2	Vesihuoltolaitosten välinen häiriötilanneyhteistyösopimus	46
9	Henkilöstöyhteistyötä koskeva lainsäädäntö ja työsuhdeasiat	47
9.1	Kuntalaki ja markkinoilla toimiminen.....	47
9.1.1	Poikkeukset yhtiöttämisvelvollisuuteen	47
9.2	Kuntalaki ja kuntien yhteistoiminta	49
9.2.1	Kuntien yhteinen virka	50
9.2.2	Sopimus viranomaistehtävän hoitamisesta.....	50
9.2.3	Vastuukuntamalli	50
9.3	Eriyisalojen hankintalaki henkilöstöyhteistyön kannalta.....	51
9.3.1	Horisontaalinen yhteistyö	51
9.3.2	Sidosyksikköhankinnat eli in-house hankinnat.....	52
9.4	Kilpailulaki.....	53
9.5	Osakeyhtiölaki.....	54
9.6	Osuuskuntalaki	55
9.7	Työlainsäädäntö.....	55
9.7.1	Työsopimuslaki.....	55
9.7.2	Työehtosopimuslaki.....	56
9.7.3	Kunnan ja hyvinvointialueen virkaehtosopimuksista annettu laki	56
9.7.4	Laki työnantajan ja henkilöstön välisestä yhteistoiminnasta kunnassa ja hyvinvointialueella	56
9.7.5	Yhteistoimintalaki	57
9.7.6	Työturvallisuuslaki	57
9.7.7	Työtapaturma- ja ammattitautilaki.....	58
9.7.8	Työterveyshuoltolaki.....	58
9.7.9	Laki työsuojelun valvonnasta ja työpaikan työsuojeluyhteistoiminnasta	58
9.7.10	Työaikalaki	58
9.7.11	Vuosilomalaki	59
9.7.12	Laki tilaajan selvitysvelvollisuudesta ja vastuusta ulkopuolista työvoimaa käytettäessä.....	60
9.8	Työehtosopimukset ja työsopimukset.....	60
9.8.1	Työehtosopimukset	60
9.8.2	Työsopimukset	61

9.9	Vahinkoja koskevat säädökset ja vakuutukset.....	62
9.9.1	Vahingonkorvauslaki.....	62
9.9.2	Vakuutukset.....	62
9.9.3	Sopimusehdot.....	63
10	Ohje henkilöstöyhteistyön toteutukseen	65
10.1	Vastuista sopiminen tilapäisesti toisella laitoksella työskenneltäessä	65
10.2	Henkilöstövaihto	66
10.2.1	Lyhytaikainen henkilöstövaihto	66
10.2.2	Henkilöstövaihto työvapaana	66
10.3	Palvelujen tarjoaminen ja hankkiminen.....	67
10.3.1	Palvelunhankinnasta sopiminen	67
10.4	Yhteinen henkilöstö	68
10.5	Häiriötilanneyhteistyö ja henkilöstön tilapäinen luovuttaminen.....	71
11	Johtopäätökset ja suositukset	72
	Hankkeessa pidetyt haastattelut	74
	Lähteet.....	75
	Liitteet	80

- LIITE 1 VESIHUOLTOLAITOSTEN YHTEISTYÖSOPIMUSMALLI
- LIITE 2 VASTUUNJAKO LUOVUTETTAESSA HENKILÖSTÖÄ TILAPÄISESTI TOISEN SOPIJAPUOLEN KÄYTTÖÖN
- LIITE 3 VESIHUOLTOLAITOSTEN YHTEISHANKESOPIMUSMALLI
- LIITE 4 VESIHUOLTOLAITOSTEN HANKINTAYHTEISTYÖSOPIMUSMALLI
- LIITE 5 JURIDINEN TARKASTELU HORIZONTAALISESTA YHTEISTYÖSTÄ

1 JOHDANTO

Vesilaitosyhdistyksen strategian yksi päätavoitteista on ”Ala uudistuu toimijoiden laajalla yhteistyöllä”. Kansallisen vesihuoltouudistuksen ohjelman yhtenä keskeisenä päämääränä on myös alueellisen yhteistyön kehittäminen ja vesihuollon rakennemuutoksen edistäminen. Kumppanuus voimavarana – ohje vesihuoltolaitosten välisen yhteistyön tiivistämiseen -hankkeen tavoitteena on omalta osaltaan edistää vesihuoltolaitosten keskinäistä yhteistyötä eri osa-alueilla.

Vesihuoltolaitokset tekevät keskenään paljon erimuotoista ja -asteista yhteistyötä, ja keskinäisen yhteistyön lisääminen on myös tehtyjen kyselyjen perusteella toivottua. Yhteistyön tiivistyminen vaatii kuitenkin usein muun muassa vastuista, työnjaosta ja kustannuksista sopimista. Yhteistyön syventäminen voi myös tuoda mukanaan hallinnollisia ja lainsäädännöllisiä haasteita, joita ei ole aiemmin totuttu ratkomaan.

Tämän hankkeen tarkoituksena on kannustaa ja ohjeistaa vesihuoltolaitoksia tekemään niin kevyttä vapaaehtoisuuteen perustuvaa kuin sopimuksellista yhteistyötä keskenään. Tässä hankkeessa ei ole käsitelty yhteistyötä, johon liittyy organisaatiomuutoksia tai organisaatioiden yhdistymistä. Operointiyhteistyötä tarkastellaan Vesilaitosyhdistyksen monistesarjan vuonna 2025 julkaistussa OPAS: Kilpailunäkökulmat vesihuollossa -julkaisussa, joten myös se on rajattu tämän hankkeen aihepiirin ulkopuolelle. Edellä mainitun operointihankkeen tuloksia hyödynnettiin tässä hankkeessa erityisesti henkilöstöyhteistyötä koskevissa osioissa. Vesihuoltolaitosten välisten sopimusten mallit -julkaisu puolestaan sisältää sopimusmallit talousvesi- ja jätevesihuollon yhteistyöhön sekä häiriötilanneyhteistyöhön, joten myöskään näihin aihealueisiin ei tässä hankkeessa ole syvennytty.

Tässä julkaisussa kerrotaan tapausesimerkkejä ja annetaan ohjeita vesihuoltolaitosten väliseen tiedonvaihto-, hanke-, hankinta- sekä henkilöstöyhteistyöhön jo olemassa olevien hyvien käytäntöjen sekä hankkeessa tehtyjen selvitysten perusteella. Liitteistä löytyvät valmiit sopimusmallit täydentävät ohjeistusta. Lisäksi hankkeessa toteutettiin pilotointi uudeltaisesta kumppanuusmallista yhteistyössä Kirkkonummen Veden, Lohjan kaupungin vesi- ja viemärlaitoksen sekä Vihdin Veden kanssa. Kumppanuuslaitosten kesken on muun muassa järjestetty säännöllisesti erilaisia kokouksia, tapaamisia ja vierailuja eri kokoonpanoin, minkä lisäksi on tehty kumppanuussopimus, jota muokaten on laadittu liitteen 1 yhteistyösopimusmalli.

Tietoa vesihuoltolaitosten keskinäisestä yhteistyöstä on hankkeessa kerätty yhdistyksen jäsenlaitoksille lähetetyn Webropol-kyselyn ja sen pohjalta pidettyjen haastatteluiden avulla. Muu tiedonhaku julkisomisteisten organisaatioiden välisen yhteistyön erityispiirteistä on tapahtunut pääosin internetiä ja kirjallisuutta hyödyntäen. Lisäksi on tehty erilaisia tiedusteluja sähköpostitse.

Julkaisussa kerrotaan esimerkkejä vesihuoltolaitosten tai muiden läheisten toimijoiden välisestä yhteistyöstä. Hankkeessa tai julkaisussa ei oteta kantaa esimerkkien mukaisen yhteistyön juridiseen pätevyyteen. Yhteistyötä koskevaa lainsäädäntöä ja ohjeita yhteistyöhön esitellään julkaisussa erikseen. **Yhteistyöhön ryhdyttäessä tulee aina tapauskohtaisesti arvioida yhteistyön juridiset reunaehdot.**

Luvussa kaksi kerrotaan vesihuoltolaitosten erilaisista organisaatiomuodoista ja niiden keskeisistä ominaisuuksista. Luvussa kolme kuvataan vesihuoltolaitosten välinen kumppanuusmalli ja sen pilotointi sekä ohjeistetaan kumppanuusmallin toteutukseen.

Luvussa neljä käsitellään vesihuoltolaitosten tiedonvaihtoyhteistyön esimerkkejä, kokemuksia ja hyviä käytäntöjä. Luvussa viisi esitellään vesihuoltolaitosten yhteisiä kehittämishankkeita ja yleisesti huomioitavia periaatteita niiden toteutuksessa. Hankintayhteistyötä koskeva sisältö on jaettu luettavuuden vuoksi kahteen lukuun siten, että ensin luvussa kuusi kerrotaan esimerkkejä vesihuoltolaitosten hankintayhteistyöstä ja luvussa seitsemän kuvataan yhteishankintojen sääntelyä sekä ohjeistetaan hankintayhteistyön eri tapoihin. Henkilöstöyhteistyötä puolestaan käsitellään kolmessa erillisessä luvussa: lukuun kahdeksan on koottu tapausesimerkkejä, luvussa yhdeksän avataan henkilöstöyhteistyöhön liittyvää lainsäädäntöä ja luku kymmenen sisältää kahden edellisen luvun pohjalta laadittua ohjeistusta vesihuoltolaitosten henkilöstöyhteistyöhön.

2 VESIHUOLTOLAITOSTEN ORGANISAATIOMUODOT

Suomessa on vuoden 2026 alussa hieman yli 1 100 vesihuoltolaitosta, joilla on kunnan vahvistama toiminta-alue. Näistä kunnallisia vesihuoltolaitoksia on noin 300 kappaletta ja yksityisiä laitoksia noin 890 kappaletta. Kunnallisten vesihuoltolaitosten lukumäärän hävitessä yksityisille laitoksille on kunnallisten laitosten palveluiden piirissä kuitenkin huomattavasti enemmän asukkaita kuin esimerkiksi pienten vesiosuuskuntien. Vesihuoltolaitos voi olla organisaatiomuodoltaan kunnan liikelaitos tai taseyksikkö, osakeyhtiö, kuntayhtymä tai yksityinen osuuskunta. Laitoksen organisaatiomuoto vaikuttaa niitä koskevaan lainsäädäntöön esimerkiksi osakeyhtiön noudattaessa yksityisoikeudellista lainsäädäntöä. (HE 40/2025 vp, 2.7.1; Vesilaitosyhdistys 2018, 11–13) Tällä taas on merkitystä muun muassa vesihuoltolaitokselta yhteishankinnoissa ja henkilöstöyhteistyössä edellytettyihin toimintatapoihin. Vesihuoltolaitosten eri organisaatiomuotojen ominaisuuksia esitellään taulukossa 1.

Taulukko 1. Vesihuoltolaitosten organisaatiomuodot (HE 40/2025 vp, 2.7.1; Vesilaitosyhdistys 2018, 11–13; kuntalaki 410/2015, 55.2, 56, 58.1, 61.1 ja 67.2 §; Tilastokeskus n.d.)

Organisaatiomuoto	Kuvaus
Liikelaitos	<ul style="list-style-type: none">- Julkisoikeudellinen toimija- Kuntaomisteinen; yleensä yhden kunnan omistama- Osa kuntaa hallinnollisesti ja taloudellisesti, ei erillinen oikeushenkilö- Sovelletaan hallinto- ja kuntalakia sekä kunnallishallinnon sääntöjä ja periaatteita.- Johtokunta, kunnanvaltuusto, kunnanhallitus ja ohjaavat.- Ensisijainen tarkoitus yhteiskunnallisten palveluiden tuottaminen- Erillinen kirjanpito ja tilinpäätös- Tehtävänä budjetissa ilmoitetun ylijäämän tuottaminen kunnalle
Taseyksikkö	<ul style="list-style-type: none">- Julkisoikeudellinen toimija- Kuntaomisteinen; yleensä yhden kunnan omistama- Osa kuntaa hallinnollisesti ja taloudellisesti, ei erillinen oikeushenkilö- Sovelletaan hallinto- ja kuntalakia sekä kunnallishallinnon sääntöjä ja periaatteita.- Kunnanvaltuusto, kunnanhallitus ja lautakunta ohjaavat.- Ensisijainen tarkoitus yhteiskunnallisten palveluiden tuottaminen- Talous eriytetty joko kirjanpidollisesti tai laskennallisesti- Tehtävänä budjetissa ilmoitetun ylijäämän tuottaminen kunnalle

Kuntayhtymä	<ul style="list-style-type: none"> - Julkisoikeudellinen toimija - Jäsenkuntien muodostama, kuntaomisteinen - Jäsenkunnistaan erillinen, itsenäinen julkisoikeudellinen oikeushenkilö - Sovelletaan hallinto- ja kuntalakia sekä kunnallishallinnon sääntöjä ja periaatteita. - Päätösvalta yhtymäkokouksella, yhtymävaltuustolla tai jäsenkunnilla ja toimielimellä - Oma kirjanpito ja tilinpäätös - Organisaatiomuotona harvinainen - Usein tukkuvesilaitoksia
Osakeyhtiö	<ul style="list-style-type: none"> - Yksityisoikeudellinen toimija - Vesihuolto-yhtiöt yleensä kuntaomisteisiä osakeyhtiöitä - Kunta/kunnat osakkeenomistajina; jos yhdellä kunnalla on yhtiöön määräysvalta (esim. omistus yli 50 %), tulee yhtiöstä kyseisen kunnan tytäryhtiö - Kunnasta erillinen, itsenäinen oikeushenkilö - Omistajakunnan/-kuntien konserniohjaus tai omistajaohjaus - Sovelletaan osakeyhtiölakia. - Ei lähtökohtaisesti sovelleta hallinto- tai kuntalakia. Omistajaohjauksen kautta osa säännöksistä voi tulla noudatettavaksi. - Yhtiökokous käyttää ylintä päätösvaltaa ja valitsee hallituksen ohjaamaan toimintaa. - Oma kirjanpito ja tilinpäätös - Liiketaloudelliset tavoitteet
Osuuskunta	<ul style="list-style-type: none"> - Yksityisoikeudellinen toimija - Itsenäinen oikeushenkilö - Sovelletaan osuuskuntalakia. - Ei lähtökohtaisesti sovelleta hallinto- tai kuntalakia. - Päätösvaltaa käyttävät jäsenet. - Oma kirjanpito ja tilinpäätös - Tavoitteena ei yleensä ylijäämän tuottaminen - Pieniä ja suuria vesiosuuskuntia

3 VESIHUOLTOLAITOSTEN VÄLINEN KUMPPANUUSMALLI

3.1 KUMPPANUUSMALLIN PILOTOINTI

Osana hanketta toteutettuun kumppanuusmallin pilotointiin osallistuivat Vihdin Vesi, Lohjan kaupungin vesi- ja viemärlaitos sekä Kirkkonummen Vesi. Vesihuoltolaitokset olivat tehneet yhteistyötä jo aiemmin: niillä oli muun muassa voimassa oleva kumppanuussopimus vesihuoltotoiminnan kehittämisestä ja järjestämisestä. Vesilaitosyhdistyksen kehittämisspäällikkö ja projektityöntekijä toimivat kumppanuuspilotin koordinoijina ja kokousten fasilitoijina sekä vastasivat pilotoinnin säännöllisestä seurannasta. Pilotti ajoittui joulukuusta 2024 marraskuuhun 2025, ja se piti sisällään kumppanuuslaitosten johtajien Teams- ja lähikokouksia, paikan päällä pidettäviä kumppanuuslaitostapaamisia kiertävin järjestysvuoroin sekä neljän yhteistyöryhmän ammattiryhmätapaamisia, jotka myös järjestettiin vuorotellen kolmella laitoksella.

Kumppanuuslaitosten johtajien kokouksia pidettiin pilottijakson kuluessa yhteensä seitsemän kertaa. Kokouksia oli joulukuussa 2024 sekä maaliskuu-, huhti-, touko-, elo-, loka- ja marraskuussa 2025. Joulukuun 2024 kokouksessa suunniteltiin tulevaa kumppanuuspilotointi-yhteistyötä sekä asetettiin sille tavoitteet ennen pilotin virallista aloitusta. Vuoden 2025 kokouksissa vaihdettiin vesihuoltolaitosten ajankohtaisia asioita ja kuulumisia, keskusteltiin ammattiryhmätapaamisten tilanteesta sekä päivitettiin vanha yhteistyösopimusluonnos liitteineen henkilöstön ja kaluston tilapäisestä luovuttamisesta häiriötilanteesta. Kokouksissa käsiteltiin myös laitosten välisen henkilöstöyhteistyön esimerkkejä sekä keskinäisen yhteistyön jatkamista kumppanuuspilotin jälkeen tukevia työkaluja. Sopimusluonnoksen päivittämistä varten tarkastettiin kunnallisten työsopimusten ja vesihuoltolaitosten vakuutusten soveltuvuus omien kuntarajojen ulkopuolella työskentelyyn. Lisäksi osana häiriötilanneyhteistyösopimuksen laatimista laitokset ajantasaistivat lainattavaa kalustoa koskevat tiedot.

Kumppanuuslaitostapaamisia järjestettiin pilotoinnin aikana kahdesti: Vihdin kunnanvirastolla tammikuussa 2025 sekä Lohjan kaupungintalolla lokakuussa 2025. Tapaamisiin osallistuivat kumppanuuslaitosten johtajat, laitosten työnjohto sekä Vesilaitosyhdistyksen edustajat. Ensimmäisen tapaamisen aiheina olivat esittäytymiset ja vesihuoltoalan kollegoihin tutustuminen, kumppanuusmallin pilotoinnin esittely ja käynnistäminen, hyvien yhteistyökäytäntöjen ja yhteistyön aiheiden pohtiminen sekä ammattiryhmätapaamisista sopiminen ja niiden liikkeelle laittaminen. Yhteistyöryhmien tapaamisten suunnittelussa käytettiin apuna Excel-tiedostoa. Lisäksi pilotissa tapahtuvaa viestintää ja tiedostojen jakamista varten otettiin uudelleen käyttöön Vihdin Veden organisoima laitosten yhteinen Teams-työtila. Toisessa tapaamisessa keskusteltiin muun muassa pidetyistä ammattiryhmätapaamisista, muista laitosten ajankohtaisista asioista sekä yhteistyön vuosikellosta yhteistyön ylläpitämiseksi ja kehittämiseksi jatkossa. Jatkossa yhteistyötä voitaisiin toteuttaa esimerkiksi hallinnollisissa asioissa, kuten suunnitteluvaiheen toteuttamisessa, sekä koulutuksissa ja harjoituksissa.

Ammattiryhmätapaamisia varten oli muodostettu vesilaitostoimintojen perusteella neljä yhteistyöryhmää: talousveden tuotanto, jätevedenpuhdistamot, vesihuoltoverkostot sekä hallinto, talous ja asiakaspalvelu -ryhmät. Ryhmiin osallistui jokaisen kumppanuuslaitoksen kyseisestä henkilöstöryhmästä työnjohto sekä työntekijät. Ryhmät kuitenkin pidettiin kooltaan suhteellisen pieninä. Ammattiryhmätapaamiset toteutettiin laitosvierailuina ja toimipisteisiin tutustumisina, jolloin ryhmät pääsivät tutustumaan toisten vesihuoltolaitosten toimintaan käytännössä sekä jakamaan kokemuksia ja hyviä

käytäntöjä vesilaitostyöhön liittyen. Vierailut käynnistettiin helmikuussa 2025, ja kaikkien ryhmien oli pilotin aikana tarkoitus käydä kerran jokaisessa laitoksessa. Laitosvierailut pyrittiin pitämään mahdollisimman rentoina, matalan kynnyksen tapahtumina, jotta niissä vallitsisi avoimen keskustelun ilmapiiri. Tapaamisten aiheina olivat olleet muun muassa ohjelmistot, työkalut, työturvallisuus, varallaolokäytännöt, yksin työskentely sekä kohteiden, varastojen ja saneeraustoimien läpikäynti. Tapaamisissa oli keskusteltu myös tulevaisuuden yhteistyömahdollisuuksista sekä muista ajankohtaisista asioista. Lisäksi esimerkiksi pilotoinnin aikana Lohjalle rakentuneen uuden vesitornin näkeminen kiinnosti useampaa ryhmää. Elokuussa 2025 toteutettiin myös Webropol-kysely hallinto, talous ja asiakaspalvelu -ryhmän seuraavan kokouksen aiheitoiveiden kartoittamiseksi.

Kumppanuuspilotin aikana toteutetuista ammattiryhmätapaamisista kerättiin kokemuksia ja kehitysehdotuksia tulevia tapaamisia sekä yhteistyökuvioita varten. Tapaamisten suurin anti on ollut vertaistuen saaminen sekä tiedon jakaminen ja hyvien käytäntöjen oppiminen, erityisesti sähköisistä järjestelmistä ja muista työkaluista. Kynnyksen ottaa yhteyttä jatkossa koettiin madaltuneen toisten laitosten henkilöstön tultua tutuksi säännöllisten tapaamisten myötä. Tapaamiset auttoivat peilaamaan omaa toimintaa muiden laitosten ratkaisuihin, mikä on hyvää vastapainoa ”omassa kuplassa” työskentelylle. Lisäksi erilaisia ratkaisuja ja toimintatapoja nähtäessä oli saatu konkreettisia ideoita, joita on otettu käyttöön omalla laitoksella. Ylipäätään toisen vesihuoltolaitoksen toiminnan näkeminen koettiin mielenkiintoiseksi. Asiakaspalvelun henkilöstölle tapaamiset ovat olleet erityisen tärkeitä, koska tilaisuuksia tavata on harvemmin. Johtajien lisäksi laitosten eri henkilöstöryhmien on hyvä tavata toisiaan säännöllisesti, jotta yhteistyö muuttuu luontevaksi. Kokemuksissa nousi esiin, että tapaamisissa olisi hyvä pohtia asioita myös pidemmällä tähtäimellä, kuten yhteisen kalustopoolin kehittämistä, jossain määrin yhteishankintoja sekä yhteisiä käytäntöjä vesiosuuskuntien suhteen. Kehityskohteena kävi ilmi muun muassa tapaamisten suunnittelemattomuus, johon voisi kiinnittää huomioita jatkossa. Tapaamisissa käsiteltäviä aiheita voitaisiin esimerkiksi miettiä yhdessä etukäteen jokaisen laitoksen lähtökohdista.

3.2 OHJE JA MALLI KUMPPANUUSMALLIN TOTEUTUKSEEN

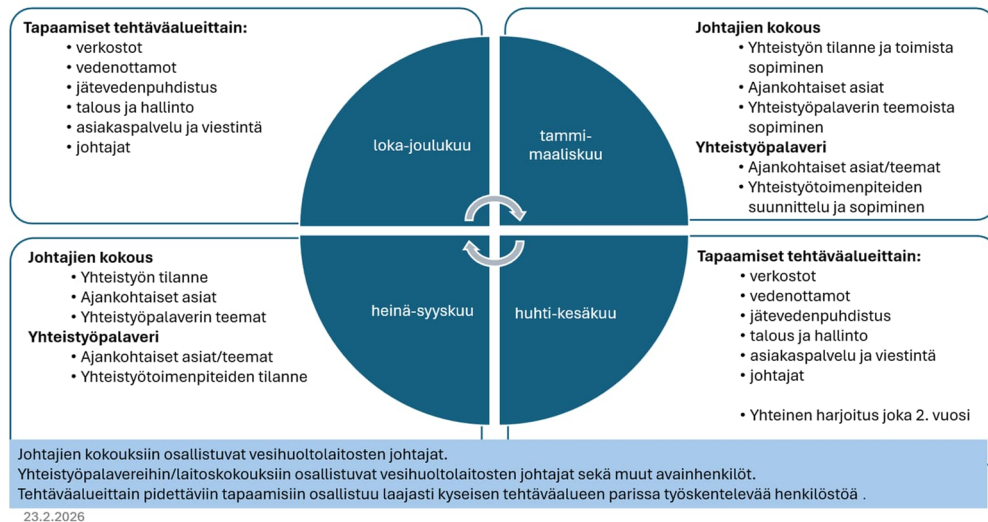
Vesihuoltolaitosten kumppanuutta voidaan syventää seuraavin askelin:

1. Vakiinnuttakaa keskinäiset säännölliset tapaamiset ja matalan kynnyksen viestintä.
2. Osallistakaa yhteistyöhön laajasti vesihuoltolaitoksen henkilöstöä:
 - a. luokaa tehtäväkohtaiset ryhmät henkilöstön keskinäisiin tapaamisiin ja
 - b. luokaa yhteistyöryhmä vesihuoltolaitoksen avainhenkilöistä.
3. Luokaa rakenteita, kuten sähköisiä tiedonvaihtokanavia ja kiertäviä tapaamisia, jotka tukevat jatkuvaa vuorovaikutusta ja tiedonvaihtoa.
4. Tehkää yhteistyöstä yhteistyösopimus, jossa selvennetään yhteistyön tavoitteet, toimintatavat ja vastuunjako sekä luodaan pysyvä pohja yhteistyölle.
5. Laatikka yhteistyölle vuosikello.

6. Tunnistakaa yhteistyön kuluessa yhteiset kehittämiskohteet ja tarpeet, joiden parissa yhteistyötä on järkevää syventää esimerkiksi varautumis-, hanke-, hankinta- tai henkilöstöyhteistyöhön.

Alla olevassa kuvassa (kuva 1) on esimerkki vesihuoltolaitosten välisen yhteistyön vuosikellosta.

Vesihuoltolaitosten yhteistyön vuosikello

Kuva 1. Esimerkki vesihuoltolaitosten välisen yhteistyön vuosikellosta

Vesihuoltolaitosten välisen yhteistyön suunnan linjaavat laitosten johtajat, joten johtajien keskinäiset säännöllisesti tapaamiset on hyvä vakiinnuttaa yhteisesti sovitun vuosi-rytmin mukaisesti. Johtajien välisten kokousten kulkua voi tukea joko etukäteen sovitun teeman käsittely tai vakiomuotoinen asialista, jossa käydään läpi eri aihealueita. Asialistan kohtia voivat olla esimerkiksi seuraavat:

1. Tilannekatsaus vesihuoltolaitosten väliseen yhteistyöhön
2. Henkilöstöasiat
3. Varautuminen ja turvallisuus
4. Asiakkuuksien hallinta
5. Hallinto, talous ja omaisuudenhallinta
6. Hankkeet ja projektit
7. Yhteishankinnat
8. Ohjelmistot
9. Muut ajankohtaiset asiat
10. Seuraavat yhteistyötoimet

Vesihuoltolaitosten välinen yhteistyösopimus voi olla yksinkertainen ja luonteeltaan periaatesopimuksen kaltainen. Julkaisun liitteessä 1 on esimerkki vesihuoltolaitosten välisestä yhteistyösopimusmallista.

Eri vesihuoltolaitoksissa samoissa tehtävissä työskentelevän henkilöstön keskinäiset tapaamiset lisäävät osaamista sekä tietoa erilaisista toimintatavoista ja käytännöistä. Tapaamisten myötä kynnys yhteydenottoon madaltuu, ja niin toisen laitoksen kollegoihin kuin vesihuollon rakenteisiin tutustuminen luo pohjaa sujuvalle yhteistyölle esimerkiksi mahdollisissa häiriötilanteissa. Myös ammattiryhmätapaamisia on suositeltavaa

suunnitella etukäteen esimerkiksi tapaamista isännöivän laitoksen työnjohtajan toimesta. Tapaamisten kulkua rytmittämään voidaan laatia vakiomuotoisia listoja käsiteltävistä teemoista keskustelun runkona hyödynnettäviksi. Tapaamiset kannattaa myös dokumentoida esimerkiksi määrämuotoiseen Excel-tiedostoon, jonne kirjataan tiiviisti tapaamisen ajankohta, paikka, vastuhenkilö, osallistujat, puheenaiheet sekä seuraavan tapaamisen aika, paikka ja alustavat aiheet. Dokumentointi kannattaa tehdä helppoksi, jotta se tulee tehdyksi eikä vie liikaa aikaa itse tutustumiselta ja tiedonvaihdolta.

4 VESIHUOLTOLAITOSTEN TIEDONVAIHTOYHTEISTYÖ

4.1 ESIMERKKEJÄ TIEDONVAIHTOYHTEISTYÖSTÄ

4.1.1 ”Pohjoisen valmiusryhmä”

”Pohjoisen valmiusryhmä” on hiihtokeskustoiminnan pohjalta yhden henkilön aloitteesta noin 10 vuotta sitten käynnistetty vesihuoltolaitosten välinen vertaistukiryhmä. Kyseessä on järjestäytymätön yhteistyö, jossa ei ole organisaatiota taustalla. Valmiusryhmässä on tällä hetkellä mukana noin 10 Pohjois-Suomessa sijaitsevaa vesihuoltolaitosta, ja uusien jäsenlaitosten hyväksymisessä on pääsääntöisesti oltu yksimielisiä. Ryhmä on tarkoitettu ensisijaisesti laitosten johtotason yhteistyöryhmäksi, mutta harjoituksiin ja koulutuksiin osallistuu myös laitoshenkilöstöä.

Valmiusryhmä keskittyy erityisesti varautumiseen ja häiriötilanneyhteistyöhön liittyviin asioihin, ja toimintaan sisältyy tiedonvaihtoa, yhteishankintoja, koulutustapahtumia, harjoituksia sekä vuorotellen järjestettäviä laitospöytäkuvia. Ryhmän sisällä on esimerkiksi kerätty luettelo eri jäsenlaitoksilta löytyvästä kalustosta, minkä lisäksi henkilöstöresurssien yhteiskäytöstä poikkeustilanteissa on sovittu suullisesti. Valmiusryhmän toiminta perustuu tyypillisesti yhden jäsenlaitoksen aloitteeseen esimerkiksi tilaisuuden tai hankinnan järjestämisessä, johon muut voivat halutessaan lähteä mukaan. Valmiusryhmä kokoontuu tavallisesti kerran vuodessa toiminnan aktiivisuuden ollessa vaihtelevaa. Ryhmä pitää myös kokouksen vuosittain.

Valmiusryhmän mahdolliset kustannukset jaetaan mukana olevien vesihuoltolaitosten kesken. Lisäksi jokainen laitos on itse vastuussa yhteisesti hankitusta kalustosta sitä käyttäessään, ja tarvittaessa myös kaluston korjaamisesta. Vierailuihin liittyvät kulut ovat pääsääntöisesti omakustanteiset. Ryhmän sisäinen tiedonvaihto tapahtuu matalalla kynnyksellä WhatsApp-ryhmän kautta virallisempien asioiden hoituessa sähköpostitse.

Valmiusryhmän toiminnan anneiksi on koettu etenkin tiedonvaihdon kautta saadut hyödyt esimerkiksi erilaisissa teknisissä neuvonta-asioissa. Lisäksi laitosten suhteellisen samankokoisuuden ja maantieteellisen läheisyyden sekä yhteistyön epämuodollisuuden ja joustavuuden nähdään edesauttavan ryhmän toimintaa.

4.1.2 Kymenlaakson vesihuoltolaitosten toimitusjohtajatapaamiset

Kymenlaakson vesihuoltolaitosten, Haminan Veden, Kouvolan Vesi Oy:n ja Kymen Vesi Oy:n, toimitusjohtajat kokoontuvat noin kahden kolmen kuukauden välein keskustelemaan laitosten ajankohtaisista asioista, kuten tietojärjestelmistä ja turvallisuudesta. Jokainen laitos isännöi lähitapaamista vuorollaan. Ohjelma tapaamisissa on yleensä melko vapaa, ja seuraava tapaaminen sovitaan aina tapaamisen päätteeksi. Tapaamisten kustannukset ovat muodostuneet lähinnä isännöivän laitoksen kokoustarjoilukustannuksista. Keskustelua tapaamisten välissä ylläpidetään sähköpostitse ja puhelimitse.

Tiedonvaihtoyhteistyöstä koetaan saadun vertaistukea muun muassa kokemuksiin, toimintamalleja ja erityisosaamisia jakamalla, minkä lisäksi tapaamiset edesauttavat laitosten välistä verkostoitumista. Keskeiseksi yhteistyön ylläpitämisessä koetaan tapaamisten säännöllisyys ja jatkumo. Yhteistyötä olisi mahdollista kehittää tuomalla siihen

lisää järjestelmällisyyttä ja koordinoitua esimerkiksi tapaamisiin laadittavien asialistojen muodossa.

4.1.3 Keski-Suomen vesihuoltofoorumi

Keski-Suomen vesihuoltofoorumi on yhden jäsenlaitoksen aloitteesta vuonna 2024 perustettu tiedonjakofoorumi, johon kuuluvat tällä hetkellä Hankasalmen kunnan vesihuoltolaitos, Jämsän Vesi, Keuruun Vesi liikelaitos, Konneveden kunnan vesihuoltolaitos, Laukaan Vesihuolto Oy, Luhangan Vesihuolto Oy, Muuramen vesihuoltolaitos, Petäjäveden kunnan vesihuoltolaitos, Uuraisten kunnan vesihuoltolaitos sekä Äänekosken Energia Oy. Foorumin jäseneksi voivat päästä myös muut lähialueella toimivat vesihuoltolaitokset. Foorumin tapaamisiin osallistuvat jäsenlaitoksista pääsääntöisesti johto ja päälliköt, minkä lisäksi tapaamisiin on aina kutsuttu alueen ELY-keskuksen edustajat.

Vesihuoltofoorumi järjestää kahdesti vuodessa lähikokouksia, joissa käydään vapaaehtoisesti läpi ajankohtaisia vesihuoltoon liittyviä asioita sekä vaihdetaan hyviä toimintatapoja ja muuta tietoa. Foorumin sisällä on esimerkiksi jaettu jäsenlaitosten yhteystietoja sekä tietoja laitosten varavedenjakeleluun liittyvästä kalustosta. Kokouksista ei ole tehty pöytäkirjoja. Jokainen jäsenlaitos ottaa vuorollaan vastuun kokouksen järjestämisestä ja laatii asialistan, johon kaikki jäsenet voivat ehdottaa käsiteltäviä aiheita.

Vesihuoltofoorumin toimintaan ei liity merkittäviä kuluja: kokousta isännöivä laitos maksaa kokoustarjoilukulut sekä lähettävä laitos korvaa osallistujan matkakulut oman ohjeistuksensa mukaisesti. Foorumilla on ollut yhteydenpitokanavana käytössään sähköpostin ohella Teams-ryhmä, jonka käyttö on jäänyt vähemmälle. Lisäksi yhteyttä saataan pitää laitosten välillä kahdenkeskisesti WhatsAppin kautta.

Vesihuoltofoorumi on koettu erityisesti verkostoitumisen kannalta toimivaksi ja tärkeäksi tiedonvaihtoyhteistyön muodoksi, mitä on edistänyt tapaamisten kasvokkaisuus. Foorumin toiminta on myös toistaiseksi ollut suhteellisen epävirallista ja joustavaa, eikä se perustu sopimuksellisuuteen. Tämän mahdollistamana toimintaan on ollut helppo osallistua oman laitostyön rinnalla.

4.1.4 ”Tj.-11 ryhmä”

”Tj.-11 ryhmään” kuuluvat isoimpien vesihuoltolaitosten toimitusjohtajat. Ryhmä koontuu kerran vuodessa muun muassa tiedonvaihdon ja erilaisten yhteishankkeiden merkeissä. Tietoa vaihdetaan laitosten ajankohtaisista asioista, käynnissä olevista hankkeista, lainsäädäntöön liittyvistä muutoksista sekä turvallisuusasioista. Kokoukset pidetään lähitapaamisina. Ryhmän toiminta on koordinoitua: kokouksista tehdään tarvittaessa pöytäkirjat ja tietoa vaihdetaan myös Teams-ryhmän välityksellä. Kokouksissa on sovittu esimerkiksi VESFY-yhteishankkeesta, jossa parannetaan vesihuollon fyysistä turvallisuutta.

4.1.5 KUUMA-kuntien vesihuoltolaitosten johtajien tapaamiset

Keski-Uudenmaan seudun kuntien (KUUMA-kunnat) vesihuoltolaitosten johtajat pitävät kahdesti vuodessa tapaamisia, joissa vaihdetaan tietoa laitoksia yhteisesti koskettavista ongelmista ja niiden ratkaisuista. Kokousten järjestysvuoro on kiertävä, jolloin koolle kutsuva laitos hoitaa kokousjärjestelyt, puheenjohtajana toimimisen ja kokousmuistion laatimisen. Kokouksiin osallistutaan joko paikan päällä tai Teamsilla. Tapaamisten aiheet vaihtelevat tilanteen mukaan. Kokouksissa on käsitelty muun muassa

asiakastilanteita, järjestelmiä, vakuutuksia sekä lakimuutoksia. Lisäksi osallistujien kesken on keskusteltu varallaoloon liittyvistä asioista. Tapaamisten välillä viestitään tarvittaessa sähköpostitse.

4.1.6 Ammattiryhmätapaamiset

Laitosjohtajien tapaamisten ohella vesihuoltolaitosten muiden työntekijöiden kesken on muodostunut vakiintuneita yhteistyöryhmiä. Esimerkiksi suurehkojen vesihuoltolaitosten laitospäälliköistä koostuva ”Laitospäällikköryhmä” tekee keskinäistä tiedonvaihtoa. Ryhmä on haluttu pitää tiiviinä ja melko pienenä, jolloin jäsenet tuntevat toisensa paremmin. Ryhmä kokoontuu 2–3 kertaa vuodessa. Vähintään yksi kokoontumisista pidetään lähitapaamisena vuorotellen kussakin laitoksessa. Lähitapaamisiin yhdistetään mahdollisuuksien mukaan jonkinlainen laitoskierros tai kohdekäynti. Päälliköiden yhteiseen Teams-ryhmään tai sähköpostitse kerätään ennen kokousta mahdolliset teemat ja ajankohtaiset kysymykset, joista toivotaan kuultavan muiden laitosten kokemuksia tai esityksiä. Keskusteluissa käydään läpi laajasti eri aiheita aina operatiivisista asioista lainsäädäntöön, varautumiseen ja henkilöstöasioihin. Lähitapaamisissa keskustellaan muun muassa kaikki sensitiiviset varautumiseen tai turvallisuuteen liittyvät kokonaisuudet, joita ei tietoturvasyistä voida käsitellä etäyhteyksin. Teams-ryhmässä keskustellaan kokousten välillä esiin nousseista kysymyksistä ja aiheista, joihin kaivataan vertaistukea nopeammalla aikataululla.

Lisäksi ”Suunnitteluryhmä”, johon kuuluvat kymmenen Etelä- ja Keski-Suomen vesihuoltolaitoksen suunnittelupäälliköt ja -insinöörit tai vastaavissa tehtävissä työskentelevät henkilöt, pitää kerran vuodessa lähitapaamisen. Kukin vesihuoltolaitos järjestää tapaamisen vuorollaan. Isännöivän laitoksen vastuulla on laatia tapaamiseen keskusteltavat aiheet, mutta myös muut laitokset voivat ehdottaa niitä vapaasti. Kokoontumiset on pyritty pitämään mahdollisimman rentomielisinä, jotta keskustelunavauksia voisi esittää pienellä kynnyksellä. Tapaamisten ohella suunnitteluryhmä vaihtaa tietoa ja kokemuksia sähköpostiryhmässä, jossa voi vaivattomasti kysyä toisilta laitoksilta itseään työssä askarruttavista asioista.

Vesilaitosyhdistys puolestaan koordinoi kaikille yhdistyksen jäsenlaitoksille avoimia viestintä- ja omaisuudenhallintaverkostoja. Verkostot tapaavat säännöllisesti lyhyissä, noin tunnin mittaisissa Teams-tapaamisissa, minkä lisäksi toisinaan on järjestetty myös lähitapaamisia.

4.1.7 Keski-Uudenmaan veden laatuhäiriöt ja tiedottaminen -kokoukset

Keski-Uudenmaan Vesi Kuntayhtymä (KUVESI) on vuodesta 2008 alkaen järjestänyt jäsenkuntiansa sekä Hyvinkään, Mäntsälän, Nurmijärven ja Pornaisten kuntien vesihuoltolaitoksille sekä terveysvalvonnan ja tiedotuksen edustajille, Keski- ja Itä-Uudenmaan pelastuslaitoksille sekä Keski-Uudenmaan ympäristökeskuksen, Helsingin seudun ympäristöpalvelut HSY:n ja suurimpien elintarviketeollisuuden vedenkäyttäjien edustajille kahdesti vuodessa tiedottamiskokouksen vedenlaatuhäiriöistä. Kokoukseen on mahdollista osallistua paikan päällä tai Teamsilla. Kokouksissa käydään yhdessä läpi kokousten välillä tapahtuneet häiriötilanteet sekä varautumistoimenpiteet, ja keskustellaan tilanteiden onnistumisista sekä kehityskohteista. Lisäksi kokouksissa ylläpidetään osallistujien yhteystietolistaa ja lainakalustoluetteloja sekä käydään läpi osallistujien rekrytointiasioita. Kokouksista on tehty kokousmuistiot.

Osallistuvien vesihuoltolaitosten kesken on tehty myös varautumiseen liittyviä yhteishankintoja. Kerran vuodessa järjestetään vaihtelevalla kokoonpanolla häiriötilanne-/val-

miusharjoitus joidenkin KUVESIn jäsenkuntien sekä ELY-keskuksen ja Keski-Uudenmaan ympäristökeskuksen edustajien kesken. Harjoitus voi olla joko ulkopuolisen konsultin tai jonkin laitoksista järjestämä. Harjoituksia varten pienellä kokoonpanolla järjestetään ensin suunnittelukokous, jossa suunnitellaan harjoituksen aihe ja osallistujat.

Kokousten suurimmiksi hyödyiksi on koettu erilaisiin tapauksiin liittyvien hyvien käytäntöjen ja oppien jakaminen. Lisäksi valmiusharjoitukset ovat antaneet lisäosaamista ja -varmuutta toimia oikeassa häiriötilanteessa.

4.1.8 Järvi-Suomen Vesihuoltolaitokset (JÄRVES) ry

Järvi-Suomen Vesihuoltolaitokset (JÄRVES) ry on keväällä 2022 perustettu yhdistys, jonka tarkoituksena on vesihuoltolaitosten yhteistyön, toimintakyvyn, tehokkuuden ja osaamisen kehittäminen vesihuollon laadun ja turvallisuuden edistämiseksi. Yhdistys haluaa tukea laitoksia käytännön toiminnan kautta etujärjestönä toimimisen sijaan. Yhdistyksen toimintaan osallistuessaan jäsenlaitokset pääsevät myös osaksi keskinäistä tiedonvaihtofoorumia, josta ne saavat hyviä käytäntöjä ja vertaistukea. JÄRVES sai alkunsa Etelä-Savon ELY-keskuksen rahoittaman yhteishankkeen pohjalta, kun haluttiin löytää keino ylläpitää hankkeeseen osallistuneiden vesihuoltolaitosten välistä yhteistyötä myös jatkossa. Alkujaan toiminnan liikkeellepanijana oli koronapandemian erityisesti pienissä laitoksissa herättämä huoli kriisinkestävyyden suhteen.

JÄRVESin jäsenlaitoksia ovat Juupajoen kunnan vesihuoltolaitos, Kannonkosken kunnan vesi- ja viemärilaitos, Keuruun Vesi liikelaitos, Kihniön Vesi ja Lämpö Oy, Mäntän Kaukolämpö ja Vesihuolto Oy, Parkanon Vesi Oy, Petäjäveden kunnan vesi- ja viemärilaitos, Saarijärven Vesihuolto Oy, Virtain kaupungin vesi- ja viemärilaitos, Jämsän Vesi liikelaitos sekä Ähtärin Energia ja Vesi Oy. Lisäksi yhdistyksellä on kannattajajäseniä, jotka muun muassa järjestävät jäsenlaitoksille erilaisia esittelyjä. Yhdistys tavoittelee organisaatiosta kasvua, mutta toiminta halutaan kuitenkin pitää maltillisena.

JÄRVESin toimintaan kuuluvat Järvi-Suomen alueella toimivien vesihuoltolaitosten ja vesihuolto-osuuskuntien käytännön yhteistyön tukeminen, ongelmatilanteissa auttaminen, jäsenistölleen tutustumiskäyntien, työntekijävaihdon sekä koulutuksen järjestäminen, vesihuollon tutkimuksen edesauttaminen, työkalujen, ohjeiden, selvitysten ja pohjien tarjoaminen tai niissä avustaminen, vesihuollon ajankohtaisten asioiden seuraaminen sekä yhteishankkeiden ja -hankintojen samoin kuin julkisten kehittämisrahoitusten koordinoijana toimiminen. Yhdistyksen jäsenille lähetetään vuosittain jäsenkysely toiminnan suunnittamiseen tueksi.

JÄRVESin koordinointi- ja sihteerityöstä vastaa ulkopuolinen konsultti yhdistyksen hallituksen suunnitelmassa ja ohjatessa toimintaa. Toimintasuunnitelmat ja -kertomukset tehdään yhteistyönä. Jäsenlaitosten vesihuoltopäälliköt taas vievät toimintaa eteenpäin käytännön tasolla. Konsultti mahdollistaa yhdistystoiminnan jatkuvuuden sekä vapauttaa jäsenlaitosten resursseja. Yhdistyksen rahoitus muodostuu vuosittaisista jäsen- ja kannattajajäsenmaksuista sekä tapahtumamaksuista. Yhdistyksellä ei ole palkattua henkilöstöä, vaan konsultti laskuttaa yhdistystä tekemästään työstä sopimuksen mukaan pääsääntöisesti tuntiperusteisesti. Konsultti esimerkiksi järjestää tutustumiskäynnit, laatii yhdistyksen sopimukset, tekee hankehakemukset sekä koordinoi hankkeita.

Tiedonvaihto yhdistyksessä tapahtuu pääosin sähköpostitse sekä jäsenlaitosten yhteyshenkilöille järjestettävillä kuukausittaisilla, vapaamuotoisilla virtuaaliaamukahveilla. Yhdistyksen hallituksella on myös ollut käytössään WhatsApp-ryhmä. Sääntömääräiset kokoukset pidetään keväisin ja syksyisin. Lisäksi hankkeisiin voi liittyä hankekoulutuksia ja

-työpajoja tai muita tapahtumia, jotka ovat avoimia myös yhdistyksen ulkopuolisille toimijoille, jotka ovat kiinnostuneita JÄRVESin toiminnasta.

Yhdistyksen toiminnan kautta jäsenlaitosten välisen tiedonvaihtokynnyksen koetaan mataltuneen ja avunsaannin helpottuneen, kun on päästy tutustumaan toisten laitosten henkilöstöön. Yhteistyön myös koetaan enemmän antavan kuin vievän resursseja, mitä edistää toiminnan keveys, byrokratian vähäisyys, suhteellisen pieni jäsenmäärä ja jäsenien maantieteellinen läheisyys. JÄRVESin toiminnan nähdään olevan hyödyksi erityisesti tällä hetkellä varautumisen ollessa niin tietotaidon kuin materiaalsen avun näkökulmasta keskeistä.

4.1.9 Pohjois-Suomen Vesivaliokunta (OUKE) ry

Pohjois-Suomen Vesivaliokunta (OUKE) ry on Pohjois-Suomen ja Pohjanmaan alueella toimivien vesihuoltolaitosten vuonna 1964 perustettu yhdistys, joka toimii jäsenlaitosten tiedonvaihto- ja vertaistukiverkostonä sekä edistää hyvien toimintamallien jakamista vesihuoltolaitosten kesken. Tällä hetkellä yhdistyksessä on noin 50 jäsentä. OUKEn jäseneksi voivat liittyä kaikenlaiset Pohjois-Suomessa toimivat vesihuoltolaitokset, minkä lisäksi yhdistyksellä on kannattaja- ja yhteistoimintajäseniä. Yhdistyksen jäsenyyttä haetaan ilmoittamalla siitä kirjallisesti yhdistyksen työryhmälle.

OUKEn toiminnan tarkoituksena on alueensa vesihuoltolaitosten yhteistoimintaa edistämällä pyrkiä parantamaan jäsenlaitostensa toiminta- ja kehittämismahdollisuuksia; alueensa olosuhteet huomioiden pyrkiä turvaamaan vesihuollon toimintaedellytyksiä; seurata alueensa oloja ja kehitystä tekemällä selvityksiä, esityksiä ja aloitteita sekä antamalla lausuntoja vesihuoltoalaa koskevista asioista viranomaisille ja järjestöille; ohjata jäsenlaitoksiaan rakentamiseen, kunnossapitoon ja käyttöön liittyvissä asioissa; pyrkiä alueellaan edistämään vesihuoltotekniikan huoltopalvelujen kehittämistä; kehittää alueellaan vesihuoltoalan tietämyksen julkaisemista ja levittämistä sekä järjestää alan koulutusta ja osallistua koulutus- ja tutkimustoiminnan kehittämiseen muun muassa yhdessä Oulun yliopiston kanssa. Yhdistys myös järjestää vuosittain OUKE-päivät vaihtuvalla teemalla. ELY-keskus osallistuu ajoittain OUKEn tapahtumiin. Lisäksi OUKE järjestää ajoittain tutustumismatkoja jäsenistölleen.

Yhdistyksen käytännön toimintaa on vuodesta 1974 alkaen hallituksen asemasta koordinoitunut OUKE-työryhmä, joka koostuu kuudesta jäsenestä ja yhdestä kannattajajäsenestä. Yhdistyksellä ei ole päätoimisia työntekijöitä, ja työryhmätyöhön osallistutaan oman vesilaitostyön ohessa. OUKEssa koetaan olevan matala hierarkia. Yhdistystoimintaa rahoitetaan jäseniltä perittävillä jäsenmaksuilla, joiden suuruudesta sekä laskentaperusteista päättää yhdistyksen vuosikokous. Jäsenmaksuilla katetaan muun muassa puheenjohtajan, sihteerin sekä rahastonhoitajan palkkiot ja kulukorvaukset. Yhdistys ei maksa kokouspalkkioita. Työryhmä pitää yhdistyksen vuosikokouksen lisäksi muita kokouksia muutaman kerran vuodessa. Yhdistyksen tekemä tiedonvaihto tapahtuu pääosin sähköpostitse.

Yhdistystoiminnan suurimpien hyötyjen nähdään olevan tiedonvaihto, muihin vesihuoltolaitoksiin kontaktin saamisen helpottuminen, kollektiivinen ongelmanratkaisu, vertaistuki muun muassa laitosten henkilöstömuutosten yhteydessä sekä vertailudatan jakaminen laitosten kesken. Toiminnan haasteeksi taas on koettu etäaikakauden mukanaan tuoma jäsenistön passivoituminen tapahtumiin osallistumisessa.

4.2 TIEDONVAIHTOYHTEISTYÖN HYVIÄ KÄYTÄNTÖJÄ

Vesihuoltolaitosten välinen tiedonvaihtoyhteistyö koetaan yleisesti ottaen toimivaksi ja tärkeäksi laitosten kamppaillessa samojen ongelmien kanssa. Laitosjohtajien keskinäisten tapaamisten lisäksi on myös suositeltavaa perustaa epävirallisempia tiedonvaihtoryhmiä eri laitoksissa samoissa toiminnoissa työskentelevien kollegoiden kesken. Tiedonvaihtoyhteistyön hyviä puolia ovat muun muassa vertaistuen saaminen sekä kokemusten, toimintamallien ja erityisosaamisten jakaminen. Yhteistyössä haasteiksi voivat puolestaan muodostua muun muassa osallistumishaasteet, koordinoinnin puute sekä viestintäkanavien hajanaisuus.

Vesihuoltolaitosten keskinäinen tiedonvaihtoyhteistyö ja verkostoituminen on hyödyllistä ja suositeltavaa. Tiedonvaihtoyhteistyö ei ole pelkästään tiedon jakamista ja uuden oppimista, vaan se luo keskinäisen tukiverkoston, josta kaikki hyötyvät. Vesihuoltolaitokset ovat yhteyksissä keskenään ja muiden sidosryhmien kanssa suhteellisen laajasti. Tiedon vaihtamisen tavat voivat vaihdella epävirallisemmista tapaamisista ja viestimisestä järjestelmälliseen kokoustamiseen ja yhdistysten puitteissa tapahtuvaan tiedonvaihtoon muun muassa erilaisten tapahtumien, kuten koulutusten tai ekskursion, kautta. Laitoksille on tyypillistä pitää säännöllisesti yhteyttä samanlaisissa olosuhteissa toimivien lähialueen laitosten kanssa, joiden kanssa voidaan sujuvasti toteuttaa myös erilaista vesihuoltopalveluihin liittyvää konkreettista yhteistyötä. Lähialueen laitosten ohella yhteyttä pidetään usein muihin saman kokoluokan vesihuoltolaitoksiin sekä samanlaisissa tehtävissä muissa vesihuoltolaitoksissa työskenteleviin henkilöihin.

Tiedonvaihtoyhteistyö vaatii käynnistyäkseen ja jatkuakseen lähes poikkeuksetta ainakin yhden henkilön aloitteen ja aktiivisuuden. Mikäli tiedonvaihtoa ja säännöllisiä keskinäisiä tapaamisia muiden vesihuoltolaitosten kanssa ei vielä ole, kannattaa asiassa olla itse aktiivinen ja ottaa yhteyttä lähialueen muihin vesihuoltolaitoksiin ehdottaen toimintatapoja tiedonvaihtoyhteistyöhön.

Tiedonvaihtoyhteistyön ylläpitämisessä keskeistä on tapaamisten säännöllisyys ja jatkumo. Tämän lisäksi merkitystä on toiminnan järjestelmällisyydellä ja koordinoinnilla, mikä voi konkretisoida esimerkiksi kokousasialistojen ja pöytäkirjojen muodossa. Kokouksia ja muita tapaamisia järjestettäessä voidaan hyödyntää etäyhteyksiä, mutta kasvokkaiset tapaamiset ovat tärkeitä verkostoitumisen ja luottamuksen rakentamisen kannalta. Lähitapaamiset sopivat myös luottamuksellisten asioiden käsittelyyn. Tapaamisten kiertävä järjestysvuoro mahdollistaa vastuiden tasaisen jakautumisen tapaamiin osallistuvien tahojen kesken. Tapaamisten ja toiminnan järjestäytymisessä voi soveltuvin osin hyödyntää luvun 3.2 ohjeita.

Joustavaan, vapaaehtoiseen ja vapaamuotoiseen tiedonvaihtoyhteistyöhön on helppo osallistua oman laitostyön rinnalla. Lisäksi pienet ja maltilliset osallistujamäärät edesauttavat syvällisempää ja sujuvampaa tiedonvaihtoa, eikä yhteistyö tällöin myöskään vaadi aikaa vieviä hallinnollisia toimenpiteitä. Suhteellisen samankokoisten vesihuoltolaitosten kesken vertaistuen ja ajatusten vaihto on luontevaa, mutta laitosten keskinäistä kokoeroista huolimatta tiedonvaihto voi myös olla antoisaa.

Tapaamisten välillä tiedonvaihdon välineinä voidaan hyödyntää sähköpostia, Teams- ja WhatsApp-ryhmiä sekä myös perinteisempiä puhelinsoittoja. WhatsApp madaltaa kynnystä keskinäiseen tiedonvaihtoon, kun taas sähköposti soveltuu virallisempien asioiden hoitoon.

Tiedonvaihtoyhteistyö ei aiheuta merkittäviä kustannuksia, sillä se ei yleensä edellytä ulkopuolista palkattua henkilöstöä toteutuakseen. Tapaamisten kulut muodostuvat lähinnä kokoustarjoiluista ja matkoista, joiden kustannukset voidaan hoitaa vastavuoroisesti tai omakustanteisesti. Tiedonvaihtoyhteistyö ei myöskään edellytä virallisia sopimuksia sen perustuessa luottamukseen ja vapaaehtoisuuteen.

Eri kanavissa viestimisen ja keskinäisten tapaamisten myötä yhteistyötä voidaan tiivistää monin eri tavoin: vesihuoltolaitosten yhteiset koulutukset, harjoitukset ja ekskursion lisäksi lisäävät henkilöstön osaamista ja tukevat osaltaan vesihuoltolaitoksen varautumista. Tutustumiset toisiin laitoksiin tarjoavat mahdollisuuden oppia uutta ja tarkastella mahdollisuuksia oman toiminnan kehittämiseen sekä henkilöstöyhteistyöhön. Tiiviimpää henkilöstöyhteistyötä käsitellään laajemmin luvuissa 8–10.

Vesihuoltolaitosten vaihtaessa tietoa keskenään yhteistyö voi konkretisoitua myös tarvikkeiden, laitteiden ja kaluston keskinäisenä lainaamisena sekä yhteishankintoina. Lainattavaa, vuokrattavaa tai myytävää kalustoa koskevaa tietoa jaettaessa on tarpeen ottaa huomioon tiedon kriittisyys ja valittava turvallinen tapa tietojen välittämiseen. Tietoja resursseista voidaan jakaa esimerkiksi tapaamisten yhteydessä tai muulla yhteisesti sovitulla tavalla. Olennaista on myös varmistaa yhteystietojen ajantasaisuus, jotta kalusto saadaan tarvittaessa nopeasti käyttöön. Resursseja keskenään jakaessaan vesihuoltolaitokset vähentävät niihin liittyviä kustannuksiaan sekä parantavat varautumistaan. Resursseja jaettaessa on tärkeää sopia keskinäiset toimintaperiaatteet ja tehdä niistä myös selkeät päätökset ja kirjalliset sopimukset jo alkuvaiheessa mahdollisten epäselvyyksien välttämiseksi. Sopimusten laadinnan tukena voidaan käyttää esimerkiksi sopimusmalleja Vesilaitosyhdistyksen monistesarjan julkaisusta Vesihuoltolaitosten välisten sopimusten mallit (Vesilaitosyhdistys 2023b) tai soveltuvin osin tämän julkaisun liitteenä 1 olevaa sopimusmallia.

Vesihuoltolaitosten kokemuksiin perustuvia tiedonvaihtoyhteistyön hyviä käytäntöjä esitellään taulukossa 2.

Taulukko 2. Vesihuoltolaitosten tiedonvaihtoyhteistyön hyviä käytäntöjä

- Toimijoiden aloitteellisuus ja aktiivisuus
- Säännölliset, jatkuvat ja koordinoitut tapaamiset/kokoukset
- Kasvokkaiset tapaamiset
- Tapaamisten kiertävä järjestysvuoro
- Joustavuus ja vapaamuotoisuus
- Pienet ja maltilliset ryhmäkoot
- Osallistuvien laitosten samankokoisuus tai maantieteellinen läheisyys
- Monikanavainen viestintä
- Kevyt hallinto ja omakustanteisuus
- Kriittisen tiedon tunnistaminen ja sen jakaminen turvallisesti
- Yhteistyön tiivistäminen, kuten
 - yhteiset koulutukset, harjoitukset, hankkeet ja ekskursion
 - resurssien jakamisesta sopiminen
 - yhteishankinnoista sopiminen
 - varautumis- ja häiriötilanneyhteistyöstä sopiminen
 - henkilöstöyhteistyöstä sopiminen

4.3 YHDISTYSMUOTOINEN YHTEISTYÖ

Vesihuoltolaitokset voivat tiivistää tiedonvaihtoyhteistyötään muodostamalla yhdistyksen, mikä edistää yhteistyön ylläpitämistä. Yhteistyössä, jonka taustalla on yhdistys, tavoitteet ovat yleensä pelkkää ajankohtaisista asioista viestimistä laajemmat. Yhdistystoimintaa sääntelee yhdistyslaki (503/1989). Rekisteröity yhdistys on oikeushenkilö, jota koskee kirjanpitolaki ja tilintarkastuslaki. Sen sijaan rekisteröimätön yhdistys ei ole oikeushenkilö, vaan sen puitteissa kaikki sitoumukset tehdään yksittäisten jäsenten nimissä.

Yhdistyksellä tulee olla säännöt, joissa kerrotaan muun muassa yhdistyksen tarkoitus, päätöksentekokäytännöt ja jäsenmaksut. Yhdistys saa harjoittaa yhdistyksen toimintaan liittyvää vähäistä elinkeino- tai ansiotoimintaa. Yhdistyksessä päätösvalta on jäsenillä, jotka käyttävät sitä yhdistyksen kokouksissa. Yhdistyksen hallitus johtaa yhdistyksen toimintaa, mutta merkittävä rooli voi olla myös erilaisilla työryhmillä tai vastaavilla. Yhdistysten puitteissa toimii usein erilaisia ryhmiä ja jaoksia, joiden toiminta voi olla organisoitu myös melko vapaamuotoisesti. Yhdistyksen toiminnan koordinoitua voidaan toteuttaa jäsenistön, ulkopuolisen palveluntarjoajan tai palkatun henkilöstön toimesta.

Jäsenmaksuilla katetaan yhdistyksen, usein ennen kaikkea hallinnollisia, kuluja. Yhdistys voi järjestää koulutuksia, työpajoja, seminaareja, tutustumismatkoja tai muita tapahtumia. Yhdistyksen järjestämä toiminta voi olla niin maksutonta kuin maksullista. Yhdistyksen on myös mahdollista hakea toimintaansa tai hankkeisiinsa ulkopuolista avustusta.

Vapaamuotoiseen tiedonvaihtoon verrattuna yhdistystoimintaan liittyy toiminnan järjestelmällisyys, selkeä koordinoitua sekä dokumentointi esimerkiksi pöytäkirjojen, tilinpäätösten ja vuosikertomusten muodossa.

Yhdistystoiminnan kautta yhteistyötä on mahdollista tiivistää säännölliseksi ja selkeästi määritellyksi, mutta kuitenkin melko vähäisellä hallinnollisella työmäärällä toteutettavaksi. Yhdistystoiminnan etuina vesihuoltolaitosten välisessä yhteistyössä voi olla muun muassa yhdistyksen kautta yhteisesti käytössä oleva yhteistyötä ja yhteisiä hankkeita koordinoiva resurssi, jonka kulut katetaan yhdistyksen perimillä maksuilla. Yhdistys voi toimia elimenä, jonka kautta yhteistyötä, kuten tutustumismatkoja, tapahtumia ja koulutuksia kanavoidaan.

Esimerkkejä vesihuoltolaitosten välisistä yhdistyksistä ovat muun muassa Järvi-Suomen Vesihuoltolaitokset (JÄRVES) ry, Pohjois-Suomen Vesivaliokunta (OUKE) ry, Suomen Vesilaitosyhdistys ry ja Suomen vesihuolto-osuuskunnat (SVOSK) ry. Lisäksi monet vesihuoltolaitokset ovat mukana alueellisissa vesiensuojeluyhdistyksissä.

5 VESIHUOLTOLAITOSTEN YHTEISET KEHITTÄMISHANKKEET

5.1 ESIMERKKEJÄ HANKEYHTEISTYÖSTÄ

5.1.1 Ohje vahinkotilanteiden käsittelyyn -hanke

Ohje vahinkotilanteiden käsittelyyn vesihuoltolaitoksessa -hanke ("Vahinkohanke") sai alkunsa vuonna 2022 Vesilaitosyhdistyksen hallinto- ja talousseminaarin yhteydessä pidetystä työpajasta. Hankkeessa laadittu julkaisu valmistui vuonna 2024. Hankkeen toteuttamisesta vastasi konsultti, FCG Finnish Consulting Group Oy. Hankkeen rahoittajina ja ohjausryhmän jäseninä toimivat Vesihuoltolaitosten kehittämisrahasto, Kuopion Vesi Oy, joka myös koordinoi hanketta sekä yhteistyösapuolet Järvenpään Vesi, Kauhavan Vesi Oy, Nurmijärven Vesi, Oulun Vesi, Savonlinnan Vesi, Tampereen Vesi (nykyään Tampereen Vesi Oy), Turun Vesihuolto Oy ja Tuusulan Vesi. Yhteistyötahoina hankkeeseen osallistuivat myös Helsingin seudun ympäristöpalvelut HSY ja Vesilaitosyhdistys.

Vahinkohanketta käynnistettäessä laadittiin mukana olevien vesihuoltolaitosten yhteistyönä hankesuunnitelma sekä sovittiin yhteistyön periaatteista, kuten hankkeessa mukana olevista tahoista, hankkeen koordinoinnista ja yhteistyösapuolista, hankkeen sisäisten päätösten tekemisestä sekä palveluntarjoajan valinnasta. Yhteistyön periaatteet hyväksyttiin yhteisesti ja liitettiin valmistelukokouksen muistioon. Hanketta koordinoi Kuopion Vesi, jonka yhteyshenkilö yhdessä Vesilaitosyhdistyksen kanssa laati hankkeeseen liittyvät dokumentit, kuten hankesuunnitelman ja hankinta-asiakirjat, joita muut vesihuoltolaitokset kommentoivat sähköpostitse tai hankkeen valmistelukokouksissa. Koordinoiva vesihuoltolaitos yhdessä yhteistyösapuolilina toimivien laitosten kanssa olivat tilaajaosapuolilina palveluntarjoajan hankinnassa. Koordinoivan vesihuoltolaitoksen yhteyshenkilö toimi kuitenkin vastuu- ja yhteyshenkilönä hankkeen toteuttajan hankinnassa, tilaajan ensisijaisena edustajana hankkeen edetessä sekä vastuuhenkilönä Vesihuoltolaitosten kehittämisrahaston rahoitukseen liittyen.

Palveluntarjoajan hankintasopimuksessa sovittiin muun muassa hankkeen toteutustavasta, tehtävistä, aikataulusta, yhteyshenkilöistä, rahoituksesta, tekijänoikeuksista, tiedottamisesta ja viestinnästä sekä vastuista. Kaikki mukana olevat vesihuoltolaitokset olivat sopimusosapuolilina ja sopimuksen allekirjoittajilina. Rahoituksen osalta sovittiin, että kukin osallistuja maksaa toteuttajalle suoraan oman osuutensa. Hankkeen kokonaisarvo oli alle 100 000 euroa.

Hankkeessa pidettiin säännöllisesti ohjausryhmän kokouksilina, jotka alussa järjesti hankkeen koordinoijilina ja myöhemmin hankkeeseen valittu palveluntarjoajilina. Kokouksilina tehtiin kokousmuistiot. Lisäksi hankkeessa pidettiin yhteyttä sähköpostitse, jonka välityksellä esimerkiksi tarvittaessa pyydettiin kommenttejilina tai kiittäuksilina eri asioihin liittyen.

(Vesilaitosyhdistys 2024)

5.1.2 VAHVA vesi -hanke

Imatran seutukunnan vesihuoltolaitosten kyberturvallisuuden vahvistamisen (VAHVA vesi) hanke on Etelä-Savon ELY-keskuksen rahoittama Imatran kaupungin, Ruokolah-

den, Rautjärven ja Parikkalan kuntien yhteishanke, jonka tarkoituksena on Imatran seutukunnan vesihuollon toimintavarmuuden ja tieto- sekä kyberturvallisuuden selvittäminen ja parantaminen. Hankkeen toteutusaika oli 1.3.2023–31.8.2025. Hankkeessa laadittiin hankkeeseen osallistuvien vesihuoltolaitosten välinen yhteistoimintamalli kyberturvallisuuteen liittyvissä häiriötilanteissa, nostettiin huoltovarmuustasoa laitosten toiminta-alueella, parannettiin vesihuollon toimintavarmuutta tieto- ja kyberturvallisuuteen liittyvissä häiriötilanteissa, järjestettiin laitosten henkilöstölle kyberturvallisuuskoulutusta sekä tehtiin hyökkäyspintakartoitus. Hankkeessa järjestettiin myös tutustumiskäynti hankkeen ulkopuoliselle laitokselle, johon osallistui laitosten henkilöstön lisäksi ELY-keskuksen edustaja. Lisäksi tavoitteena oli luoda hankkeen ohjausryhmästä hankkeen jälkeen toimintaansa jatkava foorumi, jota hyödyntäen yhteistyötä voidaan jatkaa myös tulevaisuudessa muiden hankkeiden parissa.

Hanke käynnistyi Imatran kaupungin/veden toimesta, kun kyberturvauhkien koettiin kasvaneen merkittävästi. Imatran kaupunki/vesi toimi hankkeen suunnittelijana ja tiedusteli naapurikuntien halukkuutta lähteä mukaan hankkeeseen. Imatran kaupunki teki hankehakemuksen ELY-keskukselle, ja rahoitusta hankkeelle myönnettiin 70 % toteutuneista kustannuksista. Imatran kaupungin/veden eli päätoteuttajan hankkeen omaan rahoitusosuuteen on budjetoitu palkkakustannukset ja muut kulut, kuten ostopalvelut sekä konsultin ja hankehenkilön matkakustannukset. Kaikki hankekulut paitsi muiden kuntien palkkakustannukset kirjattiin Imatran kaupungin/veden kirjanpitoon. Muut mukana olevat kunnat eli osatoteuttajat pitivät tuntikirjanpitoa, jonka he toimittivat päätoteuttajalle maksatushakemusta varten.

ELY-keskuksen rahoituspäätöksessä kerrotaan muun muassa päätöksen perustelut sekä hankkeen avustusehdot, kuten raportointiin liittyvät asiat. Hankkeeseen osallistujilta vaadittiin myös esimerkiksi kirjanpitolain mukaista kirjanpitoa sekä julkisten hankintojen osalta hankintalain noudattamista.

Hankehakijana ja päätoteuttajana Imatran kaupunki/vesi vastasi muun muassa hankkeen ohjauksesta, kokonaisseurannasta, tiedonkulun varmistamisesta toteuttajien välillä, hankesuunnitelman ja -aikataulun noudattamisesta, hakemusten tekemisestä, väliraportoinnista, neuvotteluista hankkeen rahoittajan kanssa, maksatuksesta sekä ohjausryhmän koolle kutumisesta ja sen ohjaamisesta. Osatoteuttajien velvollisuutena oli noudattaa hankesuunnitelmaa ja rahoituspäätöstä omalta osaltaan sekä toimittaa heidän vastuullaan olevat dokumentoinnit. Hankkeen koordinoinnista vastaa Imatran Veden projektipäällikkö, jonka apuna on hankkeessa mukana olevien kuntien vesihuollon johtajista koostuva ohjausryhmä, joka kokoontuu etäyhteyksin Teamsilla useamman kerran vuodessa. Lisäksi Imatran kaupunki kilpailutti hankkeeseen konsultin, joka hoiti hankkeen asiantuntijaosuuden.

Hankkeen suurimmiksi hyödyiksi on koettu muun muassa laitosten työntekijöiden ryhmäytyminen sekä laitoksiin tehdyt tunkeutumistestaukset, joiden avulla pystyttiin muodostamaan käsitys laitosten haavoittuvuudesta. Hankeyhteistyön ELY-keskuksen kanssa koettiin myös toimineen erinomaisesti. Haastavaa hankkeessa puolestaan oli pää- ja osatoteuttajien roolien ja osallistumisen ajoittainen epätasainen jakautuminen.

5.1.3 Vesihuollon alueellisen yhteistyön kehittäminen -hanke

ELY-keskuksen rahoittamassa ja huhtikuussa 2025 päättyneessä Vesihuollon alueellisen yhteistyön kehittäminen -hankkeessa olivat mukana Kokkolan, Pietarsaaren, Kruunupyyn, Luodon, Pedersören ja Uusikaarlepyyn kuntien vesihuoltolaitokset. Kokkolan Vesi toimi hankkeen isäntälaitoksena ja tilasi selvitystyön, jonka toteutuksesta vastasi Sweco Finland Oy. Suunnittelua rahoittivat myös hankkeessa mukana olevat laitokset.

Hankkeen tarkoituksena oli kehittää vesihuoltolaitosten yhteistä huoltovarmuutta ja häiriötilanteisiin varautumista muun muassa varavedenjakelu- sekä henkilöstöyhteistyömahdollisuuksiin liittyen. Hankkeessa esimerkiksi toteutettiin kehittämisselvitys laitosten nykytilasta sekä alueellisen vesihuollon yhteistyöstä, jonka pohjalta laadittiin suunnitelmaratkaisu huoltovarmuuskriittisten ratkaisujen toteuttamiseen. Suunnittelua ohjasi työryhmä, joka koostui laitosten sekä ELY-keskuksen edustajista. Hankkeessa pidettiin yhteistä Teams-ryhmän sekä sähköpostin välityksellä.

Hankkeen aikana myös kehiteltiin jatkoa varten vesihuoltolaitosten asentajien ja muiden työntekijöiden välisiä tapaamisia ja harjoituksia kiertävällä järjestysvastuulla. Laitosten välisten varautumis-/häiriötilanneyhteistyösopimusten laatiminen on työn alla. Kesäkuussa 2025 hankkeen päättymisen jälkeen Kokkolassa järjestettiin hankekumppanilaitosten kesken kehittämispäivä laitosten eri osastojen työntekijöiden verkostoitumista varten. Kehittämispäivän toteutuksesta vastasivat Kokkolan Veden verkostopäällikkö ja kehitysinsinööri, ja ohjelma sisälsi muun muassa vesihuoltoon liittyviä tietokilpailuja, tehtäviä sekä laitosten pitämiä eri aiheisia tietoiskuja. Yhteistyön säilyttämiseksi on ollut tarkoitus perustaa hankkeeseen osallistuneiden laitosten jäsenistä koostuva ryhmä, joka suunnittelee yhteistoimintaa tulevaisuudessa.

5.1.4 Vantaanjoen pumppaamopäästöjen hallintahanke VIPPA

Vantaanjoen pumppaamopäästöjen hallintahanke eli VIPPA-yhteistyöhanke toteutettiin 1.6.2019–30.11.2020 Helsingin seudun ympäristöpalvelut -kuntayhtymä HSY:n sekä Vantaanjoen valuma-alueen vesihuoltolaitosten Hyvinkään Veden, Järvenpään Veden, Keravan kaupungin vesihuoltolaitoksen, Nurmijärven Veden, Riihimäen Veden, Tuusulan Veden sekä Keski-Uudenmaan vesiensuojelun liikelaitoskuntayhtymän (KUVES) kesken. Hankkeeseen osallistui myös Vantaanjoen ja Helsingin seudun vesiensuojeluyhdistys ry (VHVSY). Hankkeen ohjausryhmän muodostivat edellä mainittujen tahojen lisäksi hankkeen valvoja ympäristöministeriöstä. Hankkeen tavoitteena oli jatkaa vuosina 2012–2013 toteutetun MAKERA-hankkeen tavoitteita Vantaanjoen valuma-alueen jätevesipäästöjen vähentämisestä. Hankkeessa muun muassa tarkasteltiin edeltävän hankkeen suositusten käyttöönottoa sekä päivitettiin jätevesipumppaamoiden varustelun ja käytön toimintamalli. Lisäksi pilotoitiin uutta ylivuototeknologiaa sekä tuotettiin viestintäaineistoja vesihuoltolaitosten asiakkaille. Hankkeesta tehtiin loppu- ja pumppaamoraportit sekä järjestettiin loppuseminaari, jossa pidettiin useita esityksiä hankkeen eri osa-alueista.

HSY toimi hankkeen vastuullisena vetäjänä, ja esimerkiksi hankkeen projektipäällikkö sekä ohjausryhmän puheenjohtaja tulivat HSY:stä. Hankkeessa pilotoitavien teknologioiden hankinnasta sekä pilotoinnin koordinoinnista vastasi myös HSY:n automaatioinsinööri. Ohjausryhmä puolestaan muun muassa ohjasi työtä ottamalla kantaa sisältökysymyksiin sekä hyväksyi kaikki merkittävimmät hankkeen aikana tehdyt hankinnat. Ohjausryhmän kokouksia pidettiin hankkeen aikana noin kahden kuukauden välein. Ohjausryhmän ohella hankkeessa toimi kaikkien osallistujaorganisaatioiden edustajista koostuva pumppaamoryhmä, jonka päätehtävänä oli päivittää pumppaamotoimintamalli. Pumppaamoryhmä piti hankkeessa useamman muutaman tunnin kestoisen virtuaalisyöpajan, jotka ennen koronapandemiaa oli tarkoitus toteuttaa koko päivän mittaisina lähityöpajoina. Lisäksi HSY:n eri asiantuntijoista koostuva ryhmä tuotti asiakasviestintäanimaatiot Metropolia Ammattikorkeakoulun vastatessa videoiden toteutuksesta.

Hankkeen rahoitus koostui hankeosapuolten omarahoitusosuuksista sekä noin puolet hankkeesta rahoitti ympäristöministeriö hankkeen toteuttaessa Suomen vesienhoidon

ja merenhoidon toimenpideohjelmalla vesien hyvän tilan saavuttamiseksi. Ulkopuolisen rahoituksen mahdollistamana hanke voitiin toteuttaa laajempaan versioon. Hankkeen työmäärän osallistujaa kohden koettiin jäävän sopivaksi osallistujatahojen runsaan määrän johdosta. Toisaalta suuri osallistujamäärä aiheutti haasteita hankehallinnon, kuten projektkirjanpidon, kustannustehokkaaseen järjestämiseen. Tämän vuoksi hankkeessa päädyttiin malliin, jossa rahoitusliikenne kulki ainoastaan HSY:n kirjanpidon kautta. Tällöin osatoteuttajien oma työ sisällytettiin hankkeeseen todellisiin palkkakustannuksiin perustuen vain laskennallisesti, mikä kuitenkin edellytti osallistujien palkkaus- sekä työsuhdetietojen toimittamista HSY:n hankehallintoon. Rahoitusjärjestelyn poikkeuksellisuus vaati etukäteishyväksynnän rahoittajalta. Hankkeen kustannukset koostuivat henkilöstöresursseista, viestintämateriaalista, pilottilaitteista sekä Amsterdamiin tehdystä opintomatkasta.

Sekä VIPPA- että MAKERA-hankkeissa kehittämistyö on tehty vesihuoltolaitoslähtöisesti ja lähinnä laitosten omana työnä. Tällainen malli hankkeen toteutukseen on koettu hieman työlääksi, sillä se vaatii laitoksilta henkilöstöresursseja koko hankkeen ajan, minkä lisäksi ulkopuolisen rahoittajan edellyttämänä kaikkien hankkeeseen osallistuvien tulee tehdä tuntiseurantaa. Toisaalta hankkeen ollessa vesihuoltolaitosten itse toteuttama se palvelee laitosten henkilöstöä todennäköisesti paremmin kuin jos hanke olisi toteutettu konsulttivetoisena.

(HSY n.d.; HSY 2019; HSY 2020; HSY 2021)

5.1.5 Järvi-Suomen Vesihuoltolaitokset (JÄRVES) ry:n hankkeet

Järvi-Suomen Vesihuoltolaitokset (JÄRVES) ry:n hankkeita ovat Kaupunkivesien Riskit Kuntoon (Kaverit) sekä Toimintavarmuus ja Vesihuollon riskit Järvi-Suomessa (Toverit) -hankkeet sekä päättyneet Viemärylivuodot Kimpassa Kuntoon (ViKuri) -hanke ja Järvi-Suomen vesilaitosten yhteistyöverkoston käynnistämisen hanke. Hankkeissa on muun muassa järjestetty tutustumiskäyntejä ja desinfiointiharjoituksia, laadittu kyberturvakartoituksia sekä kehitetty kriittisten varaosien virtuaalivarastotyökalua sekä vapaaehtoisuuteen perustuvaa hälytyskomennuskuntaa vesihuollon häiriötilanteiden varalle, josta on myös laadittu prosessikuvaus sisältäen esimerkiksi ohjeistusta laskutuskäytännöistä.

Hankkeista on tehty hankkeen hallinnoijan ja osatoteuttajien kesken sopimukset yhteishankkeen toteuttamisesta, joilla on sovittu hankkeeseen liittyvistä valtuutuksista sekä eri osapuolten tehtävistä ja vastuista. JÄRVESin koordinointi- ja sihteerityöstä vastaava ulkopuolinen konsultti koordinoi myös yhdistyksen hankkeita ja laatii niihin esimerkiksi hankehakemukset sekä -sopimukset ja avustaa hankeraporttien tekemisessä. Hankkeet ovat olleet hankkeeseen osallistuvien jäsenlaitosten lisäksi muun muassa ympäristöministeriön ja Etelä-Savon ELY-keskuksen rahoittamia.

Osana hankkeita tehdyt hankinnat on tehty joko itsenäisesti osatoteuttajien toimesta tai yhteishankintana, jolloin kustannukset on jaettu osatoteuttajien kesken, ja palveluntarjoaja on esimerkiksi voinut toimittaa laskut suoraan kaikille erikseen. Yhteishankinnat kirjataan jo hankesuunnitelmaan, ja niihin sitoudutaan yhteishankesopimuksen yhteydessä. Hankkeissa tehdyt yhteishankinnat ovat yleensä arvoltaan pienhankintoja, joten niissä on voitu soveltaa kevyempää päätöksentekomenettelyä. Hankkeissa on esimerkiksi ostettu asiantuntijapalveluita.

5.2 HANKEYHTEISTYÖN PERIAATTEET

Vesihuoltolaitokset kohtaavat pitkälti yhteneviä haasteita samanlaisissa olosuhteissa toimiessaan, joten tarve selvittää asioita ja kehittää uudenlaisia ratkaisuja tai toimintamalleja on usein yhteinen. Vesihuoltolaitosten yhteishankkeissa voi olla mukana myös muita paikallisia tai alueellisia vesihuoltoon läheisesti kytkeytyviä tahoja, kuten erilaisia yhdistyksiä. Yhteisten kehittämishankkeiden kautta tietoa ja ratkaisuja voidaan tuottaa kustannustehokkaasti ja laadukkaasti kaikkien osallistujien resursseja, kuten tietopääomaa, hyödyntäen.

Hankeyhteistyö vaatii kaikkien hankkeen osallistujien aktiivista sitoutumista onnistuakseen. Hankkeen suunnitteluvaiheessa tunnistetaan eri hankeosapuolten tarpeet, kiitetään niiden pohjalta hankkeen tavoitteet sekä laaditaan toteuttamiskelpoinen hankesuunnitelma, joka sisältää lisäksi realistisen kustannusarvion ja suunnitelman kustannusten kattamiseksi. Suunnittelun yhteydessä on myös olennaista selvittää, millaista tietoa asiaan liittyen on jo olemassa ja saatavilla. Hankkeen suunnitteluun on suositeltavaa panostaa riittävästi aikaa. Yhteistyön periaatteista, kuten hankkeen eri osapuolten rooleista, vastuista, rahoituksesta sekä päätöksenteosta, on myös hyvä sopia ennen hanketyöskentelyn aloittamista.

Vesihuoltolaitosten yhteishankkeet voivat laitosten oman rahoituksen lisäksi saada rahoitusta ulkopuolisilta tahoilta, kuten ministeriöiltä, ELY-keskuksilta tai Vesihuoltolaitosten kehittämisrahastolta. Ulkopuolinen rahoitus voi mahdollistaa hankkeita, joita vesihuoltolaitosten ei muuten olisi mahdollista toteuttaa. Ulkopuolinen rahoitus asettaa kuitenkin omat vaatimuksensa muun muassa hankkeen hallinnoinnille ja raportoinnille, joten rahoituksen saamisen ehtoihin ja sääntöihin on syytä tutustua jo ennakkoon.

Vesihuoltolaitokset voivat toteuttaa yhteisiä kehittämishankkeita omalla henkilöstöllään tai tähän tarkoitukseen voidaan palkata ulkopuolinen konsultti vastaamaan hankkeen koordinoinnista ja/tai asiantuntijuudesta. Ulkopuolisen konsultin käyttö hankkeen toteutuksessa antaa vesihuoltolaitoksille mahdollisuuden keskittyä hankkeen sisällölliseen puoleen.

Sopimusmalli vesihuoltolaitosten hankeyhteistyöhön on esitetty julkaisun liitteessä 3. Ulkopuolista palveluntarjoajaa hankkeessa käytettäessä hankkeen toteutuksesta sovietaan tarkemmin hankintasopimuksella. Osa-alueet, jotka yhteishankkeissa on hyvä huomioida, kuvataan tiivistetysti taulukossa 3.

Taulukko 3. Vesihuoltolaitosten yhteisissä kehittämishankkeissa huomioitavat osa-alueet

Osa-alue	Kuvaus
Tavoitteet ja suunnitelma	<ul style="list-style-type: none">- Hankeosapuolet- Yhteiset tarpeet, joiden pohjalta hankkeen tavoitteiden määrittäminen- Jo olemassa olevan tiedon kartoittaminen- Hankkeen sisältö- Selkeä hankesuunnitelma ja aikataulu
Tehtävät ja vastuut	<ul style="list-style-type: none">- Hankeosapuolten roolit- Pää toteuttajan ja osatoteuttajien tehtävät ja vastuut, kuten hankkeen ohjaus, koordinointi, rahoituksen hankinta, hankintojen kilpailutukset, kokonaisseuranta, tiedonkulku, raportointi ja maksatukset

	<ul style="list-style-type: none"> - palveluntarjoajien, kuten konsulttien, tehtävät ja vastuut hankkeessa - Tarvittaessa ohjausryhmä ja työryhmät
Kustannukset ja rahoitus	<ul style="list-style-type: none"> - Kustannussuunnitelma hankesuunnitelman yhteyteen - Kustannusten jako ja rahoitus, jossa huomioidaan mahdollinen ulkopuolinen rahoitus sekä vesihuoltolaitosten oma rahoitus ja työ - Kustannusosuuksien maksaminen (suoraan vai koordinoivan tahon kautta) - Osallistujien omien kustannusten mahdollinen kattaminen (tuntikirjanpito ja muiden kulujen kirjaus) - Mahdollisen ulkopuolisen rahoituksen ehdot - Kirjanpidon periaatteet
Yhteistyön periaatteet ja sopimukset	<ul style="list-style-type: none"> - Jo alkuvaiheessa hankeyhteistyön toimintaperiaatteet ja hankkeeseen sitoutuminen - Päätöksenteon periaatteet ja menettelyt - Hankkeessa mahdollisesti tehtävät yhteishankinnat - Salassapito ja immateriaalioikeudet - Kriittisen tiedon käsittelytavat - Selkeät kirjalliset sopimukset hankeosapuolten sekä palveluntarjoajien kesken
Seuranta, raportointi ja tiedonvaihto	<ul style="list-style-type: none"> - Hankkeen etenemisen seuraaminen ja kokousten pitäminen säännöllisesti - Kokousmuistioiden laatiminen - Hankkeesta säännöllisesti raportointi rahoittajalle ja ohjausryhmälle - Hankkeeseen liittyvän tiedon vaihtaminen säännöllisesti mm. sähköpostitse, Teams-ryhmässä, virtuaalikalpeilla, työpajoissa ja seminaareissa - Hankkeen lähtötietojen ja sen aikaisten dokumenttien jakaminen - Hankkeen raportoinnin ja dokumentoinnin rahoituspäätöksen mukaisuuden varmistaminen hankkeen lopussa
Tulosten hyödyntäminen ja jatkotoimet	<ul style="list-style-type: none"> - Hankkeen tulosten hyödyntäminen ja jakaminen myös muille - Hankkeen tulosten ja hyötyjen arvioiminen - Yhteistyön jatkaminen myös hankkeen jälkeen - Yhteistyömallien ja toimintatapojen dokumentointi tulevissa hankkeissa hyödynnettäväksi

6 VESIHUOLTOLAITOSTEN HANKINTAYHTEISTYÖ

6.1 ESIMERKKEJÄ HANKINTAYHTEISTYÖSTÄ

Esimerkkikuvaukset ovat todellisia tapauksia vesihuoltolaitosten tekemästä yhteistyöstä. Hankkeessa tai julkaisussa ei oteta kantaa esimerkkien mukaisen yhteistyön juridiseen pätevyYTEEN.

6.1.1 Kevyt hankintayhteistyö tietoa ja hyviä käytäntöjä vaihtamalla

Monet vesihuoltolaitokset vaihtavat keskenään hankintoihin liittyvää tietoa sekä hyviä käytäntöjä ja/tai tekevät yhteistyötä tarjouspyyntöasiakirjojen valmistelussa, vaikka hankinta muuten toteutettaisiin itsenäisesti. Esimerkiksi Kokkolan Vesi on tehnyt hankintoihin ja kilpailutuksiin liittyvää tiedonvaihtoa muun muassa erilaisten tapaamisten yhteydessä niin alueensa kuin sen ulkopuolisten vesihuoltolaitosten kanssa. Kokkolan Vesi on esimerkiksi jakanut kiinnostuneille laitoksille kokemuksia ja vinkkejä kilpailutusten toteuttamiseen sekä kilpailutusmallidokumentteja ja viranhaltijapäätöksiä. Esimerkkejä hyvistä hankintapäätöksistä on myös annettu puolin ja toisin.

6.1.2 Laajempi hankintayhteistyö yhteisellä tarjouspyynnöllä

Keski-Uudenmaan vesihuoltolaitokset ovat tehneet yhteishankintoja muun muassa varavesisäiliöistä. Hankintayhteistyössä on tyypillisesti toimittu siten, että yksi laitos laatii tarjouspyynnön, jossa todetaan, että kukin osallistuva hankintayksikkö tekee tilauksensa suoraan tarjouksen perusteella. Toimintatapa, jossa laskut menevät suoraan toimittajalta tilaajalle ilman välikäsiä, on todettu hyväksi. Yhteishankintojen keskeisimmäksi hyödyksi koetaan niiden antama volyymietu.

6.1.3 Laajempi hankintayhteistyö erillisillä hankintapäätöksillä ja -sopimuksilla

Imatran vesi on tehnyt yhteishankintoja siten, että hankintasopimusta uusittaessa se on tiedustellut muilta vesihuoltolaitoksilta halukkuutta osallistua yhteishankintaan. Imatran vesi kirjaa tarjouspyyntöön hankinnan kuvaukseen kaikki yhteishankintaan osallistuvat laitokset ja toteuttaa myös hankintamenettelyn kaikkien puolesta. Valtuutus kilpailuttaa hankinta toisen laitoksen puolesta on annettu sähköpostitse. Tarjoajilta tarjoukset saatuaan Imatran vesi välittää yksikköhintakohtaiset tarjoukset muille laitoksille. Jokainen laitos kuitenkin tekee hankinnasta omat hankintapäätöksensä ja -sopimuksensa. Tällaisessa menettelyssä laitosten välinen hankintayhteistyö on toisaalta melko pientä yhteishankinnan toteutuessa yhden laitoksen lähtökohdista ja toimesta.

6.1.4 Laajempi hankintayhteistyö joko yhteisillä tai erillisillä hankintapäätöksillä mutta erillisillä hankintasopimuksilla

Kouvolan Vesi Oy on vuonna 2022 kilpailuttanut lietteenkäsittelypalveluiden hankinnan yhdessä Kymen Vesi Oy:n kanssa. Hankkeen kilpailutuksessa olivat apuna mukana ulkopuolisina konsultteina sekä tekninen konsultti että hankintatoimeen ja sopimusoikeuteen erikoistunut konsultti, mikä nähtiin tarpeelliseksi kilpailutuksen suuri kokonaisuus huomioiden. Hankintakonsultti toimi hankinnassa hankintayksiköiden edustajana. Yhteiskilpailutuksen kulut jaettiin laitosten välillä jättemääriin perustuen Kouvolan Veden

osuuden ollessa hieman pienempi (40 %). Vesihuoltolaitokset tekivät kilpailutuspalvelujen hankinnasta erilliset hankintapäätökset, mutta neuvottelumenettelyyn valittavien tarjoajien valinnasta sekä itse hankinnasta yhteiset päätökset. Yhteisestä hankintapäätöksestä tehtiin laitoksille omat eli tilaajakohtaiset sopimukset muun muassa eri tilausaika- tauluista johtuen.

Yhteishankinta koettiin onnistuneeksi, sillä se toi molemmille hankintayksiköille volyy- mihyötyä sekä merkittävät kustannussäästöt niin hankintaprosessissa kuin itse hankin- nassa. Hankinnoista tiedon vaihtaminen vesihuoltolaitosten kesken nähdään ylipäättään hyödylliseksi.

Haminan Vesi, Kouvolan Vesi Oy, Kymen Vesi Oy sekä Kymenlaakson Vesi Oy ovat vuonna 2021 tehneet yhteishankinnan rakennushankkeidensa muoviputkista ja -kai- voista. Hankinnassa käytettiin apuna ulkopuolista hankintatoimeen ja sopimusoikeu- teen erikoistunutta konsulttia, jonka palvelujen lasku jaettiin laitosten kesken tasan. Hankintaprosessissa toteutettiin ensin markkinakartoitus. Tilaajalaitokset tekivät kukin itsenäisen hankintapäätöksen ja hankintasopimuksen valitun toimittajan kanssa.

6.1.5 Laajempi hankintayhteistyö hankintarenkaana

Helsingin seudun ympäristöpalvelut -kuntayhtymä (HSY), Aqua Palvelu Oy, Jyväskylän Seudun Puhdistamo Oy, Kymen Vesi Oy, Porvoon Vesi sekä Turun seudun puhdis- tamo Oy sopivat jätevedenpuhdistuksessa tarvittavan ferrosulfaatin yhteishankinnasta hankintarenkaana vuosille 2020–2025. Kyseessä on varsin mittava hankinta, jonka ar- voksi arvioitiin yli 10 miljoonaa euroa. HSY suurimmalla hankintaosuudella toimi han- kinnassa päätoteuttajana. Hankintarenkaalla tavoiteltiin ferrosulfaatin hankintadynamiikan kasvattamista luomalla markkinoille kilpailua. Ennen tarjouspyynnön laatimista tehtiin kansainvälinen tietopyyntö alan toimijoille. Yhteishankinnasta muodostettiin hankin- tarengas, sillä kyseessä oli laaja ja pitkälle aikavälille sijoittuva hankintakokonaisuus, jossa ferrosulfaatin lisäksi tehtiin yhteishankinnat varmuus- ja käyttövarastoista sekä kuljetuksista. Ferrosulfaatin hankinta kilpailutettiin käyttäen erityisalojen avointa menet- telyä, ja siitä tehtiin puitejärjestelysopimus, jonka sisällä jokaisesta hankittavasta erästä tehtiin kevennetyt kilpailutukset. Varastoinnin ja siihen liittyvän logistiikan sekä kuljetus- ten kilpailutukset toteutettiin erityisalojen neuvottelumenettelyinä. Hankintarenkaaseen voi mahdollisesti liittyä myöhemmin muita vesihuoltolaitoksia.

Hankintaan osallistuvien vesihuoltolaitosten kesken hankintarenkaan toiminnasta teh- tiin yksityisoikeudellinen hankintayhteistyösopimus, jossa ei perustettu itsenäistä han- kintayksikköä eikä siirretty julkista valtaa hankintarenkaan osapuolten välillä. Sopimuk- sella sovittiin muun muassa yhteishankinnan sisällöstä ja siihen osallistumisesta, han- kintarenkaan osapuolten oikeuksista ja vastuista, hankintayhteistyön toimintamallista sekä tilaajien laskutuksesta.

HSY toimi hankkeen päätoteuttajana ja toteutti hankintamenettelyn julkista valtaa sisäl- tämättömät toimenpiteet, kuten tarjouskyselyn sekä valmisteli ja allekirjoitti hankintasopimukset hankintarenkaan osapuolten puolesta. Hankintarenkaan osapuolet eivät kui- tenkaan olleet yhteisvastuullisesti vastuussa hankintasopimuksista. Puitejärjestelyn alla sopimuskauden aikana HSY laati tarjouspyynnöt, julkaisi hankintailmoitukset, allekir- joitti hankintasopimukset osapuolten päätöksiin perustuen sekä teki osapuolilla hyväk- sytettävät päätösesitykset ja muut kilpailutusprosessin läpivientiin vaadittavat osapuol- ten kesken yhdessä sovitut toimet heidän puolestaan.

Kukin hankintarenkaan osapuoli teki yhteishankinnasta itsenäisen hankintapäätöksensä. Osapuolet tekivät omat päätöksensä koskien viranomaisen julkisen vallan käyttöä sisältäviä toimenpiteitä, joita ovat kaikki ehdokkaiden ja tarjoajien asemaan sekä hankintamenettelyyn liittyvät päätökset. Näin ollen itsenäiset päätökset tehtiin myös puitejärjestelystä sopimisesta ja sen järjestämisestä, hankinnan aloittamisesta sekä hankintamenettelyn valinnasta.

Yhteishankinnan laskutuksen osalta sovittiin siten, että toimittaja laskuttaa suoraan hankintayhteistyön osapuolia tai tämän ollessa työlästä toimittaja laskuttaa vain HSY:tä, joka laskuttaa muita osapuolia lisäten hintaan läpilaskutuslisän. Lisäksi HSY vastasi hankinta-asiakirjojen hallinnoinnista ja toimi ympäristö- ja työsuojeluvastuutahona.

Hankinta oli arvoltaan suuri ja koostui useasta osasta sekä erilaisista hankintamenettelyistä. Tämän takia hankintaprosessin alkuvaihe koettiin haastavaksi ja työlääksi. Yhteishankintaprosessin onnistumisessa keskeistä oli tiedonvaihto sekä sujuva yhteistyö eri toimijoiden kesken.

6.1.6 Yhteishankinta yhteishankintayksikön kautta

Kuopion Vesi Oy on mukana yhtenä tilaajana vuosina 2021–2022 yhteishankintana kilpailutetussa puitejärjestelyssä kunnallistekniikan ja liikenteen suunnittelupalvelujen osalta yhdessä omistajakuntiansa Kuopion kaupungin sekä Siilinjärven kunnan kanssa. Puitejärjestelyn yhteishankinnan valmistelu käynnistettiin vuonna 2021 tilaajaosapuolten toimeksiannosta yhteishankintayksikkö Sansia Oy:n kautta, koska suurimpana tilaajaosapuolena mukana ollut Kuopion kaupunki käyttää hankintalain mukaisissa hankinnoissa Sansia Oy:n palveluja. Kuopion kaupungin suurimman tilaajaroolin myötä hankinnassa noudatettiin myös yleisen hankintalain säännöksiä, vaikka Kuopion Vesi on erityisalojen hankintalain mukainen toimija.

Yhteishankinnan valmistelu käynnistettiin Sansian puolelta nimetyn hankinta-asiantuntijan koordinoimana. Tilajaorganisaatioista koottiin puitejärjestelyhankinnassa mukana olleille eri suunnittelun osa-alueille omat asiantuntijatyöryhmät, joissa käsiteltiin ja valmisteltiin hankinta-asiantuntijan johdolla hankinnan substanssisisältöä, mukaan lukien tarjoajille asetettavia referenssivaateita. Yhteishankinnan tarjousasiakirjoina käytettiin Sansian mallin mukaisia asiakirjapohjia. Tarjouspyynnössä ilmoitettiin sopimuksen sisältävän yhteishankintaa ja Kuopion Veden olevan mukana hankinnassa sellaisissa suunnitteluhankkeissa, jotka ovat kadun ja vesihuollon yhteisrakentamiskohteita. Hankinnan ulkopuolelle jäivät kaikki muut Kuopion Veden vesihuollon suunnittelukohteet. Tarjouspyyntöaineisto koostui tarjouspyynnön lisäksi laajasta liiteaineistosta, johon sisältyi muun muassa tarjoajilta vaaditut henkilö- ja referenssilomakkeet.

Puitejärjestelysopimukset hankintaprosessin perusteella valittujen toimittajien kanssa tehtiin hankintavaiheen jälkeen vuoden 2022 alkupuolella kahden vuoden sopimuskaudelle, jonka jälkeen oli mahdollisuus vielä kahden vuoden optiokauteen. Kunkin toimittajan kanssa laadittiin pääsopimuksen lisäksi tilaajakohtaiset tietosuojasopimukset. Sansia on hankintamenettelyn lisäksi vastannut puitesopimusten hallinnasta ja niihin liittyvistä sopimuskauden aikaisista toimenpiteistä. Puitesopimuksen avulla tilaajatahot voivat tilata arvoltaan alle kansallisen kynnyksarvon jäävät puitesopimuksen osa-alueisiin sisältyvät suunnittelutoimeksiannot valitsemaltaan puitejärjestelytoimittajalta. Arvioidulta arvoltaan kansallisen kynnyksarvon ylittävistä toimeksiannoista tilaajat järjestävät kevennetyn kilpailutuksen puitejärjestelyyn valittujen toimittajien kesken, vertailuperusteena joko hinta tai hintalaatusuhde. Puitesopimuksen kautta tehdyistä toimeksiannoista laaditaan tilaajakohtaiset päätökset.

Yhteishankinta edellä esitetyllä toteutusmallilla koettiin hyvin toimivaksi: hallinnolliset prosessit sekä yhteistyö sujuivat asiantuntevasti ja moitteettomasti. Sansian hankinta-asiantuntijarooli mahdollisti tilaajaosapuolille keskittymisen hankinnan substanssiasioihin, ja tilaajat saivat käyttöönsä yhteishankintayksikön hankintalain asiantuntijuuden sekä kokemuksen vastaavista hankinnoista. Sansian koordinointi myös helpotti laajan hankintakokonaisuuden hallintaa.

Yhteishankinta koettiin vesihuollon näkökulmasta kuitenkin melko työlääksi, sillä hankintaprosessin kestäessä kaikkine vaiheineen lähes kaksi vuotta kului siihen sekä Sansialta että tilaajaosapuolilta runsaasti työtunteja hankinnan eri vaiheissa niin tarjouspyynnön laatimisessa kuin tarjousten käsittelyssä. Hankinnan ennakkovalmistelun tärkeyttä ei toisaalta voi kuitenkaan olla korostamatta etenkin, kun hankinnan edetessä tarjouspyyntöä jouduttiin korjaamaan ja hankinnan valmistelu sekä kilpailutus käynnistämään kerran uudelleen joidenkin mukana olleiden suunnitteluosa-alueiden osalta tarjouspyyntöön jääneiden tulkinnanvaraisuuksien vuoksi. Tämä lisäsi osaltaan hankintaprosessin kestoja. Tarjousten läpikäynti oli hankintaprosessissa myös melko laaja ja hankeosapuolia työllistävä vaihe, mutta tässäkin Sansian asiantuntemus ja tarjousten ennakkotarkastus vähensi tilaajien työmäärää. Useiden tilaajaosapuolten mukanaolo hankinnassa tuotti tiettyjä haasteita esimerkiksi joidenkin yhteisten linjausten löytämiseen ja hankinnan kriteerien sekä vaatimusten määrittämiseen, mutta toisaalta taas laajan asiantuntijajoukon näkemykset toivat myös mukaan erilaisia näkökulmia ja laajaa substanssiosaamista. Hankinnan laajuuden vuoksi hankintakokonaisuuden hahmottaminen oli paikoin haastavaa.

Puitejärjestelyn sopimuskausi on käyttöön otettujen optiovuosien jälkeen päättymässä vaihteittain vuosien 2025–2026 aikana, ja vastaavaa uutta puitejärjestelyä ollaan valmistelemassa yhteishankintana parhaillaan. Hankinnan odotetaan sujuvan ensimmäistä hankintakertaa mutkattomammin aiemmin tehdyn perusteellisen valmistelutyön pohjalta.

7 OHJE HANKINTAYHTEISTYÖN TOTEUTUKSEEN

7.1 HANKINTAYHTEISTYÖN EDUT

Vesihuoltolaitokset voivat vähentää hallinnollisia tehtäviä ja tehostaa hankintamenettelyjä tekemällä keskinäisiä yhteishankintoja tai muuta hankintojen valmisteluun ja toteutukseen liittyvää yhteistyötä. Hankintayhteistyön hyötyjä ovat muun muassa päällekkäisen työn väheneminen, asiantuntemuksen sekä hyvien ja vakiintuneiden käytäntöjen jakaminen, käytäntöjen ja sopimusehtojen yhtenäistyminen, toimintamallien kehittyminen, mahdollisten volyymietujen myötä lisääntynyt kiinnostuneiden tarjoajien lukumäärä ja kilpailu sekä edullisemmat hinnat, hankintojen parempi laatu, varautumisen parantuminen, mahdolliset logistiikkaedut sekä alueellisen elinvoiman vahvistuminen. Hankintayhteistyö edellyttää kuitenkin resursseja ja osapuolten välistä luottamusta toteutuakseen. Vesihuoltolaitosten kannattaa erityisesti harkita ja toteuttaa yhteistyötä vaativissa hankinnoissa, jotka edellyttävät vesihuollon asiantuntijuutta. (JHNY 2019; JHNY 2022; JHNY 2024c; JHNY 2025a; laki vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista 1398/2016, jatkossa ”**erityisalojen hankintalaki**”, 2 §; valtiovarainministeriö 2023, 30 ja 168)

Hankintayhteistyön terminologia

Hankintalainsäädäntö ei rajoita yhteishankintoja ainoastaan yhteishankintayksiköiden käyttöön, vaan hankintayksiköt voivat toteuttaa hankintoja yhdessä myös ilman yhteishankintayksiköitä (Pekkala ym. 2022, 152).

Tässä julkaisussa hankintayhteistyö jaotellaan:

- **kevyeen hankintayhteistyöhön**
- **laajempaan hankintayhteistyöhön**
- **yhteishankintayksikköhankintoihin**

Erilaiset hankintayhteistyön tavat ovat vesihuoltoalalla yleisiä. ”Kevyellä hankintayhteistyöllä” tarkoitetaan neuvovaa yhteistyötä hankintoja toteutettaessa, kuten hankintoihin liittyvien tietojen vaihtoa ja hankintoihin liittyvää yhteisvalmistelutyötä (JHNY 2022; JHNY 2023a). ”Laajemmalla hankintayhteistyöllä” viitataan vesihuoltolaitosten yhteisesti toteuttamiin yksittäisiin tai toistuviin hankintoihin eli **yhteishankintoihin**, joita voidaan toteuttaa erilaisilla toimintamalleilla (JHNY 2022; JHNY 2023a). Laajemman hankintayhteistyön alla kuvataan myös ”**hankintarenkaiden**” toimintaa. Kevyen ja laajemman hankintayhteistyön lisäksi kerrotaan **yhteishankintayksiköiden** toteuttamista yhteishankinnoista. Yhteishankintayksiköiden kautta tehtävät yhteishankinnat tulee erottaa laajemmasta vapaamuotoisesti toteutettavasta hankintayhteistyöstä, vaikka molempiin voidaan viitata **yhteishankinta**-termillä. Edellä kuvattua jaottelua havainnollistetaan **kuvassa 2**. Hankintarenkaalle ei ole lainsäädännössä määritelty tiettyä juridista muotoa tai vaatimuksia. Hankintarenkaana toimimisessa keskeistä on, että mukana olevat hankintayksiköt ovat keskenään sopineet, että jokin yhteishankintaan osallistuvista hankintayksiköistä toteuttaa hankintamenettelyn muiden hankintayksiköiden puolesta (Pekkala ym. 2022, 152). Hankintarengas-termiä on käytetty vesihuoltoalalla usein yhteishankintoja tehtäessä.

Kevyttä hankintayhteistyötä käsitellään luvussa 7.3 ja laajempaa hankintayhteistyötä luvussa 7.4. Luvussa 7.4.3 esitellään lyhyesti hankintarenkaiden käyttöä ja luvussa 7.5 varsinaisia yhteishankintayksikköhankintoja. Luvussa 9.3 kuvataan tarkemmin erityisalojen hankintalain mukaista horisontaalista yhteistyötä sekä sidosyksikköhankintoja henkilöstöyhteistyön näkökulmasta.

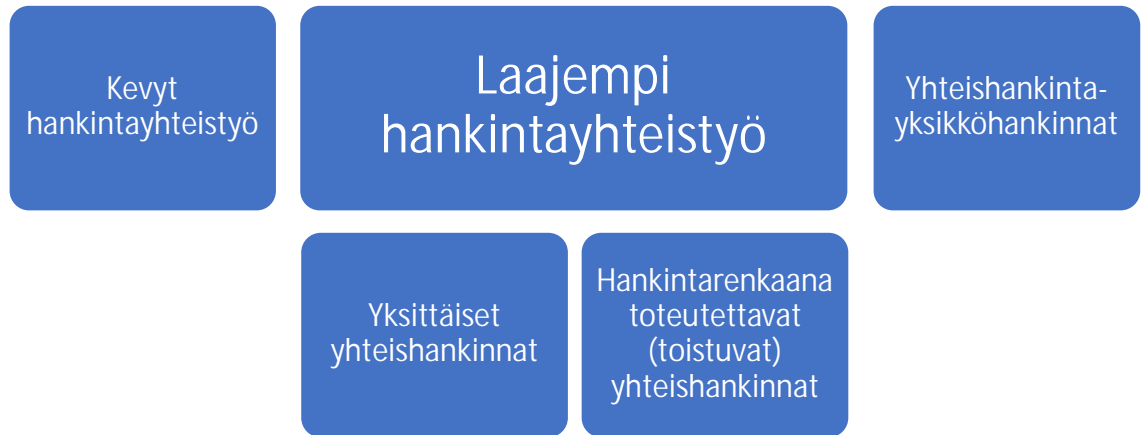
Hankintayksiköllä tarkoitetaan julkisen hankinnan toteuttavaa viranomaista tai muuta hankintalainsäädännön mukaan hankintalain noudattamiseen velvoitettua yksikköä tai organisaatiota (laki julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista 1397/2016, jatkossa ”**yleinen hankintalaki**”; valtiovaraministeriö 2023, 389).

Erityisalojen hankintalain mukaisista hankintayksiköistä säädetään erityisalojen hankintalain 5 §:ssä. Erityisalojen hankintalain mukaiset hankintayksiköt on jaoteltu **viranomaishankintayksiköihin** sekä **muihin hankintayksiköihin**. Erityisalojen hankintalain mukaan viranomaishankintayksiköitä ovat pääosin samat tahot kuin yleisen hankintalain 5 §:ssä tarkoitetut viranomaishankintayksiköt, eli valtion ja kuntien viranomaiset, julkisoikeudelliset laitokset sekä valtion liikelaitokset. Erityisalojen hankintalain mukaisia muita hankintayksiköitä ovat julkiset yritykset sekä yksin- tai erityisoikeuden nojalla toimivat yksiköt (Pekkala ym. 2022, 822).

Suoraan osana kuntaa toimivat vesihuoltolaitokset eli kunnan liikelaitokset ja taseyksiköt sekä vesihuoltolaitokset, jotka katsotaan **julkisoikeudellisiksi laitoksiksi** ovat siis viranomaishankintayksiköitä. Julkisoikeudellisella laitoksella tarkoitetaan missä tahansa juridisessa muodossa toimivaa oikeushenkilöä, joka on nimenomaisesti perustettu huolehtimaan yleisen edun mukaisista tarpeista, ja jolla ei ole teollista tai kaupallista luonnetta. Edellytyksenä lisäksi on, että hankintalain tarkoittama hankintayksikkö pääasiallisesti rahoittaa laitosta tai että laitos on hankintalain mukaisen hankintayksikön valvonnassa taikka jonka johto-, valvonta- tai hallintoelimen jäsenistä edellä mainittu hankintayksikkö nimittää yli puolet. On katsottu, että esimerkiksi julkisomisteiset, hankintalakiin soveltamisalaan kuuluvat vesihuoltolaitokset täyttävät säännönmukaisesti julkisoikeudellisen laitoksen tunnusmerkit. (JHNY 2024a; Vesilaitosyhdistys 2025a, 28) Lopullinen arvio julkisoikeudellisen laitoksen tai julkisen yrityksen tunnusmerkkien täyttymisestä yhtiömuotoisessa vesihuoltolaitoksessa on kuitenkin tehtävä aina tapauskohtaisesti.

Pienhankinnoiksi kutsutaan erityisaloilla kaikkia EU-kynnysarvojen alittavia hankintoja, sillä erityisalojen hankintalaissa ei ole säädetty erillisiä kansallisia kynnysarvoja (erityisalojen hankintalaki 13 §; vrt. yleinen hankintalaki 25 § ja 26 §).

Hankintayhteistyö

Kuva 2. Hankintayhteistyön termien selitys ja jaottelu tässä julkaisussa

7.2 LAINSÄÄDÄNNÖN NÄKÖKOHTIA YHTEISHANKINNOISSA

Erityisalojen hankintalakia sovelletaan vesihuoltolain (119/2001) 3 §:n 1 kohdassa tarkoitettuun veden johtamiseen, käsittelyyn ja toimittamiseen talousvetenä käytettäväksi. Erityisalojen hankintalakia sovelletaan myös hankintoihin ja suunnittelukilpailuihin, jotka edellä tarkoitettua vesihuoltotoimintaa harjoittava hankintayksikkö tekee tai järjestää, ja jotka liittyvät

- 1) jäteveden tai huleveden poisjohtamiseen tai käsittelyyn
- 2) vesirakennushankkeisiin, maan kasteluun tai kuivatukseen edellyttäen, että talousvedeksi hankittavan veden osuus hankkeissa taikka kastelu- tai kuivatusjärjestelmissä tuotettavan veden koko määrästä on yli 20 prosenttia.

Erityisalojen hankintalakia ei sovelleta hankintayksikön raakaveden hankintaan. Jäteveden osalta vesihuolto kuuluu lain soveltamisalaan silloin, kun siitä huolehtii sama toimija kuin talousvedestä. Tämä koskee myös hulevesiviemärointiä. Yksinomaan jätevesihuoltoa harjoittavat yksiköt kuuluvat yleisen hankintalain soveltamisalaan. (Erityisalojen hankintalaki 7 §; JHNY 2023b)

Taulukko 4. Hankintalain soveltaminen vesihuollossa

Toiminnan luonne	Sovellettava laki
Jätevesihuolto + talousvesi samalla toimijalla	Erityisalojen hankintalaki
Jätevesi (ainoastaan)	Yleinen hankintalaki

Erityisalojen hankintalain mukaiset kynnsarvot ovat yleisen hankintalain mukaisia kynnsarvoja korkeammat, jolloin osa pienemmistä hankinnoista jää hankintalainsäädännön soveltamisalan ulkopuolelle. Ajantasaiset kynnsarvot ovat nähtävillä muun muassa [JHNY:n sivuilla](#).

Mikäli hankinnan ennakoitu arvo jää sovellettavaksi tulevan hankintalain (yleinen hankintalaki tai erityisalojen hankintalaki) kynnysarvon alapuolelle, ei hankintaan tällöin sovelleta kyseisen hankintalain säännöksiä. On kuitenkin huomioitava, että hallinnon yleislait, kuten hallintolaki (434/2003) sekä laki viranomaisen toiminnan julkisuudesta (621/1999), voivat tulla sovellettaviksi, mikäli hankinnan toteuttava yksikkö kuuluu toiminnassaan näiden lakien soveltamisalaan. Lisäksi pienhankinnoissa tulee huomioida mahdolliset yksikön sisäiset hankintaohjeet ja -määräykset. Erityisalojen hankintalain menettelysäännökset ovat joiltakin osin yleisen hankintalain menettelysäännöksiä jous- tavampia.

7.2.1 Hankintalainsäädännön sekä muiden ohjeiden ja sääntöjen soveltaminen yhteishankinnoissa

Tässä ohjeessa käsiteltävässä laajemmassa hankintayhteistyössä sovelletaan erityisalojen hankintalain 31 §:n säännöksiä muista yhteishankinnoista. Kyseistä pykälää käsitellään tarkemmin alaluvussa 7.2.2 erityisesti vastuiden jakautumisen näkökulmasta.

Useita toimintoja koskevat hankintasopimukset

Yhteishankintoja toteutettaessa tulee huomioida, mitä toimintaa varten hankinta ensisijaisesti tehdään. Mikäli hankinta tehdään erityisalatoimintaa (ts. vesihuoltolaitosten vesihuoltotoimintaa) varten, sovelletaan erityisalojen hankintalakia.

Erityisalatoimintaa harjoittava hankintayksikkö voi aika ajoin toimia myös yleisen hankintalain soveltamisalassa. Esimerkiksi kunta voi samanaikaisesti harjoittaa erityisalatoimintaa (ts. vesihuoltotoimintaa) ja yleisen hankintalain mukaista toimintaa (esim. kulttuuri- ja opetustoiminta).

Mikäli **hankinnan kohde** tulee käyttöön erityisalatoiminnassa ja yleisen hankintalain mukaisessa toiminnassa, sovelletaan sitä toimintaa koskevia säännöksiä, johon liittyen hankinta ensisijaisesti tehdään. Esimerkiksi jos tietojärjestelmä hankitaan ensisijaisesti vesihuoltotoimintaan, sovelletaan hankintaan erityisalojen hankintalakia.

Mikäli on objektiivisesti mahdotonta määritellä erityisalatoiminnan ja yleisen hankintalain mukaisen toiminnan välillä sitä, kumpaan toimintoon hankintasopimus ensisijaisesti kohdistuu, useita toimintoja koskeva hankintasopimus on tehtävä tiukemman lain eli yleisen hankintalain mukaisesti (erityisalojen hankintalaki 12 §; Pekkala ym. 2022, 803–806).

Hankinnan ennakoitu arvo ja sovellettavat kynnysarvot

Yhteishankinnoissa hankinnan arvon suuruus määräytyy hankintakokonaisuuden eikä yksittäisten hankintayksikkökohtaisten osuuksien mukaisesti, mikä tulee huomioida hankinnan ennakoidun arvon laskennassa sekä sovellettavien menettelysääntöjen valinnassa.

Sovellettavat ohjeet, määräykset ja periaatteet

Hankintalainsäädännön lisäksi vesihuoltolaitokset noudattavat hankinnoissaan niitä koskevia muita ohjeita ja sääntöjä, kuten kuntien hankintaohjeita ja hallintosääntöä tai osakeyhtiöiden omia sisäisiä hankintaohjeita. Hankintaohjeet ja hallintosäännöt ovat laitos- tai kuntakohtaisia, ja niiden merkitys korostuu vesihuoltoalalla. Erityisalojen korkeampien EU-kynnysarvojen takia valtaosa vesihuoltolaitosten tekemistä hankinnoista on käytännössä pienhankintoja. Pienhankintoihin ei sovelleta hankintalainsäädäntöä,

vaan hankintayksikkökohtaisia hankintaohjeita, jolloin hankintamenettelyn voi toteuttaa kevyemmin (JHNY 2024d). Pienhankinnoissa on kuitenkin noudatettava avoimuuden-, tasapuolisuuden- syrjimättömyyden- ja suhteellisuuden periaatteita sekä hallintolain (424/2003) hallinnon oikeusperiaatteita (mt.; valtiovarainministeriö 2023, 65 ja 68–69). Pienhankintoja varten on usein laadittu organisaatiotasoiset hankintaohjeet ja -prosessit, joiden avulla varmistetaan yhtenäiset toimintatavat ja saavutetaan kustannussäästöjä hankinnoissa.

Yhteishankintayksiköt ja yhteishankinnat

Yhteishankintayksiköistä säädetään erityisalojen hankintalain 4 ja 30 §:ssä. Muita kuin yhteishankintayksiköitä koskevista yhteishankinnoista, joihin viitataan tässä julkaisussa myös laajempänä hankintayhteistyönä, säädetään erityisalojen hankintalain 31 §:ssä. Yhteishankintoja koskevaa lainsäädäntöä käsitellään tarkemmin seuraavissa luvuissa.

7.2.2 Vastuun jakautuminen yhteishankinnoissa

Vastuun jakautumisesta yhteishankinnoissa säädetään erityisalojen hankintalain 31 §:ssä. Yhteishankintaan osallistuvat vesihuoltolaitokset ovat yhteisvastuussa erityisalojen hankintalain säännösten noudattamisesta, jos yhteishankinta toteutetaan kokonaisuudessaan kaikkien hankintaan osallistuvien laitosten nimissä ja niiden puolesta. Yhteisvastuuta sovelletaan myös tilanteissa, joissa yksi yhteishankintaan osallistuva laitos toteuttaa hankintamenettelyn omasta ja muiden osallistuvien laitosten puolesta. Jos yhteishankintaa ei toteuteta kaikkien osallistuvien laitosten nimissä ja puolesta, osallistuvat laitokset vastaavat yhdessä erityisalojen hankintalain säännösten noudattamisesta siltä osin, kun ne ovat toteuttaneet yhteishankinnan hankintamenettelyn vaiheet yhdessä. Osallistuva vesihuoltolaitos on yksin vastuussa erityisalojen hankintalain säännösten noudattamisesta niiden vaiheiden osalta, jotka se toteuttaa omissa nimissään ja omasta puolestaan. Näin ollen yhteisvastuu toteutuu vain niiden hankintamenettelyn vaiheiden osalta, jotka toteutetaan yhdessä tai joihin yksi laitos on kaikkien puolesta valtuutettu. (Erityisalojen hankintalaki 31 §; JHNY 2022; valtiovarainministeriö 2023, 61) Vesihuoltolaitokset olisivat esimerkiksi yhteisvastuussa yhdessä toteutetusta puitejärjestelyn kilpailuttamisesta, mutta yksin vastuussa itsenäisesti toteuttamistaan hankinnoista puitejärjestelyn sisällä, kuten puitejärjestelyn sisäisistä kevennyksistä kilpailuksista (HE 108/2016 vp, 110).

Yhteishankinnasta tehtävä valitus on yhteisvastuusta huolimatta mahdollista kohdistaa muodollisesti vain yhteen mukana olleeseen hankintayksikköön, sillä muutoin valitusprosessi voisi olla valittajalle kohtuuttoman raskas (HE 108/2016 vp, 110). Huomionarvoista kuitenkin on, että lain säännösten vastaisesti toimittaessa markkinaoikeus voi kohdistaa määräämänsä seuraamuksen tai uhkasakon muiden hankintayksiköiden puolesta hankintamenettelyn toteuttaneeseen hankintayksikköön (erityisalojen hankintalaki 128 §, joka viittaa yleisen hankintalain 16 luvun mukaisiin oikeussuojakeinoihin; yleinen hankintalaki 160 § ja 161 §).

Hankintamenettelyn selkeyden ja tarjoajien oikeussuojan kannalta on tärkeää ilmoittaa yhteishankintaan osallistuvat hankintayksiköt sekä kuvata hankintayhteistyön luonne ja päätöksentekomenettelyt ja -valtuudet hankintailmoituksessa tai tarjouspyynnössä (HE 108/2016 vp, 110).

7.2.3 Päätösvallan siirto

Hankintalainsäädännössä ei käsitellä toimivallan siirtämistä koskevia kysymyksiä, eikä hankintalainsäädännön euromääräisillä kynnyksarvoilla tai sovellettavilla menettelysäännöksillä ole näihin lainsäädännöllistä yhteyttä.

Kuntalain alaisten vesihuoltolaitosten tulee huomioida soveltuvin osin kuntalain ja hallintolain säännökset sekä ohjeistuksensa, kuten hallintosäntö sekä sisäiset hankintaohjeensa, toimivaltaa toiselle hankintayksikölle siirrettäessä. Mikäli kuntalain alaiset vesihuoltolaitokset haluavat siirtää hankintaa koskevaa päätösvaltaa toiselle yhteishankinnassa mukana olevalle hankintayksikölle, tulee tämän toimivallan siirron tapahtua (julkisoikeudellisella) hallintopäätöksellä ja päätöksen perusteella solmittavalla hallintosopimuksella (Galkin & Voutilainen 2015, 1024–1025).

Hallintopäätöksellä ja sopimuksella voidaan esimerkiksi tehdä toimeksiantovaltuutus yhteishankintaan liittyvien toimenpiteiden suorittamiseksi (Galkin & Voutilainen 2015, 1028).

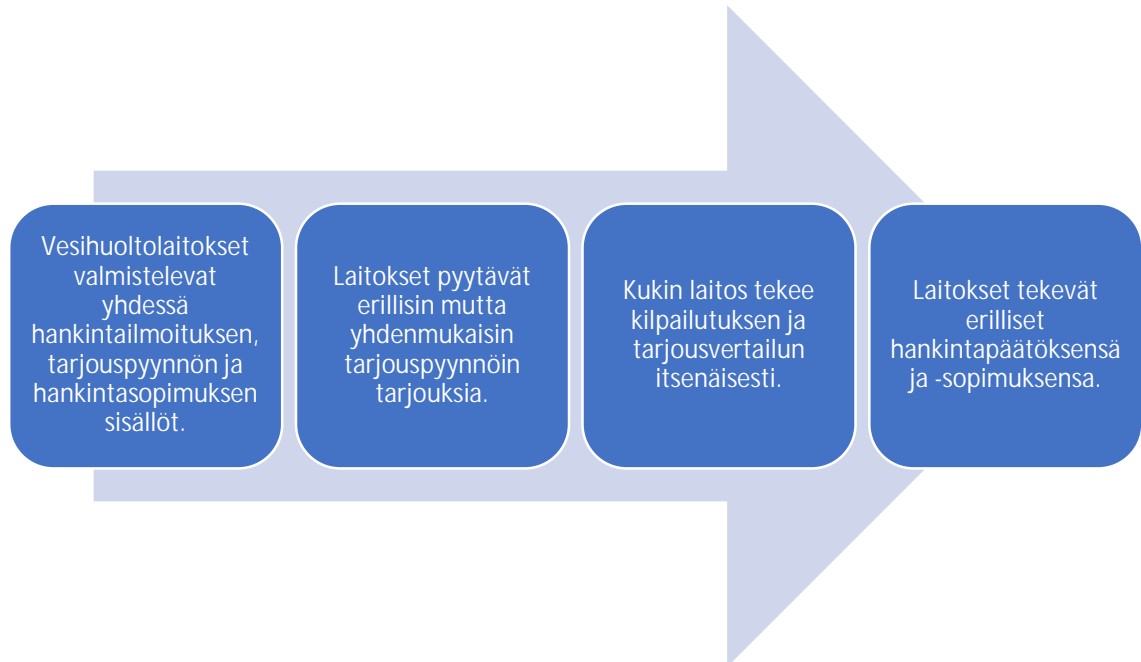
Yksityisoikeudellisten vesihuoltolaitosten kohdalla toimivaltakysymykset ratkeavat puolestaan pääsääntöisesti niitä koskevien lakien ja yhteisön sääntöjen perusteella. Esimerkiksi osakeyhtiömuotoisen yksityisoikeudellisen vesihuoltolaitoksen päätösvalan siirtämisessä tulee huomioida soveltuvat osakeyhtiölain säännökset, yhtiöjärjestys ja laitospohjaiset konserni- ja hankintaohjeet. Näin ollen valtuutus muun muassa kilpailutuksen läpiviemiseen on lähtökohtaisesti mahdollista antaa valtakirjalla. (Eskola ym. 2017, 170)

7.3 KEVYT HANKINTAYHTEISTYÖ

Vesihuoltolaitokset voivat toteuttaa keskinäistä hankintayhteistyötä myös niin kutsutuna **kevyenä hankintayhteistyönä**, jolloin yhteistyö voi yksinkertaisimmillaan olla tiedonvaihtoa hankinta-asioista. Laitokset voivat esimerkiksi hyödyntää toistensa asiantuntijuutta, mikäli ne ovat tekemässä samaan aikaan erillisiä hankintoja, joilla on sama tai samankaltainen kohde. Vesihuoltolaitokset toteuttavat kuitenkin hankintamenettelyn ja siihen liittyvät päätökset itse. Yhteistyötä voidaan tehdä muun muassa hankinnan valmistelutoimissa, kuten markkinakartoituksessa, tietopyynnöissä ja saatujen vastusten analysoinnissa, hankinnan kohdetta koskevien teknisten määritysten ja kuvausten laatimisessa sekä tarjouspyyntöasiakirjojen ja sopimusehtojen valmistelussa. Vesihuoltolaitos voi myös antaa oman hankintasopimusluonnoksensa toisen laitoksen hyödynnettäväksi. Kevyessä hankintayhteistyössä ei yleensä tarvita keskinäisiä sopimuksia, vaan jokainen laitos vastaa itse omasta toiminnastaan ja hankintamenettelystään. Erityisalojen hankintalain yhteishankintasäännöksiä ei sovelleta kevyeen hankintayhteistyöhön, sillä kyseessä ei ole varsinainen hankintalainsäädännön mukainen hankintamenettely, vaan hankintoihin liittyvä tiedonvaihto ja/tai yhteisvalmistelu. (Ikonen & Lehtonen 2019, 233; JHNY 2022; Oksanen 2010, 29)

Kevyt hankintayhteistyö sopii vesihuoltoalalla erityisesti usein toistuviin hankintoihin, kuten puhdistamokemikaalien tai erilaisten palvelujen (esimerkiksi vartiointipalvelujen) hankintaan. Sen sijaan urakoihin tai muihin yksityiskohtaisempiin hankkeisiin kevyen hankintayhteistyön soveltaminen voi olla haasteellista niiden tapauskohtaisuuden ja vesihuoltolaitosten eri hankintakriteereiden ja -tarpeiden takia. Kevyttä hankintayhteistyötä voidaan esimerkiksi toteuttaa hankinnan vastuullisuustavoitteiden ja -kriteereiden sekä näihin liittyvien toimintaohjeiden laatimisessa muun muassa päästöjen vähentämiseksi hankinnoissa (Vesilaitosyhdistys 2025a, 41). Hankintojen vastuullisuus on kuitenkin hyvä huomioida koko hankintaprosessin ajan (mt., 24). Hankintojen ilmastotyökaluja ja vastuullisuustavoitteita sekä -kriteereitä käsitellään Vesilaitosyhdistyksen mo-

nistesarjan julkaisuissa Vesihuoltolaitosten hankintojen vastuullisuustavoitteet (Vesilaitosyhdistys 2025a) sekä Vesihuoltolaitoksen ilmastotyökalut (Vesilaitosyhdistys 2023a).

Kuva 3. Esimerkki kevyestä hankintayhteistyöstä yhteisillä materiaaleilla

7.4 LAAJEMPI HANKINTAYHTEISTYÖ YKSITTÄISISSÄ YHTEISHANKINNOISSA

Laajemmalla hankintayhteistyöllä tarkoitetaan yhteistyötä, jossa vesihuoltolaitokset tekevät yhdessä varsinaisia hankintamenettelyyn liittyviä toimenpiteitä. Laajemmassa hankintayhteistyössä noudatetaan erityisalojen hankintalain 31 §:n määräyksiä (JHNY 2022). Tässä julkaisussa tällaista hankintayhteistyötä kuvataan termillä ”**yhteishankinta**”. Hankintarenkaana tehtäviä yhteishankintoja käsitellään luvussa 7.4.3.

7.4.1 Yhteishankinnan valmistelu

Laajemmassa hankintayhteistyössä on tavallista, että jokin mukana olevista vesihuoltolaitoksista ottaa koordinoivan roolin ja kantaa isomman vastuun yhteishankinnan valmistelusta. Yhdelle laitokselle voidaan myös antaa toimeksianto koko yhteishankinnan toteuttamisesta. (JHNY 2022; valtiovarainministeriö 2023, 61) Joissain tapauksissa yksittäinen vesihuoltolaitos voi toteuttaa hankinnan lähinnä omaan tarkoitukseensa, mutta tarjota muille vesihuoltolaitoksille mahdollisuuden osallistua hankintaan.

Yhteishankintaa käynnistettäessä hankinnasta kiinnostuneet vesihuoltolaitokset kartoitetaan jollain tavalla, esimerkiksi osallistumiskyselyllä, jonka yhteishankintaa suunnitteleva laitos lähettää sähköpostitse muille laitoksille. Yhteishankinnan valmisteluvaiheessa pidetään tarpeellinen määrä kokouksia, joissa käydään läpi osallistuvien laitosten tavoitteita sekä sovitaan toimenpiteistä hankinnan toteuttamiseksi. Lisäksi sovitaan hankinnan tavoitteista, hankinnan kohteelle asetettavista kriteereistä sekä tarjoajille asetettavista vaatimuksista. On myös suositeltavaa tehdä markkinakartoitus. Yhteis-

hankinnassa sovitaan etukäteen, miten tarjousten vertailu toteutetaan ja mitkä vesihuoltolaitokset siihen osallistuvat. Yhteishankinta toteutuu parhaiten kaikkien osapuolten osallistuessa hankintaprosessiin aktiivisesti omalta osaltaan. (JHNY 2022)

Yhteishankintaa valmisteltaessa on suositeltavaa tehdä osallistuvien vesihuoltolaitosten kesken kirjallinen sopimus hankinnan toteutuksesta, vastuun- ja työnjaosta sekä mahdollisten kustannusten korvaamisesta (JHNY 2022; valtiovarainministeriö 2023, 61). Liitteessä 4 on sopimusmalli hankintayhteistyöstä.

7.4.2 Yhteishankinnan toteutus

Yhteishankinnan hankintailmoituksessa tulee ilmoittaa hankinnassa mukana olevat vesihuoltolaitokset eli hankintayksiköt, niiden roolit ja osuudet, hankinnan ennakoitu arvo ja/tai määrät, yhteistoimintamalli sekä päätöksentekotahot. Mikäli ilmoitusvaiheessa ei ole kerrottu jonkin laitoksen mukanaolosta, ei tämä voi enää myöhemmässä vaiheessa osallistua kyseiseen yhteishankintaan. Lisäksi tarjouspyynnössä ja hankintapäätöksessä tulee olla nimettynä kaikki yhteishankintaan osallistuvat tahot. (JHNY 2022; JHNY 2025a; KHO 1.12.2017/6224, viitattu lähteessä JHNY 2022; valtiovarainministeriö 2023, 61)

Yhteishankinnan hankintamenettely voidaan toteuttaa joko yhdessä tai yksi yhteishankintaan osallistuva vesihuoltolaitos voidaan valtuuttaa toteuttamaan hankintamenettely kaikkien mukana olevien laitosten puolesta. Jälkimmäisessä tapauksessa yhdelle laitokselle luovutetaan laitoksen organisaatiomuodosta riippuen joko hallintosopimuksella tai vapaamuotoisella yksityisoikeudellisella sopimuksella tapauskohtainen oikeus kilpailuttaa hankinta kaikkien laitosten puolesta. (Galkin & Voutilainen 2015, 1024–1025; JHNY 2022; JHNY 2025a; valtiovarainministeriö 2023, 61) Kilpailutusvaltuutusdokumentista tulee käydä ilmi kilpailutusluvan antavan sekä vastaanottavan laitoksen lisäksi luvan antavan laitoksen hankintaosuuden euromääräinen suuruus ja/tai hankittava määrä.

Yhteishankinnassa on usein luontevaa toteuttaa tarjousvertailu yhteistyössä osallistuvien vesihuoltolaitosten kesken ja päättää valittava tarjoaja yhdessä (JHNY 2022).

Hankintamenettelyn toteuttavalle vesihuoltolaitokselle voidaan kilpailutusvaltuutuksen lisäksi antaa oikeus tehdä hankintapäätös yhteishankinnasta. Tämä tulee myös tehdä joko yksityisoikeudellisella sopimuksella tai hallintosopimuksella. Mikäli päätösoikeutta ei ole luovutettu hankintamenettelyn toteuttavalle laitokselle, jokainen yhteishankinnassa mukana oleva laitos voi tehdä hankinnasta oman erillisen hankintapäätöksensä tai siitä voidaan tehdä yhteinen hankintapäätös mukana olevien laitosten kesken. (Galkin & Voutilainen 2015, 1024–1025; JHNY 2025a; valtiovarainministeriö 2023, 61) Itsenäiset päätökset hankinnasta tehtäessä ne olisi kuitenkin hyvä toteuttaa samanaikaisesti, jotta tarjouskilpailuun osallistuneiden toimittajien valitusajat olisivat yhtenäiset.

Kunkin vesihuoltolaitoksen tulee noudattaa yhteishankintaan osallistuessaan omaa organisaatiotaan koskevia konserni- ja hankintaohjeita, ja kunnallisen vesihuoltolaitoksen tulee tehdä oman kuntansa hallintosääntöjen mukaiset päätökset, kuten päätös yhteishankintaan osallistumisesta tai hankintapäätös.

Yhteishankinnasta voidaan tehdä joko yhteinen hankintasopimus tai kukin vesihuoltolaitos voi tehdä oman sopimuksensa tarjoajan/toimittajan kanssa. Kilpailutuksen toteuttanut vesihuoltolaitos voidaan myös valtuuttaa allekirjoittamaan hankintasopimus kaikkien yhteishankinnassa mukana olevien laitosten puolesta (JHNY 2025a). Hankintaso-

pimuksen allekirjoittaminen ei enää pidä sisällään julkisen vallan käyttöä sen perustessa jo aiemmin tehtyyn hankintapäätökseen, joten siihen toisen laitoksen valtuuttaminen voi tapahtua yksityisoikeudellisella sopimuksella (Galkin & Voutilainen 2015, 1024).

Selkeyden ja sopimuskauden aikaisen sujuvuuden vuoksi on suositeltavaa, että vesihuoltolaitokset tekevät yhteishankinnoista omat erilliset, sisällöiltään yhteneväiset hankintasopimukset. Tällöin mahdolliset sopimuskauden aikaiset haasteet yksittäisen vesihuoltolaitoksen ja toimittajan välillä voidaan selvittää kahdenkeskisesti.

Yhteishankintaan osallistuvien vesihuoltolaitosten tarpeiden erotessa toisistaan hankinnan kohde voidaan määritellä laitospohjaisesti, vaikka yhteishankinta kilpailutettaisiin kokonaishankintana – edellyttäen, että tarjoajat pystyvät vastaamaan laitosten kaikkiin eri tarpeisiin. Lähtökohtaisesti yhteishankinnoissa on kuitenkin pääosin samat sopimusehdot. (JHNY 2022) Yhteishankinnoissa voidaan myös eritellä, että ainoastaan hankinnan tietyt osa-alueet koskevat tiettyä yhteishankintaan osallistuvaa hankintayksikköä. Tämän erittelyn tulee kuitenkin käydä yksiselitteisesti ilmi hankintailmoituksesta. Mikäli hankinta sisältää optioita, voidaan yhteishankinnassa myös ilmoittaa, että jokainen osallistuva taho päättää optioiden käytöstä erikseen.

Yhteishankinnan eri vaiheiden toteuttamisesta joko yhdessä tai erikseen voidaan melko vapaasti päättää ja sopia hankintaan osallistuvien vesihuoltolaitosten kesken. Hankintaan liittyvän päätöksenteon toimivallan siirto tulee kuitenkin kunnallisten vesihuoltolaitosten osalta tehdä asianmukaisesti hallintopäätöksellä ja -sopimuksella (Galkin & Voutilainen 2015, 1024–1025).

Taulukko 5. Yhteishankinnan kirjalliset dokumentit

Dokumentti	Sisältö/luonne
Sopimus hankintayhteistyöstä	Hallintosopimus / yksityisoikeudellinen sopimus (laitoksen organisaatiomuodosta riippuen): vastuunjako (esim. valtuutukset kilpailuttaa, tehdä hankintapäätös ja allekirjoittaa hankintasopimus), toiminta/toteutus, kustannusten korvaaminen ja hankintayksiköiden osuuksien suuruudet Mikäli sopimuksella siirretään päätösvaltaa toiselle hankintayksikölle, on huomioitava päätösvalan asianmukainen siirto (ks. luku 7.2.3).
Hankintailmoitus ja tarjouspyyntö	Mukana olevat hankintayksiköt, niiden roolit ja osuudet, hankinnan ennakoitu volyymi, yhteistoimintamalli ja päätöksentekotahot (voidaan ilmoittaa esim. hankinnan kuvauksessa) Kuvauksessa voidaan myös mainita, että kyseessä on useamman hankintayksikön hankinta, joka toteutetaan hankintarenkaana.
Hankintapäätös	Yhteinen tai erilliset, yhteisessä kaikki mukana olevat hankintayksiköt
Hankintasopimus	Yhteinen tai erilliset, yhteisessä kaikki mukana olevat hankintayksiköt

Kuvassa 4 on kuvattu prosessikaaviona esimerkki yhteishankinnan yhdestä mahdollisesta toteutustavasta.

Kuva 4. Esimerkki yhteishankinnasta yhden laitoksen koordinoimana

Taulukko 6. Kevyen ja laajemman hankintayhteistyön vertailua

Kevyt hankintayhteistyö	Laajempi hankintayhteistyö
<ul style="list-style-type: none"> - Tiedonvaihtoa, asiantuntijuuden ja hyvien käytäntöjen jakamista sekä yhteisiä linjauksia - Asiakirjojen yhteisvalmistelua ja jakamista - Keskinäiset sopimukset eivät välttämättömiä - Laitokset hoitavat virallisen hankintamenettelyn kukin itse. - Erityisalojen hankintalain 31 §:ää ei sovelleta. 	<ul style="list-style-type: none"> - Tehdään yhdessä virallisen hankintamenettelyn toimia joko kokonaan tai osittain (esim. ”hankintarenkaana”). - Keskinäinen sopimus vastuunjaosta, toiminnasta ja korvauksista - Hankintailmoituksessa ilmoitettava yhteishankinnasta - Noudatetaan erityisalojen hankintalain 31 §:ää muista yhteishankinnoista.

7.4.3 ”Hankintarenkaat”

”Hankintarenkaalle” ei ole juridista määritelmää, vaan kyseessä on varsin vapaamuotoinen tapa toteuttaa laajempaa hankintayhteistyötä. Hankintarenkaana toimittaessa voidaan esimerkiksi sopia, että yksi yhteishankintaan osallistuva hankintayksikkö toteuttaa hankintamenettelyn muiden hankintayksiköiden puolesta (Pekkala ym. 2022, 152).

Hankintarengasta voidaan hyödyntää laajemmassa ja toistuvassa yhteistyössä esimerkiksi siten, että useampi hankintayksikkö sopii toteuttavansa jatkossa tiettytyyppiset hankintansa yhdessä hankintarenkaana. Tässä yhteydessä voidaan myös perustaa sisäisiä työryhmiä, jotka valmistelevat hankintoja, kuulevat asiantuntijoita ja vastaavat hankintaprosesseista (ml. tekevät hankintapäätössiä) (JHNY 2022). Yksittäiset yhteishankinnat voidaan myös toteuttaa hankintarenkaana.

Sikäli kuin hankintarenkaaseen osallistumiseen liittyy päätösvallan siirtoa, tulee noudattaa vastaavaa prosessia kuin muussa laajemmassa hankintayhteistyössä.

Vesihuoltoalalla esimerkiksi ferrosulfaatin, puhdistamolietteen käsittelyn ja etämittareiden yhteishankinnoissa on toimittu hankintarenkaana.

Mikäli vesihuoltolaitokset sopivat toimivansa hankintarenkaana esimerkiksi useammissa tietyntyyppisissä hankinnoissa, laitosten tulee etukäteen sopia yhteistyöstä ja sen kestosta, hankintarenkaan osapuolista ja niiden tehtävistä, hankintojen kohteesta ja vaatimuksista (ja niiden muokkaamisesta/täsmäntämisestä per hankinta), osapuolten vastuunjaosta hankintojen valmistelussa ja hankintamenettelyistä, osapuolten päätöksenteosta ja mahdollisista valtuuksista, tehtävien siirrosta sekä kustannusten jakautumisesta ja mahdollisista korvauksista.

Kilpailutukset teettävät hankintarenkaan vetovastuussa olevalle vesihuoltolaitokselle enemmän työtä kuin muille sen osapuolille, minkä vuoksi erillisistä korvauksista voi olla tarpeen sopia. Mikäli koordinoivalle vesihuoltolaitokselle maksettaisiin **poikkeuksellisesti** hankintalainsäädännön kynnyksarvot ylittävä korvaus, tulisivat sanotut vetovastuuseen liittyvät palvelut lähtökohtaisesti kilpailutusvelvollisuuden piiriin. (Galkin & Voutilainen 2015, 1027; JHNY 2022; JHNY 2025a)

7.5 YHTEISHANKINTAYKSIKKÖHANKINNAT

Vesihuoltolaitokset voivat osallistua yhteishankintoihin tekemällä hankintoja **yhteishankintayksiköiltä**, jotka tarjoavat hankintayksiköille kilpailuttamispalveluita (JHNY 2022; Oksanen 2010, 29). Yhteishankintayksikkö on määritetty erityisalojen hankintalain 4 §:n 1 momentin 12 kohdassa ja yhteishankintatoiminta sanotun lainkohdan 13 kohdassa. Yhteishankintayksiköltä tehtävistä hankinnoista on säädetty erityisalojen hankintalain 30 §:ssä.

Yhteishankintayksikkö on **nimenomaisesti yhteishankintoja varten perustettu hankintayksikkö, joka tuottaa pysyväisluonteisesti yhteishankintoja ja/tai yhteishankintaan liittyviä tukitoimintoja sen suoraan tai välillisesti omistaville hankintayksiköille.**

Vesihuoltolaitoksella tulee siis olla suora tai epäsuora omistajuus yhteishankintayksikköön, jonka palveluita se käyttää. Poikkeuksena tähän on Hansel Oy ("Hansel"), jonka toiminnasta on säädetty erikseen laissa Hansel Oy -nimisestä osakeyhtiöstä (1096/2008). (Erityisalojen hankintalaki 4 §; valtiovarainministeriö 2023, 58 ja 410) Useat kunnat ja kuntien omistamat vesihuolto-organisaatiot ovat Hanselin asiakkaita ja voivat näin ollen hyödyntää sen toteuttamia yhteishankintoja. Hansel toteuttaa tyypillisesti hankintoja, jotka eivät suoranaisesti liity vesihuoltoon, vaan eri tukitoimintoihin, kuten energiaan tai puhtaanapitoon. Yhteishankintayksikön kautta yhteishankintoihin osallistuessa laitos saa volyymietua hankintoihin sekä tukea hankintamenettelyyn (JHNY 2022).

Yhteishankintayksiköt muun muassa hankkivat hankintayksiköille tavaroita tai palveluita hoitaen hankinnan kilpailutuksen sekä tehden hankintapäätöksen ja -sopimuksen sekä mahdollisen puitejärjestelyn niiden puolesta. Joihinkin yhteishankintoihin sisältyy hankintayksiköiden velvollisuus toteuttaa hankintamenettelyitä tai tehdä hankintapäätöksiä (esim. dynaamisen hankintajärjestelmän sisällä toteutettavat kilpailutukset ja hankintapäätökset). Lisäksi yhteishankintayksiköt voivat tarjota hankintayksiköille han-

kintaneuvontaa sekä toteuttaa hankintamenettelyjä niiden puolesta ja nimissä. Vesi-
huoltolaitos täyttää hankintalainsäädännön kilpailuttamisveloitteen hankkiessaan tava-
roita, palveluita tai rakennusurakoita yhteishankintayksikön tekemää hankintasopi-
musta käyttäen. Laitos voi siirtää kilpailutus- ja päätösvallan yhteishankintayksikölle tai
vastata itse hankintapäätöksen ja/tai hankintasopimuksen tekemisestä. (Erityisalojen
hankintalaki 30 §; JHNY 2022; valtiovarainministeriö 2023, 58)

Osallistuessaan yhteishankintayksikön toteuttamaan yhteishankintaan vesihuoltolaitok-
sen on oltava mukana hankintaprosessissa jo kilpailutusvaiheessa (JHNY 2022). Tämä
tapahtuu antamalla osallistumisilmoitus yhteishankintayksikölle. Yhteishankintayksikön
on ilmoitettava tarjouspyyntövaiheessa pyyntöä koskevassa hankintailmoituksessa
kaikki hankintaan osallistuvat hankintayksiköt sekä arviot hankintamääristä (mt.).

8 ESIMERKKEJÄ HENKILÖSTÖYHTEISTYÖSTÄ

Esimerkkikuvaukset ovat todellisia tapauksia vesihuoltolaitosten tekemästä yhteistyöstä. Hankkeessa tai julkaisussa ei oteta kantaa esimerkkien mukaisen yhteistyön juridiseen pätevyYTEEN.

8.1 HENKILÖSTÖVAIHTO

8.1.1 Vesihuoltolaitosten väliset lyhytaikaiset tutustumiset toiseen laitokseen

Vesihuoltolaitosten väliseen varautumis- ja häiriötilanneyhteistyöhön keskittyneessä Pohjoisen Keski-Suomen vesihuoltoyhteistyön kehittäminen -hankkeessa toteutettiin pienimuotoista henkilöstöyhteistyötä muutamien työntekijävaihtojen muodossa hankkeessa mukana olleiden Saarijärven Vesihuolto Oy:n, Karstulan vesi- ja viemärlaitoksen, Kannonkosken vesi- ja viemärlaitoksen, Kyyjärven vesi- ja viemärlaitoksen ja Saarijärven kaupungin vesi- ja viemärlaitoksen kesken. Hanke alkoi vuoden 2024 alussa ja se päättyi vuoden 2025 elokuussa. Työntekijävaihtojen tarkoituksena oli, että laitosten työntekijät menevät itsenäisesti toisen laitoksen kollegansa työpariksi yhden päivän ajaksi oppimaan toisen vesihuoltolaitoksen työstä. Vaihdoista ei ollut tehty erillisiä sopimuksia, ja työntekijät saivat itse sopia vaihtojen aikataulun ja ohjelman. Osana työntekijävaihtoja esimerkiksi puhdistamonhoitajat kävivät vuorotellen toistensa työpareina tekemässä päivän työtehtäviä eri kuntien jätevedenpuhdistamoilla. Työntekijät saivat vaihdoista uusia ajatuksia ja näkökulmia omaan työhönsä ja pääsivät tutustumaan toisen vesihuoltolaitoksen toimintaan.

8.1.2 Työvaihto työvapaan kautta toisella vesihuoltolaitoksella

Tuusulan seudun vesilaitos -kuntayhtymä (TSV, nykyinen KUVESI) oli tukkuvesilaitos, joka toimitti vettä Tuusulan Vedelle. TSV:llä oli vuonna 2008 tilanne, jossa asentajista oli hetkellisesti pulaa. Tällöin he ottivat yhteyttä Tuusulan Veteen ja tiedustelivat mahdollisuutta saada kokenutta putkiasentajaa määräaikaisesti töihin. Tuusulan Vedessä pyyntöön suhtauduttiin myönteisesti. Työvaihtoon ilmoittautui putkiasentaja, joka oli vaihtelun vuoksi kiinnostunut työskentelemään toisessa organisaatiossa. Putkiasentaja palkattiin puolen vuoden määräaikaisella sopimuksella TSV:lle töihin, ja hän oli vaihdon ajan työvapaalla Tuusulan Vedestä. Asentajan palkka pysyi työvaihdon aikana muuttumattomana, eikä vaihto vaikuttanut hänen lomiinsa.

Tuusulan Vesi hyötyi työvaihdosta siten, että vaihdon jälkeen yksi laitoksen henkilöstöstä tunsu hyvin läheisen yhteistyölaitoksen toiminnan ja verkostot. Lisäksi vaihdossa ollut asentaja tutustui kuntayhtymän henkilökuntaan, mikä osaltaan edisti keskinäistä yhteistyötä. Asentaja sai myös uusia näkökulmia ja tapoja työskentelyyn sekä uutta virtaa omaan työhönsä. Asentaja piti työvaihdosta kovasti.

8.2 PIENIMUOTOINEN PALVELUJEN TARJOAMINEN JA HANKKIMINEN

Hankkeessa tai julkaisussa ei ole tarkistettu eikä oteta kantaa esimerkkien mukaisen yhteistyön juridiseen pätevyYTEEN.

8.2.1 Turvallisuusjohtamiseen liittyvien palvelujen hankkiminen toiselta vesihuoltolaitokselta

Kouvolan Vesi Oy on vuosina 2023–2024 hankkinut Kymen Vesi Oy:ltä turvallisuusjohtamiseen liittyvää työtä. Kymen Veden laatu- ja turvallisuuspäällikkö on työskennellyt Kouvolan Vedellä noin 5–10 tuntia kuukaudessa. Henkilöstöyhteistyö liittyy Instan kanssa yhteistyössä toteutettavaan kyberturvallisuushankkeeseen. Yhteistyö haluttiin pitää suhteellisen kevyenä, ja siitä on alun perin sovittu laitosten kesken sähköpostitse. Kymen Vesi on laskuttanut Kouvolan Vettä toteutuneista tunneista noin puolen vuoden välein. Ennen laskutusta Kouvolan Vesi hyväksyy työntekijän tekemän tuntiraportin. Tuntiveloitukseen sisältyy myös kilometrikorvaus. Lisäksi Kouvolan Vesi on pitänyt viikoittain sisäiset kyberturvallisuuskatsaukset, joihin Kymen Veden laatu- ja turvallisuuspäällikkö on myös osallistunut. Kymen Veden laatu- ja turvallisuuspäällikkö on tuonut Kouvolan Vedelle niin toisen laitoksen kokemuksia kuin omaa osaamistaan turvallisuusasioihin liittyen. Yhteistyö jatkuu edelleen viikoittaisten tietoturvaryhmän kokousten muodossa.

8.2.2 Asiakaspalveluun liittyvien palvelujen hankkiminen ja tarjoaminen vesihuoltolaitosten kesken

Kirkkonummen Veden ja Vihdin Veden välillä on tehty pienimuotoista henkilöstöyhteistyötä usean vuoden ajan suunnittelijan työtehtävien osalta. Suunnittelija on työsuhteessa Kirkkonummen Veteen ja hänen työtehtäviinsä kuuluu asiakaspalvelun kehittäminen. Kirkkonummen Vesi laskuttaa Vihdin Vettä suunnittelijan tekemistä työtunneista henkilön todellisten palkkakulujen mukaisesti. Kaikki työnantajavelvoitteet kuitenkin jäävät Kirkkonummelle. Järjestelystä on sovittu vesihuoltolaitosten johtajien kesken suullisesti ja sähköpostitse.

Vuonna 2020 Vihdin Vesi ja Kirkkonummen Vesi esimerkiksi hankkivat yhdessä pilvipohjaisen tiedonhallintaohjelmiston, joka mahdollistaa tehokkaan sähköisen asiakirjakulun ja sopimusten hallinnan. Suunnittelija toimi molempien vesihuoltolaitosten puolesta hankkeessa tilaajan edustajana ja projektipäällikkönä, sillä järjestelmän käyttöönotto edellytti laitoskohtaista muokkausta.

8.2.3 Häiriötilanteisiin liittyvien palvelujen tarjoaminen toisille vesiosuuskunnille ja muille vesihuoltolaitoksille

Laukaan Vesihuolto Oy on auttanut pienempiä lähialueen vesiosuuskuntia klooraamisessa ja desinfioinnissa yleensä alueen terveydensuojeluviranomaisen velvoittamana. Avunanto on ollut vapaamuotoista, eikä se ole edellyttänyt sopimuksia, mutta muun muassa vastuista on sovittu etukäteen sähköpostitse. Laukaan Vesihuolto on laskuttanut palveluistaan tuntiveloituksena palveluhinnastonsa mukaisesti, minkä lisäksi on laskutettu työntekijöiden matkakulut ja työhön käytetyt tarvikkeet. Käynneistä on sekä ennen että jälkeen laadittu raportit, joissa on selitetty tehdyt toimenpiteet ja niiden toimintaperiaatteet. Lisäksi muille lähellä oleville vesihuoltolaitoksille Laukaan Vesihuolto on tarpeen tullen lainannut tai vuokrannut muun muassa vesisäiliötä ja kompressoria.

8.2.4 Palvelujen tarjoaminen kuntayhtymän jäsenkuntien vesihuoltolaitoksille

Keski-Uudenmaan Vesi Kuntayhtymä (KUVESI) on tukkuvesilaitos, jonka jäseniä ovat Järvenpään, Keravan, Sipoon ja Tuusulan kunnat. KUVESI tekee jäsenkuntiansa vesihuoltolaitosten kanssa monenlaista yhteistyötä: se toteuttaa muun muassa verkostove-

sianalyseja ja vastaa jäsenkuntien omistaman vesitornin operoinnista ylläpidon, automaation ja vesinäytteiden oton osalta. Lisäksi KUVESI auttaa jäsenkuntiaan aina tarvittaessa esimerkiksi pienissä asennustöissä ja verkostovuodoissa oman työtilanteensa sallimissa rajoissa. Yhteistyö on pääosin pienimuotoista, ja tehdyt työt ja tarvikkeet laskutetaan työntekijäkohtaisen hinnaston mukaisesti. KUVESI saattaa myös pyytää tarjouksia jäsenkuntiansa hankintoja varten, jotka urakoitsijat kuitenkin laskuttavat suoraan jäsenkunnilta itseltään.

8.3 LAAJEMPI PALVELUJEN TARJOAMINEN JA HANKKIMINEN

Hankkeessa tai julkaisussa ei ole tarkistettu eikä oteta kantaa esimerkkien mukaisen yhteistyön juridiseen pätevyYTEEN.

8.3.1 Varallaolopalvelujen tarjoaminen toiselle vesihuoltolaitokselle

Vesihuoltolaitos A:lla oli vuonna 2015 kokeiluluontoinen varallaolosopimus vesihuollon korjaus- ja vikapalveluista häiriötilanteissa alueen kahden vesiosuuskunnan kanssa. Osuuskunnilla ei ole omaa huolto- sekä varallaolotoiminnasta vastaavaa henkilöstöä, jolloin niillä on tarve hankkia varallaolopalvelut ostopalveluina ulkopuolisilta toimijoilta. Varallaolon yhteistyökokeilusta sovittiin yhteisesti, ja Vesihuoltolaitos A laati tähän sopimusehdotuksen. Varallaolosopimus tehtiin vuoden koejaksolle, jona aikana kerättiin kokemuksia varallaolon järjestämisestä alueen vesiosuuskunnille. Varallaolopalveluun kuului osuuskuntien verkostoalueiden putkirikkojen, jäätyneiden vesimittareiden ja muiden vastaavien äkillisten häiriöiden korjaaminen ympärivuorokautisesti. Normaali kunnossapitotyöt, vuosihuollot sekä venttiilien uusimiset ja mittarin vaihdot eivät kuuluneet palveluun. Vesihuoltolaitos A laskutti vesiosuuskuntaa tehdyistä töistä tuntiveloituksena laitoksen taksojen mukaisesti. Tarvittaessa ostopalveluna tilatun konetyön tai muun materiaalin vesihuoltolaitos laskutti myös suoraan osuuskunnalta.

Varallaolosopimuksella sovittiin muun muassa varallaolon järjestämisestä; vastuista varallaoloon kuuluvien verkostojen ja laitteiden tiedoista ja niiden ylläpidosta, tiedottamisesta sekä erikoisvaraosista; tilausoikeudesta, laskuttamisesta ja maksuista sekä vastuunrajoituksesta esimerkiksi vasteaikaa ja kiinteistökohtaisia pumppaamoita koskien. Sopimuksessa myös edellytettiin, että vesiosuuskunnalla tulee olla vastuuvakuutus varallaolotoiminnassa sattuneiden vahinkojen varalle, jolloin vesihuoltolaitos oli vastuussa vain tahallisuudesta tai törkeästä huolimattomuudesta aiheutuneista vahingoista. Vesihuoltolaitos A:n työntekijöiden työsopimukseen ja vakuutukseen ei ollut tarvetta tehdä palvelusopimuksen myötä muutoksia, sillä varallaolopalvelun tarjoamisen katsottiin kuuluvan osaksi laitoksen toimintaa.

Yhteistyökokeilun aikana taloudelliset sekä toiminnalliset seikat osoittautuivat haasteellisiksi. Kokeilun aikana esimerkiksi huomattiin, että varallaolosta aiheutuvat toimenpiteet edellyttivät usein vesihuoltolaitoksen oman työskentelyn keskeyttämistä. Kokeilujakson lopussa päätettiin yksimielisesti, ettei varallaoloyhteistyötä jatketa.

8.3.2 Operointipalvelun tarjoaminen vesiosuuskunnalle

Napapiirin Energia ja Vesi Neve Oy on vuoden 2023 alusta vastannut palvelusopimuksella Pelkosenniemen Vesihuolto-osuuskunnan käyttö- ja jätevesipuolen operoinnista. Sopimus kattaa vesiosuuskunnan vedentuotantoon ja verkostoihin liittyvien mekaanis-

ten sekä automatisoitujen käynnissä- ja kunnossapito-, vikakorjaus- sekä varallaolopalvelujen järjestämisen. Lisäksi sopimukseen kuuluu talousveden näytteenotto ja laskutus. Verkoston ja laitosten omistus pysyy edelleen osuuskunnalla, ja se hoitaa itse vielä vedenkatkaisun sekä vuodon toteamisen. Sopimukseen ei myöskään sisälly verkostoa parantavia tai investoinneiksi luokiteltavia töitä. Neve laskuttaa Pelkosenniemeä palveluistaan toteuman mukaisesti tuntiveloituksella. Vastuut jakautuvat operointiyhteistyössä siten, että osuuskunta vastaa vedenlaadustaan, kun taas operoiva osapuoli on vastuussa itse aiheuttamistaan vahingoista.

Operoinnin käynnistyminen vaati vesiosuuskunnalta alkuinvestointina vedenottamon sähköautomaation laitteistojen päivittämisen operoivan laitoksen kanssa yhteensopiviksi. Alkuvaiheen tiheämmät laitoskierrokset ovat vaihtuneet kuukausittaisiksi etävalvonnan käyttöönoton myötä. Neven edustaja ja Pelkosenniemen yhteyshenkilö vaihtavat kuulumisia matalalla kynnyksellä myös tätä useammin. Osuuskunta kutsuu tarvittaessa koolle operointisopimuksen ohjausryhmän. Lisäksi näytteenoton tulokset käydään läpi säännöllisin väliajoin.

Operointia käynnistettäessä Pelkosenniemen Vesikanta siirrettiin datana Neven ylläpitämään ja hallinnoimaan asiakastietojärjestelmään. Tätä varten laadittiin sopimukset asiakasdatan käsittelyä varten. Asiakkuudet kuitenkin säilyivät osuuskunnalla. Operoinnin osapuolet vaihtavat laskutukseen liittyvää tietoa sähköpostitse. Operoivan laitoksen asiakaspalvelu ja laskutus on ulkoistettu ulkopuolisille palveluntarjoajille.

Nevellä on Pelkosenniemen varallaoloon erikseen nimetyt varahenkilöt, joiden korvauksista sovittiin paikallisesti. Työntekijöiden vakuutuksiin ei ole tarvinnut tehdä muutoksia operointia varten. Vesiosuuskunta puolestaan vastaa paikallisista urakoitsijoista, kuten kaivinkonepalveluista.

Yhteistyön on koettu sujuneen mutkattomasti puolin ja toisin, ja vesiosuuskunta on ollut tyytyväinen operoinnin kustannustasoon ja toimintamalliin. Operointi ei ole myöskään merkittävästi lisännyt Neven päivittäistä työtä. Operoivan osapuolen näkökulmasta yhteistyö antaa arvokasta referenssiä muita potentiaalisia operointiyhteistöitä varten ja työntekijöille mahdollisuuden laajentaa osaamistaan toisella laitoksella työskennellessään.

Haasteita operointiin ovat tuoneet vesiosuuskunnan dokumentoinnin puutteellisuus ja tehtyjen investointien vähäisyys sekä alussa yhteistyömallin työstämisen hitaus. Lisäksi vesiosuuskuntatoiminnan vapaaehtoisuus voi johtaa tiedonsaannin viivästymiseen. Pitkät etäisyydet ovat myös yksi operointia vaikeuttava tekijä. Neven henkilöstö on kuitenkin kokenut maakunnan ulkopuolella käymisen positiivisena asiana.

8.4 YHTEINEN HENKILÖSTÖ

Hankkeessa tai julkaisussa ei ole tarkistettu eikä oteta kantaa esimerkkien mukaisen yhteistyön juridiseen pätevyYTEEN. Luvun 8.4.4 esimerkki rakennusvalvontayhteistyöstä perustuu kuntalain 54 §:n mukaiseen sopimukseen viranomaistehtävän hoitamisesta, joten se ei ole sellaisenaan sovellettavissa vesihuoltolaitosyhteistyön pohjaksi.

8.4.1 Vesihuoltolaitosten yhteinen maaperä- ja pohjavesiasiantuntija

Organisaatio D:llä ja Organisaatio E:llä oli kahden ja puolen vuoden ajan yhteinen maaperä- ja pohjavesiasiantuntija. Yhteistyö sai alkunsa, kun Organisaatio D:ssä he-

räsi eläköitymisen myötä tarve maaperä- ja pohjavesiasiantuntijalle. Tehtäviä ei kuitenkaan riittänyt kokoaikaiselle asiantuntijalle, jolloin Organisaatio D tiedusteli Organisaatio E:n halukkuutta ostaa heiltä kyseistä palvelua.

Yhteistyöstä laadittiin osapuolten välille yhteistyösopimus asiantuntijapalvelujen tuottamisesta. Sopimuksella sovittiin muun muassa yhteistyön muodosta, toimintamallista ja hallinnollisista asioista, työtiloista ja -välineistä, asiantuntijan työpanoksen ja kustannusten jakamisesta, laskutuksesta sekä vahingonkorvausvastuista. Asiantuntijan rekrytointiprosessi toteutettiin yhdessä organisaatioiden kesken, ja valintapäätöksen teki Organisaatio D.

Maaperä- ja pohjavesiasiantuntija työskenteli Organisaatio E:ssä 1,5 päivää viikossa, joista yhden päivän aina tiettynä viikonpäivänä ja puolikkaan harkinnan mukaan. Asiantuntija piti työtunneista Excel-muotoista kirjanpitoa ja raportoi niistä molemmille tahoille. Organisaatio D laskutti Organisaatio E:tä asiantuntijan palveluista neljännesvuosittain sisältäen palkan lisäksi palkan sivukulut ja toteutuneet matkakustannukset. Lisäksi muun muassa asiantuntijan puhelin- ja työterveyshuollon kustannusten korvaamisesta sovittiin erikseen. Palavereita yhteistyöhön liittyen pidettiin noin kerran vuodessa ja tarvittaessa myös useammin.

Henkilöstöyhteistyön koettiin toimineen kaikin puolin hyvin, mitä edesauttoi se, että mukana olleet henkilöt olivat jo ennestään tuttuja keskenään. Henkilöstöresurssin jakamisen hyödyksi nähtiin asiantuntemuksen saaminen omaan tarpeeseen sopivassa laajuudessa. Haasteena kahden laitoksen yhteisessä työntekijässä voi olla jaetun työajan sovittaminen laitoksen muun henkilöstön aikatauluihin. Maaperä- ja pohjavesiasiantuntija nähtiin hyödylliseksi maankäytön ja kuntatekniikan tehtävien tukemisessa sekä muun muassa konsulttien riittävän ohjaamisen ja laadukkaan työn varmistamisessa. Organisaatio E:llä onkin nykyisin oma kokoaikainen maaperä- ja pohjavesiasiantuntija. Osa-aikainen työntekijä siis antoi organisaatiolle mahdollisuuden kevyesti kokeilla uudenlaisen työnkuvan hyötyä.

8.4.2 Kuntien yhteinen ilmastokoordinaattori

Vihdin ja Kirkkonummen kunnat palkkasivat vuonna 2019 alkaneessa projektissa yhteisen ilmastokoordinaattorin, joka työskenteli kummassakin kunnassa 50 % työajastaan. Työtehtävä liittyi ilmastohankkeeseen, johon kunnat olivat saaneet valtionavustusta. Hankkeen järjestämisestä ja koordinaattorin palkkaukseen liittyvistä vastuista laadittiin kuntien kesken konsortiosopimus. Ilmastokoordinaattoriyhteistyötä jatkettiin useamman vuoden ajan.

Ilmastokoordinaattorille laadittiin kaksi eri työ sopimusta kumpaankin kuntaan, ja palkkaus- sekä muut henkilöstöasiat hoidettiin kuntakohtaisesti näihin liittyvien käytäntöjen erotessa kuntien välillä hieman toisistaan. Molempien kuntien henkilöstöhallintojen näkökulmasta työntekijä vertautui osa-aikaiseen työntekijään, jolloin esimerkiksi lomapäivien määräytyminen ja työaikajärjestelyt vaativat selvittelyjä. Työajan osalta päädyttiin sopimaan, että koordinaattori työskentelee tietyt viikonpäivät kussakin kunnassa. Muiden tahojen järjestämät kokoukset tai muut työtehtävät eivät käytännössä kuitenkaan aina mahdollistaneet näin selväpiirteistä työpäivien ja työajan jakamista. Ilmastokoordinaattorilla oli käytössään kaksi tietokonetta mutta vain yksi puhelin.

Ilmastokoordinaattorin työskentelyä ohjattiin säännöllisillä kuntien välisillä yhteispalaverilla, jotka koettiin hedelmällisiksi ja hyvin toimiviksi. Yhteisen työntekijän myötä kuntien ilmastotyössä saavutettiin myös joiltain osin synergiaa. Kuntien kesken jaettu työtehtävä edellytti toimintaa useammassa työyhteisössä ja useamman esihenkilön alai-

suudessa. Lisäksi koordinaattorin työhön liittyi laajasti yhteydenpitoa kunnan eri toimialoihin sekä työskentelyä useissa eri ryhmissä. Osittain tästä johtuen tehtävän haasteeksi koettiin työn pirstaleisuus ja hajanaisuus, mikä aiheutti tavallista suurempaa työntekijävaihtuvuutta.

8.4.3 Vesihuoltolaitoksen ja konsulttiyrityksen yhteinen kesätyöntekijä

AFRY Finland Oy ja Lempäälän Vesi Oy toteuttivat vuonna 2021 yhteistyömallin, jossa vesihuoltolaitokselle ja konsulttiyritykselle palkattiin yhteinen kesätyöntekijä. Mallin tavoitteena oli yhdistää rekrytointiprosessi ja tarjota harjoittelijalle monipuolinen työkokemus kahdesta eri organisaatiosta. Rekrytointiprosessi toteutettiin yhteistyössä AFRYn ja Lempäälän Veden kesken. AFRY hoiti ensivaiheen rekrytointia, ja jatkovaiheessa molemmat organisaatiot osallistuivat haastateltavien valintaan ja haastatteluihin.

Yhteiseen työntekijään liittyvistä käytännöistä oli sovittu suullisesti, mutta kirjallista sopimussuhdetta vesihuoltolaitoksen ja konsulttiyrityksen välillä ei ollut. Työntekijälle laadittiin erilliset työsopimukset molempiin organisaatioihin. Kyseessä olivat niin sanotut nollatuntisopimukset, joissa työaika vaihteli 0 ja 40 tunnin välillä viikossa. Palkka oli sama molemmissa organisaatioissa. Työvaatteiden ja työkoneiden järjestämisestä sekä näihin liittyvistä vastuista sovittiin yhdessä, ja työntekijä käytti molempien organisaatioiden välineitä.

Työvuoroista ja töistä sovittiin hyvissä ajoin, yleensä yksi tai kaksi kuukautta etukäteen, ja sovituista vakiopäivistä pidettiin kiinni. Työtehtävät vesihuoltolaitoksella sisälsivät maastotöitä, toimistotöitä ja diplomityön tekemistä, kun taas AFRYllä harjoittelija osallistui verkostosuunnitteluun ja harjoitteluohjelmaan. Kesäajan työ painottui vesihuoltolaitoksella maastotöihin.

Yhteistyömallin koettiin edistävän työvoiman saatavuutta ja osaamisen kehittämistä vesihuoltoalalla. Työntekijä sai laaja-alaisen osaamisen ja kontaktit vesihuoltoalalle, ja työnantajat hyötyivät resurssien jakamisesta sekä tiedonvaihdosta. Yhteistyö päättyi kesätyöntekijän valmistuttua, jolloin henkilö siirtyi täysipäiväisesti AFRYn palvelukseen.

(AFRY & Lempäälän Vesi Oy 2024)

8.4.4 Kuntien välinen rakennusvalvontayhteistyö

Järvenpään ja Hyvinkään kaupungit ovat vuonna 2025 solmineet sopimuksen rakennusvalvontayhteistyöstä kuntalain (410/2015) 54 §:n (sopimus viranomaistehtävän hoitamisesta) mukaisesti. Sopimus koskee kaikkia rakennusvalvontaan liittyviä viranomaistehtäviä sekä uuden lainsäädännön edellyttämiä asiantuntijatehtäviä, joten sen piirissä on sekä virka- että työsuhteessa olevia henkilöitä. Kummankaan sopimusosapuolen työnantajavelvoitteet eivät muutu sopimuksen myötä. Sopimuksessa on sovittu muun muassa salassapidosta niin sopimusosapuolten kuin sopimusta koskevan henkilöstön osalta. Rakennusvalvontahenkilökunnan työpanoksen on tarkoitus jakautua tasaisesti osapuolten välillä. Sopimuksen tavoitteena on tehostaa rakennusvalvontapalveluja, varmistaa riittävä asiantuntemus ja valmistautua rakentamislain mukanaan tuomiin uudistuksiin.

Rakennusvalvontahenkilökunta voi hoitaa virka- tai työtehtäviä molempien kaupunkien alueella. Tehtävissä noudatetaan sen kaupungin sääntöjä ja toimivaltaisen viranomaisen antamia ohjeita, jossa työskennellään. Lisäksi kullakin kaupungilla on oikeus ohjata ja valvoa henkilökunnan toimintaa heidän suorittaessaan tehtäviä kyseisessä kaupun-

gissa. Molemmat sopimusosapuolet kuitenkin säilyttävät viranomaisvastuun omalla alueellaan, eli rakennuslupien myöntäminen ja päätöksenteko tapahtuvat aina sen kaupungin nimissä, jonka alueella hanke sijaitsee. Sopimuksessa on myös sovittu noudatettavan vahingonkorvauslain (412/1974) 3 luvun säännöksiä työnantajan ja julkisyhteisön korvausvastuusta sekä 4 luvun säännöksiä työntekijän ja virkamiehen korvausvastuusta. Vahingonkorvausvastuu kohdistuu siihen osapuoleen, jonka tehtäviä hoidettaessa vahinko on aiheutunut.

Rakennusvalvontahenkilökunnan kustannusten jakautuminen sopijakaupunkien kesken vaihtelee henkilöstöryhmän mukaan. Osasta henkilöstöstä kustannukset jakautuvat sopimusosapuolten välillä tasan. Nämä henkilöt ovat virkasuhteessa jompaankumpaan kaupunkiin, ja toinen osapuoli ostaa 50 % viranhaltijan työpanoksesta. Palkka ja palkan sivukulut jaetaan tasan kaupunkien kesken. Muiden kulujen, kuten koulutus- ja puhelin-kustannusten sekä työterveyshuollon kulujen korvauksena on sovittu maksettavan tietty prosenttiosuus palkan ja palkan sivukulujen yhteissummasta. Matkakustannukset laskutetaan siltä osapuolelta, jonka tehtävien hoidosta ne ovat aiheutuneet. Kumpikin osapuoli vastaa omalta osaltaan näiden henkilöiden työtilojen, tietoliikenneyhteyksien, tietojärjestelmien, toimistotarvikkeiden yms. kustannuksista. Osan henkilöstöstä osalta kustannukset on puolestaan sovittu jaettavan toteutuneen työpanoksen mukaisesti erikseen sovittuna tuntihinnoitteluna. Matkakulut laskutetaan myös toteuman mukaisesti. Työpanosta ostava kaupunki vastaa näille henkilöille tarvittavien työvälineiden järjestämisestä. Laskutuksen henkilöstön työpanoksesta on sovittu tapahtuvan osapuolten välillä neljännesvuosittain. Muusta yhteistyön piirissä olevasta henkilökunnasta ei makseta osapuolten välillä erillistä korvausta, vaan kukin kaupunki vastaa itse kyseisestä henkilöstöstä aiheutuvista kustannuksista ja heille työvälineiden järjestämisestä.

(Järvenpään kaupunki 2025)

8.5 HENKILÖSTÖN TILAPÄINEN LUOVUTTAMINEN JA KÄYTTÖ

8.5.1 Häiriötilanneavun antaminen toiselle vesihuoltolaitokselle

Turun Vesihuolto Oy auttoi alkuvuonna 2018 vesikriisiin joutunutta Nousiaisten Vesi Oy:tä heidän vesijohtoverkostonsa saastuttuaan. Nousiaisten oma henkilöstö ei riittänyt hoitamaan tilannetta, jolloin Turun Vesihuolto tiedusteli naapurilaitoksensa avuntarvetta ja lähetti heille vapaaehtoisia työntekijöitään häiriötilanneavuksi. Turun Vesihuollon päivystäjät jäivät omalle laitokselle mahdollisen oman häiriötilanteen varalle. Turun Vesihuollon työntekijöille häiriötilanteessa avunanto ei kuitenkaan ollut virallista hätätyötä, vaan normaalia ylityötä. Tämä johtuu siitä, että kyseessä oli toisen laitoksen häiriötilanne, eikä laitosten välillä ollut tehty yhteistyösopimusta.

Naapurilaitosta autettaessa Turun Vesihuolto maksoi omille työntekijöilleen palkan ja päivärahan, vaikka palkkatyö tehtiin muualla. Turun Vesihuolto laskutti Nousiaisten Vettä tehdystä työstä erikseen sovitun laskutusperiaatteen mukaisesti jälkikäteen. Turun Vesihuollon työntekijöiden vakuutukset olivat voimassa myös toisessa laitoksessa työskennellessä.

Häiriötilanteessa työskentely eri tahojen kesken jakautui siten, että Nousiaisten kunta oli päävastuussa ja koordinoi toimintaa Turun Vesihuollon kuitenkin työskennellessä oman työnjohdon alaisuudessa tietyn kokonaisuuden parissa. Turun Vesihuollon lisäksi Nousiaisten Veden häiriötilanteessa oli auttamassa myös muita vesihuoltolaitoksia sekä yrityksiä. Kukin avunantaja toi tilanteeseen omaa asiantuntemustaan.

Turun Vesihuollon työntekijät tekivät pitkiä työpäiviä häiriötilanteessa auttaessaan, jolloin ongelmaksi muodostui tehtyjen ylityötuntien suuri määrä heti alkuvuodesta. Osalla Turun Vesihuollon työntekijöistä ylityöt tämän myötä jopa täyttyivät, mikä esti ylitöiden tekemisen myöhemmin omalla laitoksella. Tämä aiheutti haasteita, kun omalla laitoksella sattui myöhemmin häiriötilanne. Näin ollen keskeistä on varmistaa oma työtilanne ja omien resurssien riittävyys ennen muiden auttamista. Toisaalta Nousiaisten vesikriisissä auttaminen tarjosi Turun Vesihuollon työntekijöille hyvää käytännön harjoitusta uudenaikaisessa tilanteessa toimimisesta.

8.5.2 Vesihuoltolaitosten välinen häiriötilanneyhteistyösopimus

Kirkkonummen Vesi, Lohjan kaupungin vesi- ja viemärlaitos sekä Vihdin Vesi ovat tehneet pitkäaikaista yhteistyötä, josta on kerrottu tarkemmin luvussa 3.1. Vuosina 2020–2021 vesihuoltolaitokset toteuttivat hankkeen vesihuollon alueellisen yhteistyöpoolin rakenteen kehittämisen, testauksen ja käyttöönoton toteuttamiseksi. Hankkeessa toteutettiin muun muassa tiedonvaihtoyhteistyötä, yhteinen häiriötilanneharjoitus sekä laadittiin sopimusluonnos keskinäiseen avunantoon häiriötilanteissa.

Kumppanuusyhteistyön yhtenä osana vuoden 2025 kuluessa on jatkettu vesihuollon häiriötilanteiden hallintaan liittyvän yhteistyösopimuksen laadintaa. Yhteistyön tavoitteena on turvata vesihuoltopalvelut poikkeusolosuhteissa, joissa yksittäisen laitoksen resurssit eivät riitä. Häiriötilanneyhteistyön on tarkoitus perustua kirjalliseen sopimukseen, jossa määritellään henkilöstön ja kaluston tilapäisen luovutuksen ehdot; vastavuoroisuus ja yleisen edun mukaisuus; yhteyshenkilöt ja tiedonhallinta; kustannusten korvausperusteet; tiedonkulun toimintatavat ja tavoitettavuus; keskinäiset vastuut, velvoitteet ja vahingonkorvaus sekä henkilöstön perehdyttäminen, harjoittelu ja testaaminen. Sopimuksen liitteissä ovat tarkat ohjeet henkilöstön ja kaluston luovutuksesta, vastuista ja velvoitteista, resurssitarpeen ilmoituksesta, yhteystietojen hallinnasta, kalustotietojen vaihtamisesta sekä laskutus käytännöistä ja -tiedoista.

9 HENKILÖSTÖYHTEISTYÖTÄ KOSKEVA LAINSÄÄDÄNTÖ JA TYÖSUHDEASIA

9.1 KUNTALAKI JA MARKKINOILLA TOIMIMINEN

Kunnan hoitaessa tehtävää kilpailutilanteessa markkinoilla sen tulee pääsääntöisesti antaa tehtävä osakeyhtiön, osuuskunnan, yhdistyksen tai säätiön hoidettavaksi eli kunnalla on niin kutsuttu yhtiöttämisvelvollisuus (kuntalaki 410/2015 126 §).

Kuntalain 127 §:ssä on kuitenkin säädetty poikkeuksista yhtiöttämisvelvollisuudesta, vaikka toimittaisiin kilpailutilanteessa markkinoilla. Kilpailuneutraliteetin varmistamiseksi kunnan tulee näissä tilanteissa hinnoitella palvelunsa markkinaperusteisesti (128 §).

Kuntalain 126 §:n mukaan kunta ei hoida tehtävää kilpailutilanteessa markkinoilla ainaakaan seuraavissa tilanteissa:

- lain perusteella kunnan omana toimintana toteutetut palvelut kunnan asukkaille ja muille, joille kunnan on lain perusteella järjestettävä palveluja;
- toisen viranomais- tai hankintayksikön kanssa harjoitettava ns. horisontaalinen yhteistyö;
- toiminta monopoliasemassa.

Edellä kuvattu kuntalain 126 §:n luettelo ei kuitenkaan ole tyhjentävä. Mikäli palveluista ei ole olemassa kilpailua, kunnan vesihuoltolaitos ei toimi kilpailutilanteessa markkinoilla. ”Kilpailutilanne markkinoilla” on kysymyksessä vain silloin, kun yksityiset yritykset tarjoavat kyseisiä palveluja kysymyksessä olevalla alueella.

9.1.1 Poikkeukset yhtiöttämisvelvollisuuteen

Kuntalain 127 §:ssä säädetään poikkeuksista yhtiöttämisvelvollisuudesta. Yhtiöttämisvelvollisuutta koskevat poikkeukset koskevat tehtäviä, joissa kunnan voitaisiin katsoa toimivan kilpailutilanteessa markkinoilla mutta joissa toiminnan luonteen perusteella kunnalla ei olisi yhtiöttämisvelvollisuutta. Poikkeukset koskevat sellaisia tehtäviä, jotka liittyvät kunnan toiminnan kokonaistaloudelliseen tehostamiseen tai johon on muu erityisen painava syy. (HE 268/2014 vp)

Poikkeuksien perusteita ovat seuraavat:

- 1) toiminnan katsotaan olevan vähäistä;
- 2) lain perusteella kunta voi nimenomaisesti tuottaa tällaisia palveluja tai osallistua tällaista toimintaa koskevaan tarjouskilpailuun;
- 3) kunta tuottaa tukipalveluja tytäryhteisölleen;
- 4) kunta tuottaa palveluja hankintalain 15 §:ssä tarkoitetulle sidosyksikölle taikka erityisalojen hankintalain 25 §:ssä tarkoitetulle sidosyksikölle, 27 §:ssä tarkoitetulle sidosyritykselle tai 28 §:ssä tarkoitetulle yhteisyritykselle;

- 5) kunta vuokraa toimitiloja pääasiassa käytettäväksi kunnan omassa toiminnassa ja kuntakonserniin kuuluville tytäryhteisöille tai käytettäväksi sellaisessa palvelutuotannossa, jonka tuotannon kunta on kilpailuttanut;
- 6) kunta tuottaa palveluja kunnan tai tytäryhteisönsä palveluksessa oleville henkilöille palvelussuhteen perusteella;
- 7) toiminta liittyy välittömästi valmiussuunnitelman mukaiseen poikkeusoloja koskevaan varautumisvelvollisuuteen.

Edellä mainitut poikkeukset eivät kuitenkaan saa vääristää kilpailuneutraliteettia, joten kunnan tarjoamat palvelut tulee hinnoitella markkinaperusteisesti (HE 268/2014). Kilpailulain (948/2011) nojalla Kilpailu- ja kuluttajavirasto (jatkossa KKV) voi puuttua kilpailua vääristävään tilanteeseen.

Alla tarkastellaan tarkemmin edellä mainituista poikkeuksen perusteista niitä, jotka voivat olla erityisen oleellisia vesihuoltolaitosten välisessä henkilöstöyhteistyössä.

Vähäinen toiminta

Kuntalaki antaa kunnalle mahdollisuuden harjoittaa omana toimintanaan vähäistä toimintaa kilpailutilanteessa markkinoilla. HE 268/2014:n mukaan vähäisellä toiminnalla tarkoitetaan:

- satunnaista toimintaa markkinoilla, tai
- toimintaa, jolla ei ole markkinavaikutuksia tai ne ovat vähäisiä.

Satunnaisella toiminnalla tarkoitetaan, että kunta ei voi suunnitella toimintaa siten, että se tuottaa jatkuvasti tavaroita ja palveluja markkinoille. Toisin sanoen ulkoinen myynti markkinoille ei voi olla jatkuvaa ja suunnitelmallista ja perustua pitkäaikaisiin sopimuksiin. (HE 268/2014 vp; Yrittäjät 2020)

Vähäisyyttä tulee tulkita tiukasti, eikä sitä voida arvioida pelkästään toiminnan vähäisen osuuden perusteella. Vaikka kilpailullinen toiminta muodostaisi vain pienen osan yksikön koko toiminnasta, sillä voi olla merkittäviä kielteisiä kilpailuvaikutuksia markkinoilla. Arvioinnissa onkin merkitystä sillä millaisia markkinavaikutuksia yksikön toiminnan volyymi voi aiheuttaa juuri niillä markkinoilla, joilla yksikkö toimii kilpailutilanteessa yksityisen elinkeinotoiminnan kanssa. Vähäisen toiminnan edellytysten täyttymistä voidaan pitää epävarmana erityisesti niissä tilanteissa, joissa kilpailullinen toiminta on luonteeltaan jatkuvaa ja liikevaihdoltaan merkittävää. (HE 268/2014 vp; KKV 2022a, 9 ja 34)

Vähäisen toiminnan osalta kyse on siis aina tapauskohtaisesta arviosta.

Lain perusteella kunta voi nimenomaisesti tuottaa tällaisia palveluja

Kunta voi poikkeuksellisesti tuottaa palveluja toiselle taholle tai osallistua esimerkiksi toisen kunnan tarjouskilpailuun, jos erityislaissa näin nimenomaisesti säädetään. Tois-taiseksi tällaisia säännöksiä ei ole erityislaeissa. (Harjula ym. n.d., kohta 127 §)

Kunnan tukipalvelut tytäryhteisölleen

Kunta voi myydä tukipalveluja kuntakonserniin kuuluvalla tytäryhteisölle ilman että kunnan katsotaan toimivan markkinoilla. Poikkeus on rajattu tukipalveluihin. Sellaisia ovat

esimerkiksi kirjanpito ja palkkahallinto, tietojärjestelmät ja niiden ylläpito, siivous, arkistointi, kiinteistönhuolto sekä tilojen vuokraus ja myynti. Toiminnan hinnoittelun tulee olla markkinaperusteista. (Harjula ym. n.d., kohta 127 §)

Kunta tuottaa palveluja sidosyksikölleen tai sidos- tai yhteisytykselleen

Kunta voi myydä palveluja hankintalain 15 §:ssä tarkoitetulle sidosyksikölle taikka erityisalojen hankintalain 25 §:ssä tarkoitetulle sidosyksikölle, 27 §:ssä tarkoitetulle sidosyrytykselle tai 28 §:ssä tarkoitetulle yhteisyrytykselle. Näiden palveluiden ei tarvitse olla tukipalveluita, kun kyse on palvelun myynnistä sidosyksikölle. Jos sidosyksikkö on hankintalainsäädännön mukainen hankintayksikkö ja velvollinen kilpailuttamaan hankintansa hankintalainsäädännön perusteella, säännös ei mahdollista kunnan osallistumista tarjouskilpailuun. (Harjula ym. n.d., kohta 127 §)

Kunta vuokraa toimitiloja kunnan omaan toimintaan

Kunta saa vuokrata toimitiloja pääasiassa käytettäväksi kunnan omassa toiminnassa ja kuntakonserniin kuuluville tytäryhteisöille tai käytettäväksi sellaisessa palvelutuotannossa, jonka tuotannon kunta on kilpailuttanut. Säännöksessä kunnan toimitilojen vuokraustoimintaa on rajattu siten, että tilojen on oltava pääasiassa kunnan omassa, kunnan tytäryhteisön taikka kunnan kilpailuttaman palvelutoiminnan käytössä. (Harjula ym. n.d., kohta 127 §)

Kunta tuottaa palveluja kunnan tai tytäryhteisönsä palveluksessa oleville henkilöille palvelussuhteen perusteella

Kunta voi tuottaa tavanomaisia ja kunnan palvelussuhteeseen liittyviä palveluja omalle henkilöstölleen sekä tytäryhteisöjensä henkilöstölle yhtiöttämättä toimintaa, kuten työpaikkaruokailu tai työsuhdeasunnot.

Toiminnan liittyminen välittömästi valmiussuunnitelman mukaiseen poikkeusoloja koskevaan varautumisvelvollisuuteen

Kuntalain mukaan kunnalla ei ole yhtiöttämisvelvollisuutta sellaisesta toiminnasta markkinoilla, joka perustuu valmiuslaissa (1552/2011) tarkoitettuun valmiussuunnitelman mukaiseen tai muun lain mukaiseen varautumisvelvollisuuteen.

KKV:n kunnille ja kuntayhtymille vuonna 2022 tekemässä kyselyssä yksikään yksikkö ei ilmoittanut ensisijaiseksi poikkeuksen perusteeksi toiminnan liittymistä välittömästi valmiussuunnitelman mukaiseen poikkeusoloja koskevaan varautumisvelvollisuuteen (KKV 2022a). Tuloksen perusteella vaikuttaakin siltä, että tämän poikkeuksen käyttöön ei joko ole ollut tarvetta tai sen käyttötarkoitus ja mahdollisuudet ovat jääneet epäselviksi.

9.2 KUNTALAKI JA KUNTIEN YHTEISTOIMINTA

Kuntien ja kuntayhtymien julkisoikeudellisesta yhteistoiminnasta säädetään kuntalain (410/2015) luvussa 8. Kunnat ja kuntayhtymät voivat hoitaa tehtäviään yhdessä sopimusperusteisesti. Kuntien julkisoikeudellisen yhteistoiminnan muotoja ovat:

- 1) yhteinen toimielin (51–52 §) eli vastuukuntamalli (ent. isäntäkuntamalli),
- 2) yhteinen virka (53 §)
- 3) sopimus viranomaistehtävän hoitamisesta (54 §)

4) kuntayhtymä (55–64 §), joka on kuntien perustama erillinen oikeushenkilö.

Kohtien 1–3 mukaista yhteistoimintaa varten ei perusteta erillistä oikeushenkilöä.

Tässä julkaisussa ei käsitellä organisaatioiden yhdistämistä, vaan rajaudutaan käsittelemään henkilöstöyhteistyötä, joten alla kerrotaan lyhyesti kuntien yhteisestä virasta, sopimuksesta viranomaistehtävien hoitamisessa sekä yhteisestä toimielimestä.

9.2.1 Kuntien yhteinen virka

Kuntalain 53 §:n mukaan kunnat ja kuntayhtymät voivat yhtäpitävillä päätöksillä perustaa yhteisen viran. Viranhaltija on tällöin virkasuhteessa kaikkiin kyseisiin kuntiin ja kuntayhtymiin. Järjestelyssä mukana olevien kuntien ja kuntayhtymien on sovittava ainakin siitä, mikä kunnista tai kuntayhtymistä vastaa työnantajan velvoitteiden hoitamisesta sekä kustannusten perusteista ja jakautumisesta. Muutoksenhaku yhteisen viranhaltijan päätöksiin tapahtuu siten kuin haettaisiin muutosta kunkin kunnan viranhaltijan päätökseen. Viranhaltijapäätöstä koskeva oikaisuvaatimus tai valitus käsitellään sen kunnan menettelysäännösten ja oikeuspaikan mukaan, jota päätös koskee. (Kuntaliitto 2022b)

Yhteisiä virkoja on perustettu hoitamaan esimerkiksi erilaisia tarkastus- ja valvontatehtäviä, kuten rakennustarkastaja tai terveystarkastaja. Kunnilla voi olla myös muita yhteisiä virkoja. (Kuntaliitto 2022b) Kuntaliitto on koonnut sivuilleen ohjeita ja sopimusmalleja liittyen muun muassa kuntien yhteiseen virkaan. Tämän julkaisun kirjoittajilla ei ole tiedossa, että vesihuoltolaitoksissa työskenneltäisiin kuntien yhteisessä virassa.

9.2.2 Sopimus viranomaistehtävän hoitamisesta

Kuntalain 54 §:ssä säädetään mahdollisuudesta tehdä sopimus viranomaistehtävän hoitamisesta. Säännöksen mukaan laissa kunnalle, kuntayhtymälle tai sen viranomaiselle säädetty tehtävä, jossa toimivaltaa voidaan siirtää viranhaltijalle, voidaan sopimuksella antaa virkavastuulla toisen kunnan tai kuntayhtymän viranhaltijan hoidettavaksi. Sopimus voidaan tehdä myös kunnan ja kuntayhtymän välisenä.

Sopimuksia on tehty muun muassa rakennustarkastajan, terveystarkastajan sekä ympäristönsuojelutarkastajan tehtävien hoitamisesta. (Kuntaliitto 2022a) Kuntaliitto on koonnut sivuilleen ohjeita ja sopimusmalleja liittyen muun muassa sopimukseen viranomaistehtävän hoitamisesta. Vesihuoltolaitokset eivät ole viranomaisia, joten niiden ei ole mahdollista tehdä tämänkaltaisia järjestelyjä.

9.2.3 Vastuukuntamalli

Kunta voi hoitaa tehtävää yhden tai useamman kunnan puolesta siten, että kunnilla on yhteinen tehtävää hoitava toimielin. Tehtävää hoitavaa kuntaa kutsutaan vastuukunnaksi tai ennen isäntäkunnaksi. Yhteisestä toimielimestä säädetään kuntalain 51 ja 52 §:ssä. Toimielimen hoitama tehtävä voi liittyä mihin tahansa kunnan toimialaan kuuluvaan tehtävään eli se voi olla lakisääteistä tai vapaaehtoista tai perustua kunnan yleiseen toimialaan. Kuntalaissa on säädetty asioista, joista julkisoikeudellisessa sopimuksessa tulee vähintäänkin sopia.

Kuntaliitto on kannustanut pieniä kuntia hakeutumaan vastuukuntamallia hyödyntävään vapaaehtoiseen kuntayhteistyöhön rakennusvalvonta- ja ympäristönsuojeluviranomai-

sen tehtävien hoitamisessa ja koonnut sivuilleen ohjeita ja sopimusmalleja muun muassa tähän liittyen (Kuntaliitto 2017). Vesihuollossa vastuukuntamallia ei tiettävästi ole sovellettu.

9.3 ERITYISALOJEN HANKINTALAKI HENKILÖSTÖYHTEISTYÖN KANNALTA

Erityisalojen hankintalakia on käsitelty yhteishankintoja koskevassa osiossa vesihuoltolaitosten yhteishankintoja koskevilta osilta. Tässä luvussa erityisalojen hankintalakia käsitellään vesihuoltolaitosten välisen henkilöstöyhteistyön kannalta.

9.3.1 Horisontaalinen yhteistyö

Horisontaalisesta yhteistyöstä säädetään erityisalojen hankintalain 26 §:ssä: Erityisalojen hankintalakia ei sovelleta **viranomais**hankintayksiköiden väliseen hankintaan, jolla ne toteuttavat a) yhteistyössä ja yhteisten tavoitteiden saavuttamiseksi, b) niiden vastuulla olevat yleisen edun mukaiset julkiset palvelut. Lisäksi edellytyksenä on, että c) enintään 20 % yhteistyön piiriin kuuluvista palveluista tuotetaan muita kuin sopimuksen osapuolia varten.

Horisontaalisessa yhteistyössä kaikkien edellä mainittujen edellytysten tulee täytyä. Horisontaalisen yhteistyön edellytykset tulee arvioida aina tapauskohtaisesti. Mikäli kaikki edellytykset täyttyvät, ei hankintalainsäädäntö tule sovellettavaksi kyseiseen sopimukseen, vaikka se olisi luonteeltaan hankintasopimus. Horisontaalisen yhteistyön ehtojen täytyessä kunnan ei katsota toimivan markkinoilla, eikä yhteistyö siten ole kuntalaisissa säädettyjen rajoitusten piirissä (Vesilaitosyhdistys 2025b, 44).

Horisontaalisessa yhteistyössä ainakin seuraavien ehtojen tulee toteutua (JHNY 2017; JHNY 2024b; Vesilaitosyhdistys 2025b):

- Yhteistoiminnan tulee ohjautua yleisen edun pohjalta ja yhteistyöllä on pyrittävä varmistamaan hankintayksiköiden vastuulle kuuluvien julkisten palvelujen hoitaminen
- Yksikään hankintayksikkö ei saa hyötyä rahallisesti järjestelystä, vaan ainoastaan osapuolille aiheutuneet kustannukset tulee korvata.
- Yhteistoiminta perustuu yhteiseen tehtävään:
 - tilanne ei rinnastu siihen, että sopimuskumppani yksinomaan toteuttaa palvelun korvausta vastaan.
 - yhteistoiminnasta on saatavissa kokonaishyötyä sopimuskumppaneille
 - kumppaneiden suorittamat julkisten palvelujen tehtävät tähtäävät yhte-neväisiin tavoitteisiin.
- Yhteistyön tulee olla todellista, mikä tarkoittaa, että siihen osallistuvat vesihuoltolaitokset toteuttaisivat yhteistyön piiriin kuuluvia palveluja myös ilman yhteistyötä.
- Horisontaaliseen yhteistyöhön osallistuvien vesihuoltolaitosten suorittamien palvelujen ei tarvitse välttämättä olla samanlaisia, vaan ne voivat olla myös toisi-aan täydentäviä.

- Kaikki yhteistyössä mukana olevat vesihuoltolaitokset ovat sitoutuneet tekemään osansa julkisen palvelun suorittamisesta yhteistoiminnassa.
- Horisontaalisopimus voi kattaa kaiken tyyppiset toiminnot, jotka liittyvät hankintayksiköille osoitettujen tai niiden suoritettavakseen ottamien palvelujen suorittamiseen ja velvollisuuksien hoitamiseen.
- Yhteistyön tulisi olla pitkäaikaista.
- On myös huomioitava, ettei yhteistyö saa johtaa siihen, että jokin yksityinen yritys asetetaan kilpailijoihinsa nähden edullisempaan asemaan.

Yhteistyön tulee liittyä vesihuoltolaitoksille osoitettujen tai niiden suoritettavakseen ottamien palvelujen suorittamiseen ja velvollisuuksien hoitamiseen. Vesihuoltolain mukaiset vesihuoltopalvelut ovat yleisen edun mukaisia julkisia palveluja. (Vesilaitosyhdistys 2025b) Kuitenkaan sellaiset tehtävät, jotka eivät koske laitosten vastuulla olevaa yleisen edun mukaisen julkisen tehtävän toteuttamista, kuten esimerkiksi palkanlaskenta, eivät voi kuulua horisontaalisen yhteistyön piiriin. Myöskään tavanomaisia palveluhankintasopimuksia ei katsota horisontaaliseksi yhteistyöksi. (JHNY 2025a)

Edellytys yhteisestä tehtävästä voisi täytyä, mikäli kooltaan pienempi kunta osallistuisi suuremman kunnan järjestämään alueelliseen toimintaan esimerkiksi jätehuollossa tai jossa monta pientä kuntaa hoitaisivat niille kuuluvan tehtävän yhteistyössä (HE 268/2014 vp, 180).

Horisontaalisen yhteistyön edellytykset perusteineen tulee selvittää ja dokumentoida yksityiskohtaisesti ennen yhteistyösopimuksen laatimista ja yhteistyöhön ryhtymistä. Horisontaalista yhteistyötä koskevassa sopimuksessa on muun ohella suositeltavaa todeta yksiselitteisesti, että sopimus koskee vain tehtäviä, jotka liittyvät laitosten vastuulla olevien yleisen edun mukaisten julkisten palvelujen toteuttamiseen ja että kyse on niin sanotusta vastavuoroisesta yhteistyöstä.

Horisontaalisopimusten edellytykset ovat varsin tulkinnanvaraisia ja selventävää oikeuskäytäntöä niistä on ainoastaan vähän. Horisontaalista yhteistyötä käsitellään tarkemmin liitteessä 5.

9.3.2 Sidosyksikköhankinnat eli in-house hankinnat

Sidosyksiköllä tarkoitetaan hankintayksiköstä muodollisesti erillistä ja päätöksenteon kannalta itsenäistä yksikköä. Esimerkiksi kunnan omistama osakeyhtiö on usein kunnan sidosyksikkö. Hankintayksikön ei tarvitse kilpailuttaa hankintojaan lainsäädännön mukaisesti, mikäli se tekee hankinnan hankintalaissa tarkoitetulta sidosyksiköltään. Sidosyksikkö voi myös itse tehdä hankintoja kilpailuttamatta siihen määräysvaltaa käyttävältä hankintayksiköltä. Tällöin kyseessä on niin sanottu käänteinen sidosyksikkö-suhde. Lisäksi kaksi saman hankintayksikön määräysvallassa olevaa sidosyksikköä voivat tehdä toisiltaan kilpailuttamatta hankintoja. Tällöin puhutaan niin kutsutusta in-house sisters -hankinnasta. (JHNY 2025b) Käänteistä sidosyksikköhankintaa tai in-house sisters -hankintaa koskevat poikkeukset eivät kuitenkaan näytä soveltuvan tilanteeseen, joissa sidosyksikön omistaa useampia hankintayksiköitä (Halonen 2024). In house sisters -hankinnoista ei ole lainvoimaista oikeuskäytäntöä, jonka vuoksi yksityiskohtaisia oikeusohjeita näiden hankintojen käyttöedellytyksistä, laajuudesta tai muista tulkintalinjoista ei tällä hetkellä ole. Näin ollen in house sisters -hankintojen osalta tapaukset tulisi arvioida tapauskohtaisesti, jotta varmistutaan menettelyn lainmukaisuudesta.

Erityisalojen hankintalain 25 §:ssä säädetään hankinnoista viranomaishankintayksikön sidosyksiköiltä:

- Yritys on muodollisesti erillinen ja päätöksenteon kannalta itsenäinen yksikkö (käytännössä tällaiset yksiköt ovat valtion tai kuntien omistamia osakeyhtiöitä).
- Hankintayksikön tulee yksin tai yhdessä muiden hankintayksiköiden kanssa käyttää määräysvaltaa sidosyksikköön samalla tavoin kuin omiin toimipaikkoihinsa.
- Sidosyksikkö saa harjoittaa enintään 20 prosenttia liiketoiminnastaan muiden kuin niiden hankintayksiköiden kanssa, joiden määräysvallassa se on.
- Sidosyksikössä ei saa olla muiden kuin hankintayksiköiden pääomaa (sidosyksikössä ei saa käytännössä olla lainkaan yksityistä omistusta).

Kaikkien yllä kuvattujen edellytysten on täytyttävä samanaikaisesti.

Kuntalain 50 §:ssä puolestaan todetaan, että lakia ei sovelleta sidosyksikköhankintoihin.

Vesihuollossa sidosyksikköhankintoina toteutettu henkilöstöyhteistyö voi tulla kyseeseen erityisesti sellaisissa tapauksissa, joissa kunnat omistavat sekä vesihuoltolaitoksen että tukkuvesilaitoksia, jolloin nämä voivat ehtojen täytyessä toimia keskenään sidosyksikköjä koskevien säästöjen puitteissa.

Hankintoja koskevan lainsäädännön ohella kussakin vesihuoltolaitoksessa on tarpeen noudattaa myös muita sitä koskevia sääntöjä ja ohjeita, kuten kunnan tai vesihuoltolaitoksen omia sääntöjä ja ohjeita.

9.4 KILPAILULAKI

Kilpailulainsäädännön näkökulmasta erilaisia yhteistyömalleja kehittäessä on tapauskohtaisesti tarkasteltava myös muita kilpailulainsäädännön reunaehtoja, erityisesti koskien kilpailijoiden välistä yhteistyötä. Vesihuoltolaitosten osalta on syytä kiinnittää huomiota siihen, että mikäli toimijat eivät ole keskenään kilpailijoita, ei kilpailulainsäädäntö todennäköisesti muodostu esteeksi yhteistyölle (ks. mm. KKV 2022b, KKV:n Tutkimusraportteja: Uudistuva Vesihuolto, 56; Vesilaitosyhdistys 2025b, OPAS: Kilpailunäkökulmat vesihuollossa, luku 2.5. Kilpailulainsäädännön soveltumisesta ks. tarkemmin viitattu opas).

Kilpailulain (948/2011) 4 a luvussa säädetään kilpailuneutraliteettivalvonnasta, eli kilpailun tasapuolisuuden turvaamisesta julkisen ja yksityisen elinkeinotoiminnan välillä. Kilpailuneutraliteettia turvaavien säännösten tavoitteena on varmistaa, että julkiset toimijat eivät saa kilpailuetuja, joita yksityiset toimijat eivät voi saada ja jotka voivat vääristää kilpailua. (KKV 2022a)

KKV on kilpailulain 30 a §:n nojalla toimivalta puuttua julkisen sektorin elinkeinotoimintaan tavaroiden tai palveluiden tarjonnassa, jos käytetyt menettelyt tai toiminnan rakenteet tavaroiden tai palveluiden tarjonnassa;

- a) vääristävät tai ovat omiaan vääristämään terveen ja toimivan kilpailun edellytyksiä markkinoilla;
- b) estävät tai ovat ominaan estämään terveen ja toimivan taloudellisen kilpailun syntymistä tai kehittymistä tai;
- c) ovat ristiriidassa kuntalain 128 §:ssä säädetyn markkinaperusteiden hinnoittelun vaatimuksen kanssa

Toimivalta ja sen käyttämisen edellytykset koskevat myös hankintalain 15 ja 16 § sekä erityisalojen hankintalain 25 ja 26 § mukaisia sidosyksikköhankintoja sekä horisontaalista yhteistyötä.

KKV:llä on siis toimivalta puuttua vesihuoltolaitosten väliseen yhteistyöhön siinä tapauksessa, että menettelyt olisivat kilpailulain vastaisia. KKV:n tulee ensisijaisesti neuvotteluteitse pyrkiä poistamaan kilpailua rajoittava menettely. Mikäli neuvottelut eivät johda tulokseen, KKV voi kieltää menettelyn. (KKV 2022a; Vesilaitosyhdistys 2025b)

Kilpailulain 30 b §:ssä säädetään kahdesta poikkeuksesta KKV:n edellä mainittuun 30 a §:n mukaiseen toimivaltaan, eikä säännöstä sovelleta, jos menettely tai toiminnan rakenne seuraa välittömästi lainsäädännöstä tai mikäli soveltaminen estäisi merkittävän kansalaisten hyvinvointiin, turvallisuuteen tai muuhun sellaiseen yleiseen etuun liittyvän tehtävän hoitamisen. Poikkeuksen soveltaminen edellyttää, että yleisen edun toteuttaminen on tosiasiallisesti mahdotonta ilman kilpailuneutraliteettia vaarantavia vaikutuksia ja ettei yleistä etua voida toteuttaa vähemmän kilpailuneutraliteettia vaarantavalla tavalla. (KKV 2022a)

Kilpailulakia tarkastellaan laajemmin Vesilaitosyhdistyksen monistesarjan julkaisussa OPAS: Kilpailunäkökulmat vesihuollossa (Vesilaitosyhdistys 2025b).

9.5 OSAKEYHTIÖLAKI

Osakeyhtiölaki (OYL) (624/2006) säätelee osakeyhtiöiden perustamista, hallintoa, toimintaa ja purkamista. Osakeyhtiö on itsenäinen oikeushenkilö, joka toimii omissa nimissään ja omaisuudellaan. Lain mukaan osakeyhtiön toiminnan tarkoituksena on tuottaa voittoa osakkeenomistajille, ellei yhtiöjärjestyksessä ole muuta määrätty. Myös kuntaomisteiset yhtiöt toimivat markkinaehtoisesti. Osakeyhtiölain mukaan sen hallituksen ja toimitusjohtajan on toimittava yhtiön edun mukaisesti. Tämä korostaa yhtiön toiminnan liiketaloudellista luonnetta.

Kuntalain (410/2015) 126 §:ssä säädetään, että jos kunta toimii kilpailutilanteessa markkinoilla, sen on yhtiötettävä toimintansa. Tällä tavoin turvataan toiminnan kilpailuneutraliteetti.

Osakeyhtiön toimintaa markkinoilla voi rajoittaa muu lainsäädäntö, kuten erityisalojen hankintalain sidosyksikköä koskevat säädökset sallitun ulosmyynnin määrästä. Lisäksi kutakin organisaatiota koskevat sen omat säännöt.

Osakeyhtiö ei ole julkisyhteisö, joten siihen ei lähtökohtaisesti sovelleta hallinto- tai kuntalakia. Osakeyhtiömuotoiseen yhtiöön sovelletaan kuitenkin hallintolakia sen hoitajissa julkista hallintotehtävää ja kun kunnat ovat järjestäneet lakisääteisen tehtävänsä osakeyhtiön kautta. Vesihuoltolaitosten osalta on kuitenkin huomattava, että vesihuoltolain uudistuksen yhteydessä perustuslakivaliokunta on nimenomaisesti todennut,

ettei vesihuoltolaitoksen toiminnassa ei ole kyse julkisesta hallintotehtävästä, vaikka toiminnassa on sinänsä kyse lakisääteisestä palvelutehtävästä (PeVL 37/2025 vp, 3).

9.6 OSUUSKUNTALAKI

Osuuskuntalaki (421/2013) säätelee osuuskuntien perustamista, hallintoa, jäsenten oikeuksia ja velvollisuuksia sekä varojen käyttöä. Osuuskunnan omistavat sen jäsenet, jotka merkitsevät osuuskunnan osuuksia tai osakkeita. Osuuskuntalain mukaan ”Osuuskunnan toiminnan tarkoituksena on jäsenten taloudenpidon tai elinkeinon tukemiseksi harjoittaa taloudellista toimintaa siten, että jäsenet käyttävät hyväkseen osuuskunnan tarjoamia palveluita... Toiminnan tarkoituksesta voi säännöissä määrätä toisin.” Osuuskunnan tarkoituksena ei siis ensisijaisesti ole voiton tuottaminen. Vesihuolto-osuuskuntien tarkoituksena on vesihuoltopalveluiden tuottaminen osuuskunnan jäsenille. Osuuskunta on jäsenistään erillinen oikeushenkilö.

Osuuskunta ei ole julkisyhteisö, joten siihen ei lähtökohtaisesti sovelleta hallinto- tai kuntalakia.

9.7 TYÖLAINSÄÄDÄNTÖ

Tässä luvussa on nostettu esiin vesihuoltolaitosten henkilöstöyhteistyön kannalta keskeistä työlainsäädäntöä. Työ- ja virkasuhteita käsittelevä lainsäädäntö on laajuudeltaan niin kattava, että kaiken esiin nostaminen ei ole mahdollista käsillä olevassa ohjeessa. Kehotammekin kääntymään juridisen neuvonantajan puoleen, mikäli olette epävarmoja soveltuvasta lainsäädännöstä.

9.7.1 Työsopimuslaki

Työsopimuslaki (55/2001) on työelämän peruslaki, ja siinä säännellään muun muassa työsopimuksen tekemisestä, työnantajan ja työntekijän velvollisuuksista, työsuhteen vähimmäisehtojen määräytymisestä, työntekijän oikeuksista sekä vahingonkorvausvelvollisuudesta. Työsopimuslakia sovelletaan kaikissa työsuhteissa muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta. Työsopimuslakiin sisältyvien työsuhteen tunnusmerkkien täyttyessä sovelletaan myös muuta työlainsäädäntöä (työ- ja elinkeinoministeriö 2017, 3).

Työsopimuslain 1 luvun 7 §:ssä säädetään oikeuksien ja velvollisuuksien siirtämisestä. Sen mukaan työsopimuksen osapuolet eivät lähtökohtaisesti saa siirtää työsopimuksesta johtuvia oikeuksiaan tai velvollisuuksiaan kolmannelle ilman toisen sopijapuolen suostumusta. Työnantajan siirtäessä työntekijän tämän suostumuksella toisen yrityksen (käyttäjäryitys) käyttöön, käyttäjäryitykselle siirtyvät oikeus johtaa ja valvoa työnteoa sekä ne työnantajalle säädetyt velvollisuudet, jotka liittyvät välittömästi työn tekemiseen ja sen järjestelyihin. Käyttäjäryityksen on toimitettava työntekijän työnantajalle ne tiedot, jotka työnantaja tarvitsee velvollisuuksiensa täyttämiseksi.

Lain 2 luvussa säädetään työnantajan velvollisuuksista. Luvun 3 §:ssä säädetään työturvallisuudesta, ja sen mukaan ”Työnantajan on huolehdittava työturvallisuudesta työntekijän suojelemiseksi tapaturmilta ja terveydellisiltä vaaroilta niin kuin työturvallisuuslaissa (738/2002) säädetään.” Työturvallisuus ja perehdyttäminen tulee huomioida erityisesti henkilöstöyhteistyötä toteutettaessa. Lisäksi luvun 4 §:ssä säädetään työnteon keskeisten ehtojen selvittämisestä, joihin kuuluu muun muassa työntekopaikka.

9.7.2 Työehtosopimuslaki

Työehtosopimuslaki (436/1946) säätelee Suomessa työehtosopimusten tekemistä, sisältöä ja oikeusvaikutuksia. Sen keskeiset säädökset koskevat työehtosopimuksen määrittelyä, sopimuksen muotoa ja toimittamista, sidonnaisuutta ja pakottavuutta, työrauhaa ja sanktioita sekä yleissitovuutta.

Lain 4 §:n mukaan työehtosopimukseen ovat sidotut muun muassa työehtosopimuksen tehneet työnantajat ja yhdistykset sekä niiden alayhdistykset ja ne työnantajat ja työntekijät, jotka ovat tai sopimuksen voimassa ollessa ovat olleet sopimukseen sidotun yhdistyksen jäseniä. Lain 6 §:n mukaan työehtosopimuksen ollessa joiltain osiltaan ristiriidassa työehtosopimuksen kanssa on työehtosopimus näiltä osin mitätön.

9.7.3 Kunnan ja hyvinvointialueen virkaehtosopimuksista annettu laki

Laki kunnan ja hyvinvointialueen virkaehtosopimuksista (669/1970) säätelee viranhaltijoiden palvelussuhteen ehtojen vahvistamista sopimusteitse sekä työrauhan turvaamista. Siinä säädetään muun muassa virkaehtosopimuksen sisällöstä ja rajoista neuvottelusta, neuvottelu- ja sopimusosapuolista sekä työrauhasta ja työtaistelutoimista. Lain 5 §:n mukaan muun muassa Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat KT sekä kunnat ja kuntayhtymät ovat velvollisia noudattamaan virkaehtosopimusta.

9.7.4 Laki työnantajan ja henkilöstön välisestä yhteistoiminnasta kunnassa ja hyvinvointialueella

Lailla työnantajan ja henkilöstön välisestä yhteistoiminnasta kunnassa ja hyvinvointialueella (449/2007, 1 §) pyritään edistämään työnantajan ja henkilöstön välistä yhteistoimintaa kunnassa ja hyvinvointialueella. Tällä tavoitellaan muun muassa henkilöstön toiminnan kehittämiseen osallistumisen mahdollistamista sekä henkilöstön omaa työtä ja työyhteisöä koskevien päätösten valmisteluun vaikuttamisen mahdollistamista yhteisymmärryksessä työnantajan kanssa.

Lakia sovelletaan työnantajan ja henkilöstön väliseen yhteistoimintaan kunnassa ja kuntayhtymässä sekä hyvinvointialueella ja hyvinvointiyhtymässä (2 §). Lakia sovelletaan myös kunnallisissa liikelaitoksissa, sillä kunnallinen liikelaitos on kunnan tai kuntayhtymän osa. Kuntien, kuntayhtymien, hyvinvointialueiden ja hyvinvointiyhtymien perustamat osakeyhtiöt ja säätiöt kuuluvat sen sijaan yhteistoimintalain (1333/2021) soveltamisalan piiriin.

Lain 4 §:n mukaan yhteistoiminnassa käsiteltäviä asioita ovat muun muassa ”1) henkilöstön asemaan merkittävästi vaikuttavat muutokset työn organisoinnissa, kunnan tai hyvinvointialueen palvelurakenteessa, kuntajaossa tai kuntien tai hyvinvointialueiden tai näiden välisessä yhteistyössä” ja ”3) henkilöstöön, henkilöstön kehittämiseen ja tasa-arvoiseen kohteluun sekä työyhteisön sisäiseen tietojenvaihtoon liittyvät periaatteet ja suunnitelmat”. Lain 5 §:n mukaan työnantajan tulee ennen henkilöstöön liittyviä toimenpiteitä niin pian kuin mahdollista neuvotella yhteistoiminnan hengessä yksimielisyyden saavuttamiseksi niiden työntekijöiden kanssa, joita asia koskee. Yhteistoimintavelvoite voidaan kuitenkin 13 §:n mukaisesti korvata asianomaisten työntekijöiden osallistumisella asian valmisteluun itse tai edustajansa välityksellä edellyttäen, että asiaan ei ole tämän jälkeen tullut olennaisia muutoksia.

Lain 18 §:ssä kuitenkin säädetään, että työ- ja virkaehtosopimusten neuvottelumääräykset ovat ensisijaisia suhteessa yhteistoimintaneuvotteluihin, jos käsiteltävä asia tu-

lisi myös näiden mukaan käsitellä ja jos työnantaja, työntekijä tai viranhaltijoita edustava luottamusmies vaatii näiden mukaisen neuvottelujärjestyksen noudattamista. Lisäksi 19 §:n mukaan Kunta- ja hyvinvointialuetyönantajat KT sekä asianomaisten työntekijöiden ja viranhaltijoiden valtakunnalliset yhdistykset voivat sopimalla poiketa yhteistoiminnasta. Tämä ei kuitenkaan koske salassa pidettävien tietojen antamista eikä vähintään 10 työntekijän irtisanomista.

9.7.5 Yhteistoimintalaki

Yhteistoimintalakia (1333/2021) sovelletaan kokonaisuudessaan taloudellista toimintaa harjoittaviin yrityksiin ja yhteisöihin, joissa on säännöllisesti työsuhteessa vähintään 50 työntekijää ja muun muassa vuoropuhelun sekä eräiden muutostilanteiden osalta yrityksiin ja yhteisöihin, joiden työsuhteessa olevien työntekijöiden lukumäärä on säännöllisesti 20–49 (2 §). Yhteistoimintalaki koskee kuntaomisteisia osakeyhtiöitä, eli tässä tapauksessa yhtiöitettyjä vesihuoltolaitoksia.

Lain tarkoituksena on muun muassa turvata riittävä ja oikea-aikainen tiedonkulku työnantajan ja henkilöstön välillä sekä henkilöstön vaikutusmahdollisuudet yrityksen päätöksentekoon heidän työtään, työolojaan tai asemaansa yrityksessä koskevissa asioissa (1 §).

Lain 6 §:ssä säädetään työnantajan velvollisuudesta käydä säännöllistä vuoropuhelua henkilöstön edustajan kanssa, ja 8 §:n mukaan vuoropuhelua on käytävä muun muassa työvoiman käyttötavoista ja henkilöstön rakenteesta.

Lain 3 luku käsittelee muutosneuvotteluja, jotka on käynnistettävä muun muassa, jos työnantaja harkitsee työntekijän työsuhteen olennaisen ehdon yksipuolista muuttamista. Lisäksi muutosneuvotteluelvoituksen piiriin kuuluu myös työnantajan harkitsemat, työnjohtovallan piiriin kuuluvat yhden tai useamman työntekijän asemaan vaikuttavat olennaiset muutokset työtehtävissä, työmenetelmissä, töiden järjestelyissä, työtilojen järjestelyissä tai säännöllisen työajan järjestelyissä, jotka johtuvat esimerkiksi työn organisointiin tai järjestelyihin tehtävistä muutoksista tai ulkopuolisen työvoiman käytön otosta tai siinä tehtävistä muutoksista.

9.7.6 Työturvallisuuslaki

Työturvallisuuslaki (738/2002) sisältää säännökset, joiden tarkoituksena on turvata työntekijöiden terveys ja turvallisuus työssä. Lain tarkoitus on parantaa työympäristöä ja työolosuhteita työntekijöiden työkyvyn turvaamiseksi ja ylläpitämiseksi sekä ehkäistä ja torjua työtapaturmia, ammattitautteja sekä muita työstä ja työympäristöstä johtuvia haittoja työntekijän fyysiselle ja henkiselle terveydelle.

Työturvallisuuslain mukaan työnantajan on huolehdittava työntekijän turvallisuudesta ja terveydestä työssä muun muassa seuraavilla toimenpiteillä:

- Työn vaarojen arviointi ja poistaminen tai vähentäminen
- Työympäristön ja työn suunnittelu
- Työntekijöiden perehdyttäminen ja ohjeistus
- Työsuojelutoimenpiteiden toteuttaminen

Työntekijän taas on noudatettava annettuja ohjeita ja huolehdittava omasta ja muiden turvallisuudesta.

Työturvallisuuslain 3 §:n mukaan työn vastaanottajan tulee noudattaa työnantajaa koskevia säännöksiä käyttäessään oman johtonsa ja valvontansa alaisena toisen palveluksessa olevaa työvoimaa (vuokratyö). Työn vastaanottajan on ennen työn aloittamista riittävän tarkasti määriteltävä vuokratyön edellyttämät ammattitaitovaatimukset ja työn erityispiirteet sekä ilmoitettava ne vuokratyöntekijän työnantajalle. Tämän on ilmoitettava työntekijälle edellä tarkoitetuista seikoista ja erityisesti varmistettava, että vuokratyöntekijällä on riittävä ammattitaito, kokemus ja sopivuus suoritettavaan työhön.

Työn vastaanottajan on erityisesti huolehdittava työntekijän perehdyttämisestä työhön ja työpaikan olosuhteisiin, työsuojelutoimenpiteisiin sekä tarvittaessa työsuojelun yhteistoimintaa ja tiedottamista sekä työterveyshuoltoa koskeviin järjestelyihin.

Työn vastaanottajan on ilmoitettava tarpeellisessa laajuudessa työn aloittamisesta työpaikan työterveyshuollolle ja asianomaiselle työsuojeluvaltuutetulle.

9.7.7 Työtapaturma- ja ammattitautilaki

Työtapaturma- ja ammattitautilaki (459/2015) on laki, joka turvaa työntekijät työtapaturmien ja ammattitautien varalta. Lain tarkoituksena on määritellä osapuolten (kuten työnantajan, työntekijän ja vakuutusyhtiön) oikeudet ja velvollisuudet sekä ohjata korvauskäsittelyä. Lain nojalla työnantaja on velvollinen vakuuttamaan työntekijänsä työtapaturman ja ammattitaudin varalta.

9.7.8 Työterveyshuoltolaki

Työterveyshuoltolaissa (1383/2001) säädetään työnantajan velvollisuudesta järjestää työterveyshuolto sekä työterveyshuollon sisällöstä ja toteuttamisesta. Lain tarkoituksena on työnantajan, työntekijän ja työterveyshuollon yhteistoimin edistää työhön liittyvien sairauksien ja tapaturmien ehkäisyä, työn ja työympäristön terveellisyyttä ja turvallisuutta, työntekijöiden terveyttä sekä työ- ja toimintakykyä työuran eri vaiheissa sekä työyhteisön toimintaa.

9.7.9 Laki työsuojelun valvonnasta ja työpaikan työsuojeluyhteistoiminnasta

Työsuojelun valvontaa koskee laki työsuojelun valvonnasta ja työpaikan työsuojeluyhteistoiminnasta (44/2006). Laki määrittää viranomaisvalvonnan ja työsuojelun yhteistoiminnan työpaikoilla.

9.7.10 Työaikalaki

Työaikalaki (872/2019) säätelee työ- ja lepoaikoja, ylityötä, lisätyötä, hätätyötä sekä vuorokausi- ja viikkolepoa. Työaikalain lisäksi työehtosopimuksissa on paljon säännöksiä koskien työaika.

Työaikalain mukaan säännöllinen työaika on lähtökohtaisesti enintään kahdeksan tuntia vuorokaudessa ja 40 tuntia viikossa. Säännöllinen työaika voidaan järjestää vuorotyöksi. Yksittäisen työntekijän säännöllisestä työajasta sovitaan työntekijän kanssa tehtävässä työsopimuksessa, mutta käytännössä sovellettava työehtosopimus määrittää usein säännöllisen työajan pituuden.

Työaikalain 4 §:ssä säädetään varallaolosta. Työnantaja ja työntekijä saavat sopia varallaolosta ja siitä maksettavasta korvauksesta. Varallaolon aikana työntekijän on oltava työnantajan tavoitettavissa niin, että hänet voidaan kutsua työhön, mutta varallaolo ei saa kohtuuttomasti haitata työntekijän vapaa-aikaa.

Työaikalain mukaan ylityö tarkoittaa työnantajan aloitteesta tehtyä työtä, joka ylittää yleistyöaikaa noudattaessa kahdeksan tuntia vuorokaudessa (vuorokautinen ylityö) tai 40 tuntia viikossa (viikoittainen ylityö) olematta kuitenkaan vuorokautista ylityötä. Mikäli työntekijällä on 40 tuntia lyhyempi viikkotyöaika, lisätyötä on työvuoroluetteloon merkityn säännöllisen työajan lisäksi tehty työ, joka ei ole ylityötä.

Ylityöstä maksetaan korotettua palkkaa. Ylityön teettäminen edellyttää aina työntekijän suostumusta. Suostumus annetaan kutakin kertaa varten erikseen tai määrätyksi lyhyeksi ajaksi. Työnantaja ei lähtökohtaisesti voi määrätä ylityötä yksipuolisesti.

Työaikalain 18 §:n mukaan työntekijän työaika ylityö mukaan lukien ei saa ylittää keskimäärin 48:aa tuntia viikossa neljän kuukauden ajanjakson aikana. Työnantajan on seurattava työaikoja ja varmistettava, ettei työaika ylitä lain sallimia rajoja.

Vesihuoltolaitoksen välisessä yhteistyössä työajan enimmäismäärää koskeva säännös voisi konkretisoitua esimerkiksi tilanteessa, jossa työntekijä työskentelee toisen vesihuoltolaitoksen hyväksi ylityönä, mikä taas vaikuttaa mahdollisuuksiin tehdä ylityötä oman vesihuoltolaitoksen hyväksi.

Työaikalain 19 §:n mukaan työnantaja saa teettää hätätyötä, jos ennalta arvaamaton tapahtuma on aiheuttanut keskeytyksen säännöllisessä toiminnassa tai vakavasti uhkaa johtaa sellaiseen keskeytykseen tai hengen, terveyden, omaisuuden tai ympäristön vaarantumiseen. Hätätyötä saa teettää säännöllisen työajan lisäksi vain siinä määrin kuin se on välttämätöntä ja enintään kahden viikon ajan. Hätätyössä ei tarvitse noudattaa, mitä säädetään yötyöstä ja lepoajoista. Hätätyöhön ei myöskään vaadita työntekijän suostumusta. Hätätyön päätyttyä työaika on kuitenkin tasoitettava ja työntekijälle on annettava korvaava lepoaika, eli hätätyö ei käytännössä lisää ylityömäärää. Tämä johtuu siitä, että sekä yli- että hätätyö otetaan huomioon kokonaistyöaikana työajan enimmäismäärän laskennassa, josta säädetään työaikalain 18 §:ssa.

Hätätyötä ei koskaan saa teettää kauemmin kuin siihen on tarvetta. Hätätyönä saadaan teettää vain välttämättömät työtehtävät. Mahdolliset jatkotoimet, kuten verkoston puhdistaminen, tulee teettää muuna kuin hätätyönä. (Työsuojeluhallinto 2023)

Työsuojeluhallinnon mukaan työnantaja voi teettää omassa toiminnassaan aiheutuneen häiriön hätätyönä toisella yrityksellä, jos hätätyön yleiset edellytykset täyttyvät (Työsuojeluhallinto 2023). Tämä pätee myös vesihuoltolaitoksiin eli hätätyön edellytysten täytyessä, hätätyötä voidaan teettää myös tilanteessa auttavalla vesihuoltolaitoksella. Tällöin auttava vesihuoltolaitos tekee ilmoituksen hätätyöstä omien työntekijöidensä osalta. (Työsuojeluhallinto 2025)

9.7.11 Vuosilomalaki

Vuosilomalaissa (162/2005) säädetään työntekijöiden ja virkasuhteisten oikeudesta vuosilomaan sekä siihen liittyvistä ehdoista. Lain keskeiset kohdat ovat vuosiloman ansainta, loman sijoittaminen sekä loman ajalta maksettava palkka ja korvaus.

Lain 5 §:n mukaan vuosiloman ansainta ei keskeydy työntekijän välittömästi siirtyessä sellaisen työnantajan palvelukseen, jossa omistuksen, **sopimuksen** tai muun järjestelyn perusteella määräysvalta on aikaisemmalla työnantajalla.

9.7.12 Laki tilaajan selvitysvelvollisuudesta ja vastuusta ulkopuolista työvoimaa käytettäessä

Lain tilaajan selvitysvelvollisuudesta ja vastuusta ulkopuolista työvoimaa käytettäessä (1233/2006, ”Tilaajavastuulaki”) tarkoituksena on edistää yritysten välistä tasavertaista kilpailua ja työehtojen noudattamista sekä luoda yrityksille ja julkisoikeudellisille yhteisöille edellytyksiä varmistaa, että niiden kanssa vuokratyöstä tai alihankinnoista sopimuksia tekevät yritykset täyttävät sopimuspuolina ja työnantajina lakisääteiset velvoitteensa.

Tilaajavastuulaki asettaa selvitysvelvollisuuden elinkeinonharjoittajalle, joka käyttää vuokratyövoimaa tai teettää alihankintasopimukseen perustuvaa työtä. Lain 5 §:n 1 momentin mukaan ennen kuin tilaaja tekee sopimuksen vuokratun työntekijän käytöstä tai alihankintasopimukseen perustuvasta työstä, tilaajan on pyydettävä sopimuspuolelta ja tämän on annettava tilaajalle:

- selvitys siitä, onko yritys merkitty ennakkoperintärekisteriin ja työnantajarekisteriin sekä arvonlisäverovelvollisten rekisteriin;
- kaupparekisteriote tai kaupparekisteristä muutoin saadut kaupparekisteriotetta vastaavat tiedot;
- selvitys siitä, ettei yrityksellä ole verovelkaa taikka viranomaisen antama selvitys verovelan määrästä;
- todistukset työntekijöiden eläkevakuutusten ottamisesta ja eläkevakuutusmaksujen suorittamisesta tai selvitys siitä, että eräänntyneitä eläkevakuutusmaksuja koskeva maksusopimus on tehty;
- selvitys työhön sovellettavasta työehtosopimuksesta tai keskeisistä työehdoista sekä
- selvitys työterveyshuollon järjestämisestä.

Selvitysvelvollisuutta ei kuitenkaan ole, jos tilaajalla on perusteltu syy luottaa sopimuspuolen täyttävän lakisääteiset velvoitteensa esimerkiksi sillä perusteella, että sopimuspuoli on kunta tai kuntayhtymä tai kunnan tai kuntayhtymän kokonaan omistama yhtiö.

9.8 TYÖEHTOSOPIMUKSET JA TYÖSOPIMUKSET

9.8.1 Työehtosopimukset

Kunnissa ja kuntayhtymissä työehdot määräytyvät pääosin KVTESin (Kunnallinen yleinen virka- ja työehtosopimus) mukaan. Kunta-alan tuntipalkkaisen henkilöstön työehtosopimus on TTES. Vesihuoltolaitosten henkilöstö on usein TS:n eli Kunta-alan teknisen henkilöstön virka- ja työehtosopimuksen piirissä. Kuntien omistamissa osakeyhtiöissä ei sovelleta KVTESiä, vaan yritys sektorin työehtosopimuksia, joista osakeyhtiömuotoisissa vesihuoltolaitoksissa noudatetaan yleisesti YTESiä (Yritys sektorin yleinen työehtosopimus). Virka- ja työehtosopimusten lisäksi työehdoista on voitu sopia paikallisissa sopimuksissa, jotka voivat koskea esimerkiksi työaika.

Työehtosopimus (TES) on työnantaja- ja työntekijäyhdistysten tai työnantajan ja työntekijöiden yhdistyksen välinen sopimus, jossa sovitaan muun muassa työsuhteen keskeisistä ehdoista, työrauhasta sekä neuvottelujärjestelmästä.

Suomessa työehtosopimus voi olla yleissitova, normaalisitova tai yrityskohtainen. Työsopimuslain mukaan työnantajan on noudatettava vähintään valtakunnallisen, asianomaisella alalla edustavana pidettävän työehtosopimuksen ("yleissitova työehtosopimus") määräyksiä niistä työsuhteen ehdoista ja työoloista, jotka koskevat työntekijän tekemää tai siihen lähinnä rinnastettavaa työtä.

Soveltuvan työehtosopimuksen määräyksiä huonommista ehdoista ei saa sopia yksittäisen työntekijän vahingoksi. Tyypillisesti työehtosopimuksen määräykset koskevat ainakin seuraavia asioita:

- Vähimmäispalkat, palkkaluokat, lisät (esim. ilta-, yö-, sunnuntaityö), ja palkankorotusmallit
- Työaika ja työvuorot
- Irtisanomisajat ja menettely
- Säännöllinen työaika, tasoittumisjaksot, ylityö- ja lisätyökorvaukset
- Lomat ja vapaat
- Vuosiloma, lomarahat, lomakorvaus, palkalliset perhevapaat
- Sairausajan palkka
- Työrauha ja neuvottelujärjestelmä
- Henkilöstön edustus
- Luottamusedustajan asema ja oikeudet
- Paikallinen sopiminen

Lisäksi TES voi sisältää määräyksiä esimerkiksi työturvallisuudesta, koulutuksesta ja matkakustannusten korvauksista. Monet edut, kuten lomarahat ja palkalliset perhevapaat, eivät perustu lakiin vaan työehtosopimukseen.

Työehtosopimukset mahdollistavat myös erinäisistä asioista sopimisen paikallisesti ja siten poikkeamisen työehtosopimuksen määräyksistä yrityskohtaisesti.

9.8.2 Työsopimukset

Työsopimus voi olla suullinen, kirjallinen tai sähköinen. Työsopimuslaki edellyttää, että työnantaja antaa työntekijälle kirjallisen selvityksen työnteon keskeisistä ehdoista, joll-eivät ehdot käy ilmi työsopimuksesta (2 luku 4 §). Tyypillisesti ehdot käyvät ilmi työsopimuksesta. Keskeisiä ehtoja lain mukaan ovat muun muassa työnantaja, työntekijä, työsuhteen kesto ja mahdollisen peruste määräaikaisuudelle, mahdollinen koeaika, työntekopaikka, pääasialliset työtehtävät, palkka sekä palkanmaksukausi, työaika, vuosiloman määräytyminen, irtisanomisaika sekä mahdollisesti soveltuva työehtosopimus.

Vesihuoltolaitosten välisen yhteistyön kannalta yksi keskeinen työsopimuksen ehto on työn suorituspaikka. Kuntatyönantajien työsopimuksissa on tyypillisesti käytössä yleislauseke työn suorittamispaikasta, jossa sanotaan, että "Työn suorittamispaikka on työnantajan toimialue ellei työnantajan tekemistä yhteistoiminta tms. sopimuksista muuta aiheudu." Tämä tarkoittaa toisin sanoen sitä, että vesihuoltolaitosten solmiessa yhteistyösopimuksen on toisen laitoksen alueella työskentely työsopimuksen mukaan mahdollista. Työnantaja ei kuitenkaan voi siirtää työntekijää toisen työnantajan palvelukseen ilman työntekijän suostumusta.

Lisäksi on hyvä huomioida, että työntekopaikka voi myös vakiintua työsuhteen olennaiseksi ehdoksi, jota työnantaja ei yksipuolisesti voi muuttaa. Lähtökohtaisesti vakiintuminen edellyttää pitkäkööä ja samanlaisena kestänyttä käytäntöä. Työntekijän kanssa kannattaakin ensisijaisesti pyrkiä sopimaan muutoksesta.

Mikäli työsopimukseen on kirjattu työntekopaikaksi vain oma kunta, edellyttää muutos joka tapauksessa ylikunnalliseen työskentelyyn työntekijän kanssa neuvottelun ja työntekijän suostumuksen muutokseen. Muutoksesta on suositeltavaa tehdä kirjallinen sopimus.

Työnantaja voi yksipuolisesti muuttaa työsuhteen olennaista ehtoa ainoastaan irtisanomisperusteella, joka voi monissa tapauksissa edellyttää yhteistoiminta- tai muutosneuvotteluiden käymistä.

Myös työsopimukseen kirjatulla työajalla voi olla vaikutusta toiminnan joustavuuteen sellaisessa tilanteessa, jossa on tarve avustaa toista vesihuoltolaitosta häiriötilanteessa.

Vaikka työ tehtäisiin oman laitoksen ulkopuolella, työntekijä on velvollinen noudattamaan työnantajansa antamia ohjeita ja määräyksiä työnantajan direktio-oikeuden rajoissa.

9.9 VAHINKOJA KOSKEVAT SÄÄDÖKSET JA VAKUUTUKSET

9.9.1 Vahingonkorvauslaki

Vahingonkorvauslaki (412/1974) säätelee vahingonkorvauksen perusteita ja edellytyksiä Suomessa. Laki koskee sopimuksenulkoista vastuuta (deliktivastuu), ei sopimusperusteista korvausvastuuta, ellei muualla laissa toisin säädetä.

Vahingonkorvauslaissa edellytetään tuottamuksellista tekoa tai laiminlyöntiä. Lisäksi edellytetään, että vahingon ja teon välillä vallitsee syy-seuraus-suhde (adekvaattisuus). (Vesilaitosyhdistys 2024, 5)

Vahingonkorvauslain 3 luku sisältää säännöksiä työnantajan ja julkisyhteisön korvausvastuusta. Lain mukaan työnantaja on velvollinen korvaamaan vahingon, jonka työntekijä virheellään tai laiminlyönnillään työssä aiheuttaa. Työnantajan velvoite koskee myös valtiota, kuntia ja muita julkisyhteisöjä tai laitosta, kun vahinko on aiheutunut sellaisen julkisyhteisön työntekijän taikka yhteisöön virka- tai siihen verrattavassa palvelussuhteessa olevan henkilön virheestä tai laiminlyönnistä toiminnassa, jota ei ole pidettävä julkisen vallan käyttämisenä.

Vahingonkorvauslain 4 luku sisältää säännöksiä työntekijän ja virkamiehen korvausvastuusta. Lain mukaan ovat vastuussa työssään aiheuttamistaan vahingoista. Mikäli työntekijä aiheuttaa vahingon työssään virheellään tai laiminlyönnillään, hän on velvollinen korvaamaan vahingon määrän, joka harkitaan kohtuulliseksi. Kohtuullisuutta arvioidessa otetaan huomioon vahingon suuruus, teon laatu, vahingon aiheuttajan asema, vahingonkärsineen tarve sekä muut olosuhteet. Mikäli työntekijän viaksi jää vain lievä tuottamus, ei vahingonkorvausta ole tuomittava.

9.9.2 Vakuutukset

Vesihuoltolaitoksen toiminnassa sekä riskivarautumisessa on tarpeen ottaa huomioon niin henkilöstölle kuin laitoksen omaisuudelle mahdollisesti aiheutuvat vahingot, kuten myös sopimuskumppanille tai muulle taholle vesihuoltolaitoksen tai sen työntekijän toiminnasta aiheutuvat vahingot.

Vesihuoltolaitoksen organisaatiomuoto saattaa vaikuttaa siihen, neuvotteleeko se vakuutus sopimuksia ja vakuutusehtoja itsenäisesti vakuutusyhtiöiden kanssa, vai onko vesihuoltolaitos esimerkiksi kaupungin tai kunnan vakuutuksella vakuutettuna.

Tavallisesti vesihuoltolaitoksilla on seuraavia vakuutuksia:

- Henkilöstön henkilövakuutukset
 - Työtapaturma- ja ammattitautivakuutus
 - Työeläkevakuutus
 - Sairauskuluvakuutus (Työterveysvakuutus)
 - Ryhmähenkivakuutus
 - Matkavakuutus
 - Vapaa-ajan tapaturmavakuutus
- Omaisuus- ja keskeytysvakuutukset
- Ajoneuvovakuutukset
- Palo- ja muut katastrofivakuutukset
- Vastuuvakuutukset
 - Toiminnan vastuuvakuutus
 - Varallisuusvastuuvakuutus
 - Tuotevastuuvakuutus
 - Ympäristövahinkovakuutus
 - Hallinnon vastuuvakuutus

Vesihuoltolaitosten vakuutusten voimassaolo ei tavallisesti ole sidottu ainoastaan tietyn kunnan maantieteellisesti rajattuun alueeseen. Vesihuoltolaitosten yhteistyötä syvennettäessä on kuitenkin hyvä varmistaa, että vakuutukset ovat voimassa myös yhteistyön edellyttämällä tavalla ja siinä laajuudessa, jota yhteistyön tuomat mahdolliset lisävelvoitteet edellyttävät. Vakuutusten sisällön ja ehdot voi tarkistaa vakuutuskirjalta ja vakuutusehdoista tai suoraan omalta vakuutusyhtiöltä.

On myös syytä huomioida, että vakuutettu (eli vesihuoltolaitos tai kunta, jonka kautta vesihuoltolaitos on vakuutettuna) on velvollinen ilmoittamaan vakuutusyhtiölle olosuhteissaan tapahtuneista muutoksista, etenkin silloin kun kyse on vakuutetusta henkilöstöstä, omaisuudesta tai toiminnasta, jolloin vakuutusturvaa voidaan tarkistaa olosuhteita vastaavaksi. Vakuutus koskee vain vakuutuskirjalle merkittyä henkilöstöä, omaisuutta ja toimintaa, jolloin muutostilanteissa on suositeltavaa mieluiten jo mahdollisimman aikaisessa vaiheessa selvittää vakuutusyhtiön kanssa vakuutusturvan mahdolliset muutostarpeet, jotta asianmukaiset vakuutukset ovat voimassa oikea-aikaisesti.

Vesihuoltolaitosten välisessä henkilöstöyhteistyössä vakuuttamiseen ja varautumiseen liittyy useita juridisia, sekä käytännön tekijöitä, joilla varmistetaan työntekijän turva, sekä samanaikaisesti myös vesihuoltolaitosten, eli työnantajien vastuunjako ja vakuutusturva. Vakuutustarvetta arvioidessa on syytä huomioida, ettei vakuutusturvassa ole aukkoja tai tarpeettomia päällekkäisyyksiä, jotka voivat monimutkaistaa korvausprosessia.

9.9.3 Sopimusehdot

Julkisten hankintojen yleiset sopimusehdot (JYSE) on laadittu käytettäväksi hankintayksiköiden ja toimittajien välisissä hankintasopimuksissa vakiosopimusehtoina, joten ne eivät sellaisenaan sovellu vesihuoltolaitosten väliseen yhteistyöhön. Valmiita sopimusehtoja voidaan kuitenkin käyttää apuna ja soveltaen hyödyntää myös vesihuoltolaitosten keskinäisiä sopimuksia laadittaessa. Julkisten hankintojen yleiset sopimusehdot palveluhankinnoissa (JYSE 2025 PALVELUT) ovat luettavissa [täällä](#) ja Julkisten hankintojen yleiset sopimusehdot tavarahankinnoissa (JYSE 2025 TAVARAT) [täällä](#).

10 OHJE HENKILÖSTÖYHTEISTYÖN TOTEUTUKSEEN

Tässä luvussa annetaan yleisiä ohjeita vesihuoltolaitosten väliseen henkilöstöyhteistyöhön. Henkilöstöyhteistyössä huomioon otettavaa lainsäädäntöä on käsitelty edellisessä luvussa. Yhteistyöhön ryhdyttäessä on syytä tapauskohtaisesti arvioida yhteistyön juridiset reunaehdot.

10.1 VASTUISTA SOPIMINEN TILAPÄISESTI TOISELLA LAITOKSELLA TYÖSKENNELTÄESSÄ

Vesihuoltolaitoksen työntekijä voi työskennellä toisella vesihuoltolaitoksella erilaisista syistä, kuten henkilöstövaihdon, palvelujen myynnin tai häiriötilanteen, vuoksi. Työntekijän työskennellessä tilapäisesti toisessa laitoksessa on suositeltavaa sopia osapuolten keskinäisistä vastuista. Alla on yksi esimerkki vesihuoltolaitosten keskinäisestä vastuunjaosta tällaisessa tilanteessa. Liitteessä 2 olevaa sopimusmallia voidaan käyttää vastuista sopimiseen luovutettaessa henkilöstöä tilapäisesti toisen sopijapuolen käyttöön.

Taulukko 7. Esimerkki vesihuoltolaitosten vastuunjaosta tilapäisen työskentelyn aikana

<p>Työntekijänsä tilapäisesti toisen käyttöön luovuttavan vesihuoltolaitoksen tulee</p> <ul style="list-style-type: none">- sopia työntekijän kanssa tilapäisestä työskentelystä toisella vesihuoltolaitoksella;- varmistaa, että tilapäisesti luovutettava työntekijä on tietoinen työn ammattitaitovaatimuksista ja työn erityispiirteistä;- varmistaa, että työntekijällä on riittävä ammattitaito, kokemus ja sopivuus tehtävään työhön;- huolehtia työturvallisuuslain velvoitteista myös työntekijän työskennellessä toisen laitoksen alueella;- huolehtia omalta osaltaan, että työntekijän toiminta työntekopaikalla ei vaaranna muiden terveyttä ja turvallisuutta;- varmistaa, että noudatetaan työaikalain ja työehtosopimusten mukaisia säännöksiä;- huolehtia työntekijän sekä kaluston lakisääteisistä vakuutuksista;- huolehtia säännöllisestä keskinäisestä tiedonvaihdosta tilapäisen työskentelyn aikana erikseen sovitulla tavalla sekä- huolehtia tavanomaisista työnantajavastuista, kuten palkanmaksusta ja työaika-kirjanpidon ja vuosilomaseurannan toteutumisesta.
<p>Työntekijän tilapäisesti vastaanottavan vesihuoltolaitoksen tulee</p> <ul style="list-style-type: none">- huolehtia, että tilaajavastuulla tarkoitettu selvitysvelvollisuus on täytetty;- ilmoittaa luovuttavalle laitokselle työn edellyttämät ammattitaitovaatimukset ja työn erityispiirteet;- huolehtia, että työn ja toiminnan luonne huomioon ottaen luovuttava vesihuoltolaitos sekä tilapäisesti luovutettu työntekijä saavat tarpeelliset tiedot ja ohjeet:<ul style="list-style-type: none">• työhön kohdistuvista työpaikan vaara- ja haittatekijöistä• työntekopaikan ja työn turvallisuuteen liittyvistä toimintaohjeista• palontorjuntaan, ensiapuun ja evakuointiin liittyvistä toimintaohjeista;- varmistaa, että tilapäisellä työntekijällä on tehtävän mukainen osaaminen ja varusteet;- vastata työnjohdosta niin omien kuin tilapäisesti luovutettujen työntekijöiden osalta;

- perehdyttää tilapäinen työntekijä tarpeellisilta osin tehtävään työhön, laitoksen tiedottamistapoihin sekä muihin tehtävän työn kannalta oleellisiin ohjeisiin ja määräyksiin;
- huolehtia työolosuhteiden turvallisuudesta ja terveellisyydestä;
- korvata vahingot, jonka tehtävää suorittanut tilapäisesti luovutettu työntekijä on virheellään tai laiminlyönnillään aiheuttanut sekä
- huolehtia säännöllisestä keskinäisestä tiedonvaihdesta tilapäisen työskentelyn aikana erikseen sovitulla tavalla, jotta luovuttava työnantaja pystyy huolehtimaan työnantajavastuistaan.

Tilapäisesti toisella vesihuoltolaitoksella työskentelevän työntekijän tulee

- noudattaa työntäjän ja vastaanottavan vesihuoltolaitoksen työturvallisuusohjeita ja -määräyksiä sekä muita ohjeita ja määräyksiä;
- noudattaa tietosuojamääräyksiä;
- huolehtia omalta osaltaan, että toiminta työntekopaikalla ei vaaranna omaa tai muiden terveyttä tai turvallisuutta;
- käyttää työntäjän tai vastaanottavan laitoksen antamia henkilösuojaimia ja muita varusteita;
- ilmoittaa havaitsemastaan viasta, puutteesta tai epäasiallisesta kohtelusta ensisijaisesti pääasiallista määräysvaltaa käyttävälle laitokselle sekä
- ilmoittaa, mikäli tarvitsee perehdytystä tehtäviin.

10.2 HENKILÖSTÖVAIHTO

10.2.1 Lyhytaikainen henkilöstövaihto

Työvaihtoa voi toteuttaa varsin kevyestikin sopimalla yksittäisten työntekijöiden kanssa toisessa vesihuoltolaitoksessa työskentelystä vastaanottavan laitoksen henkilön työparina toimien esimerkiksi yhden päivän ajan. Tutustuminen voidaan toteuttaa vastavuoroisesti molemmilla vesihuoltolaitoksilla, mikäli molempien laitosten työntekijät siihen suostuvat. Kevyistäkin henkilöstövaihdoista on suositeltavaa sopia vesihuoltolaitosten välillä kirjallisesti, vähintäänkin sähköpostilla. Myös keskinäisestä vastuunjaosta on suositeltavaa sopia. Tässä voidaan hyödyntää apuna esimerkiksi taulukon 7 esimerkkiä.

Laajemmasta henkilöstövaihdosta voidaan sopia organisaatioiden ja työntekijän kesken melko vapaasti ja etsiä laajuudeltaan ja kestoltaan kaikkia osapuolia hyödyttävä ratkaisu. Tällaisessa toimintamallissa tulee kuitenkin ottaa huomioon lukuisia sellaisia työstä sopimiseen ja käytännön toteutukseen liittyviä seikkoja, joita kuvataan tarkemmin luvussa 10.4 Yhteinen henkilöstö. Myös tässä tapauksessa on tarpeen ottaa huomioon keskinäisiin vastuisiin, kuten työturvallisuuteen ja mahdollisiin vahinkoihin, liittyvät seikat, joita avataan taulukon 7 esimerkin kautta.

10.2.2 Henkilöstövaihto työvapaana

Pidempiaikainen henkilöstövaihto on mahdollista toteuttaa siten, että vaihtoon lähtevä henkilö ottaa työ- tai virkavapaata omasta organisaatiostaan ja hänet palkataan määräaikaiseen tehtävään toiseen organisaatioon. Tällaisessa tapauksessa on syytä neuvotella vesihuoltolaitosten sekä työntekijän kesken työvaihdon toteutuksesta ja sopia yhteisesti sen pituudesta. Työntekijä voi ottaa palkatonta vapaata muusta kuin laissa erikseen säädetystä syystä, kuten perhevapaat ja opintovapaa, vain sopimalla vapaasta

työnantajansa kanssa. Sopimus laaditaan kirjallisesti. Sopiminen on vapaaehtoista, ja työnantajalla on myös oikeus kieltäytyä myöntämästä palkatonta vapaata. Työnantajan tulee kuitenkin kohdella työntekijöitä tasapuolisesti. Yhdelle työntekijälle palkatonta vapaata myönnettäessä pitää vastaavassa tapauksessa palkaton vapaa myöntää myös toiselle työntekijälle, ellei erilaiselle kohtelulle ole hyväksyttävää syytä. Työ- tai virkavapaalla voi olla vaikutusta esimerkiksi henkilön lomien kertymiseen, joten vaikutukset on syytä tarkistaa omasta työehtosopimuksesta (Tehy n.d.; TYPE 2021).

Työnantajan tulee huolehtia luovutettavan työntekijän työvapaata koskevien päätösten ja siihen liittyvien toimenpiteiden tekemisestä hyvissä ajoin ennen aiotun vapaan alkua. Lisäksi esimerkiksi palkanmaksu tulee keskeyttää oikea-aikaisesti. Vastaavasti vastaanottava työnantajan tulee hoitaa viipymättä työntekijän lakisääteisiin oikeuksiin liittyvät asiat, kuten työsopimus, työterveyshuolto ja tapaturmavakuutus, ennen henkilöstövaihdon alkamista.

10.3 PALVELUJEN TARJOAMINEN JA HANKKIMINEN

Vesihuoltolaitoksilla on jo nykyisellään runsaasti erilaista yhteistyötä, jonka puitteissa palveluja hankitaan toiselta vesihuoltolaitokselta pienemmässä tai suuremmassa mitta-kaavassa. Pienimuotoisessa yhteistyössä voidaan ostaa yksittäisen henkilön työtunteja melko satunnaisesti, kun taas laajemmassa yhteistyössä kyse voi olla pitkäaikaisista sopimuksista, joiden kautta tuotetaan merkittäviäkin osakokonaisuuksia tai jopa kokonainen operointi toiselle vesihuoltolaitokselle. Vähäisestä palvelunmyynnistä vesihuoltolaitosten välillä voidaan sopia kevyesti laitosten kesken esimerkiksi sähköpostilla. Vesihuoltolaitoksilla voi olla tarve jollekin asiantuntijapalvelulle vain vähäisessä määrin, jolloin henkilöstöyhteistyö on kustannussäästöjä tuova ratkaisu. Vesihuoltolaitosten ja-kaessa henkilöresurssin keskenään varmistetaan työntekijän vesihuoltoalan tuntemus.

Kunnallisten vesihuoltolaitosten osalta kuntalaki rajoittaa mahdollisuuksia myydä palveluita. Vesihuoltolaitosten välinen yhteistyö ja palveluiden myynti on mahdollista sellaisissa tilanteissa, jotka kuntalain tai hankintalainsäädännön poikkeukset, kuten vähäinen toiminta tai horisontaalinen yhteistyö, mahdollistavat. Edellä mainittuja poikkeuksia ja niiden ehtoja on käsitelty luvuissa 9.1.1 ja 9.3.1. Osakeyhtiömuotoisten vesihuoltolaitosten osalta palveluiden myynti on huomattavasti vapaampaa. Niiden toimintaa myynnin osalta voivat rajoittaa sidosyksikköä koskevat rajoitukset ulosmyynnissä. Palveluja tarjottaessa on noudatettava kilpailulain edellyttämää kilpailuneutraaliteettia, joten vesihuoltolaitoksen tarjoamat palvelut tulee hinnoitella markkinaperusteisesti.

Palveluiden hankintaa määrittävät kunkin organisaation omat hankintasäännöt. Lisäksi kuntien omistamia vesihuoltolaitoksia koskee pääsääntöisesti erityisalojen hankintalaki. Vesihuoltolaitosten keskinäinen palveluiden myynti ja osto tulee myös toteuttaa hankintoja koskevien säädösten ja sääntöjen puitteissa.

10.3.1 Palvelunhankinnasta sopiminen

Mikäli kyse on laajemmasta palvelukokonaisuudesta, palvelunhankinta edellyttää useista seikoista sopimista. Palvelunhankintasopimuksessa tyypillisesti sovittavia asioita ovat:

- Sopimuksen kohde ja tarkoitus, sopijaosapuolet ja sopimuskausi
- Yhteydenpito
- Tiedottaminen
- Palveluntoimittajan velvollisuudet ja vastuut

- Palvelusopimukseen liitettävät mittarit
- Takuu, viivästyksset ja esteet
- Vahingonkorvaukset
- Sopimuksen purkaminen, päättäminen tai siirtäminen
- Salassapitovelvollisuudet
- Palvelutoimituksen edellytykset
- Palvelun hankkijan velvollisuudet ja vastuut
- Palvelutoimituksen hintatiedot
- Yhteystiedot
- Laskutus- ja maksuehdot
- Erimielisyydet

10.4 YHTEINEN HENKILÖSTÖ

Yhteinen henkilöstö voi olla hyvä ratkaisu esimerkiksi sellaisessa tilanteessa, jossa vesihuoltolaitoksilla on tarvetta ylimääräiselle työpanokselle, mutta tarve ei ole kokoaikainen tai uuteen kokoaikaiseen työntekijään ei ole taloudellista resurssia. Yhteinen henkilöstö voidaan toteuttaa usealla eri tavalla, ja mahdollisiksi toteutustavoiksi tunnistetaan ainakin seuraavat järjestelyt:

- 1) Toinen on työnantaja ja toinen ostaa työpanosta
- 2) Erilliset työsopimukset kuhunkin vesihuoltolaitokseen
- 3) Yhteinen osakeyhtiö, josta työ ostetaan sidosyksikköhankintana
- 4) Yhteinen virka

Luonnollisesti kaikki yllä mainitut järjestelyt vaativat työntekijän/viranhaltijan suostumuksen.

Vesihuoltolaitos voi myydä henkilöstönsä työpanosta toiselle vesihuoltolaitokselle maksumaksua vastaan. Tällöin kyseessä on palveluiden myynti ja osto, jota käsitellään tarkemmin luvussa 10.3, mutta johon liittyy myös työoikeudellista sääntelyä. Käytännössä siis yksi organisaatio solmii työntekijän kanssa työsopimuksen ja toinen organisaatio vuokraa työntekijän tältä työnantajaorganisaatiolta käyttöönsä osa-aikaisesti. Työntekijä ja työtä vuokraava organisaatio eivät ole sopimussuhteessa keskenään, vaan vuokratyötä koskeva sopimus tehdään työntekijän varsinaisen työnantajan ja työtä vuokraavan organisaation välillä. Erityisesti mikäli tarkoituksena on vuokrata vesihuoltolaitoksella jo työskentelevän henkilön työpanosta, ennen asiasta sopimista laitosten kesken on tärkeää varmistaa, että työntekijä suostuu järjestelyyn ja tehdä tarvittavat sopimusmuutokset hänen työsopimukseensa.

Vuokrattaessa työvoimaa työntekijän varsinaisen työnantajan vastaa muun muassa palkanmaksusta, vuosiloman antamisesta ja työterveyshuollon järjestämisestä, mutta työtä vuokraava eli vastaanottava vesihuoltolaitos johtaa ja valvoo työtä työntekijän työskennellessä sen lukuun. Vastaanottavalle laitokselle näin ollen siirtyvät ne työnantajalle säädetyt velvollisuudet, jotka liittyvät välittömästi työn tekemiseen ja sen järjestelyihin. Vastaanottavan laitoksen on myös toimitettava työntekijän työnantajalle ne tiedot, jotka työnantaja tarvitsee velvollisuuksiensa täyttämiseksi. Vastaanottavalle laitokselle seuraa myös esimerkiksi työturvallisuuslaista työntekijän perehdyttämiseen liittyviä velvoitteita. Käytännössä siis henkilöstöään luovuttava sopijapuoli ei vastaa kaikista työnantajavelvoitteista, vaikka suurin osa velvoitteista jäisikin sille. Vastuista sopimista käsitellään myös luvussa 10.1. Lisäksi liitteessä 2 on sopimusmalli vastuunjaosta luovutettaessa henkilöstöä tilapäisesti toisen sopijapuolen käyttöön.

Työvoiman vuokrauksen sijaan vesihuoltolaitos voi hankkia toiselta vesihuoltolaitoksesta palvelun tai työsuorituksen myös alihankintana. Tällöin työn johto ja valvonta säilyvät muiden työnantajavelvoitteiden ohella työnantajaorganisaatiolla.

Yhteinen henkilöstö voidaan toteuttaa vesihuoltolaitosten kesken myös siten, että työntekijällä on kuhunkin laitokseen oma erillinen työsopimuksensa. Tällöin työntekijä on molempiin vesihuoltolaitoksiin nähden osa-aikaisen työntekijän asemassa. Yhteistyöjärjestelyyn osallistuvien vesihuoltolaitosten on kuitenkin hyvä sopia, miten työaika jakautuu vesihuoltolaitosten välillä ja miten esimerkiksi työntekijän lomat yhteensovitetaan. Järjestely, työajan jakautuminen sekä lomien yhteensovittaminen on niin ikään syytä tuoda esiin molemmissa työsopimuksissa. Sopimusten ollessa joka tapauksessa toisistaan erilliset esimerkiksi työsuhteen päättämisen perusteita tarkastellaan molemmissa työsuhteissa erikseen. Sekä työntekijän hyvinvoinnin että järjestelyn tehokkuuden kannalta on hyvä pohtia, toimiiko jompikumpi tai ottaako jokin organisaatioista roolin niin sanottuna ensisijaisena työnantajana ja työyhteisönä, vai ovatko organisaatiot tässä suhteessa tasavertaisia. Yhteinen työntekijä erillisin työsopimuksin on mahdollista toteuttaa vesihuoltolaitoksen organisaatiomuodosta riippumatta.

Yhteinen henkilöstö voisi olla mahdollista toteuttaa myös perustamalla vesihuoltolaitosten kesken yhteinen osakeyhtiö, jolta yhtiön omistavat vesihuoltolaitokset hankkisivat palveluja sidosyksikköhankintoina. Tällaista toimintamallia ei Suomessa tietääksemme kuitenkaan ole toteutettu, vaikka kuntien omistamien tukkuvesiyhtiöiden suhteen tilanne joltain osin vertautuu kyseiseen toteutustapaan.

Kuntien on myös mahdollista perustaa kuntalain 53 §:n mukaisesti yhteinen virka. Kunnallisten vesihuoltolaitosten yhteinen jaettu resurssi voitaisiin näin ollen toteuttaa myös yhteisen viran kautta, jolloin viranhaltija olisi virkasuhteessa molempiin/kaikkiin kuntiin, mutta vain yksi kunnista vastaisi työnantajavelvollisuuksista. Tällaiseen järjestelyyn osallistuvien kuntien tuleekin lain edellyttämällä tavalla sopia ainakin työnantajan velvoitteiden hoitamisesta vastaavasta kunnasta tai kuntayhtymästä sekä kustannusten perusteista ja jakautumisesta. On syytä huomata, että kuntalaissa ei säädetä työsuhteen työntekijän palkkaamisesta vastaavalla järjestelyllä.

Joka tapauksessa yhteisen henkilöstön käyttö edellyttää vesihuoltolaitosten kesken suunnittelua ja sopimista erinäisistä seikoista, joita on kuvattu taulukossa 8. Taulukko ei ole tyhjentävä eivätkä kaikki kohdat ole välttämättä relevantteja kaikissa yhteistyömuodoissa. Taulukkoa hyödyntäen voidaan kuitenkin pyrkiä varmistamaan, että keskeiset asiat tulevat huomioituiksi ja että yhteistyö on mahdollisimman sujuvaa.

Taulukko 8. Henkilöstöyhteistyön suunnittelu ja sovittavat asiat

Asia	Suunniteltava/sovittava sisältö
Sisältö ja periaatteet	<ul style="list-style-type: none"> - Yhteistyön muoto ja tarvittavat sopimukset <ul style="list-style-type: none"> • vuokratyö: työsopimus työntekijän ja työnantajan välille, työn vuokrausta koskeva sopimus laitosten välille • alihankinta: työsopimus työntekijän ja työnantajan välille, alihankintaa koskeva sopimus laitosten välille • erilliset työsopimukset: erilliset osa-aikaiset työsopimukset työntekijän ja molempien laitosten välille, mahdollinen sopimus laitosten välille

	<ul style="list-style-type: none"> • yhteinen osakeyhtiö: työsopimus työntekijän ja työnantajan välille sekä osakeyhtiölain mukaiset sopimukset ja asiakirjat, joilla sovitaan yhteisen osakeyhtiön omistajien välisestä vastuunjaosta (esim. perustamissopimus, yhtiöjärjestys ja osakassopimus) • yhteinen virka: viran perustaminen kaikkiin kuntiin, viranhoitomääräykset viranhaltijalle, sopimus järjestelyyn osallistuvien kuntien välille <ul style="list-style-type: none"> - Sopimusosapuolten roolit - Kustannusten kattamisen periaate, esim. omakustannusperuste
Tavoitteet	- Määrittellään tavoitteet työtehtäville ja yhteistyölle.
Hallinto	<ul style="list-style-type: none"> - Työntekijävastuut ja työnjohto - Organisaatioiden hallinto - Yhteistyö ja tiedonvaihto - Oikeudet ja vastuut
Palvelun laatu	- Työtä suoritettaessa noudatettavat säännöt ja ohjeet sekä muut laatuvaatimukset
Henkilön työpanoksen jakautuminen	<ul style="list-style-type: none"> - Työpanoksen jakautuminen ja toimintaperiaatteet työajan jaossa - Työntekijän/viranhaltijan lomien huomioon ottaminen
Työtilat, työvälineet ja ohjelmistot	- Työtilojen, välineiden ja ohjelmistojen jakautuminen sekä niihin pääsy
Talous ja kustannusten jako	- Palkkakustannusten (ml. palkan sivukulujen) ja muiden kustannusten, matkakustannusten yms. jakautuminen
Laskutus	- Laskutuskäytännöt ja -tiedot
Vastuut ja vahingonkorvausvelvollisuus	<ul style="list-style-type: none"> - Sopijapuolten keskinäiset vastuut ja korvausvastuu - Mahdollinen korvauskatto - Kolmannelle osapuolelle aiheutuneiden vahinkojen korvaaminen
Arkistointi, tietoturva, salassapito ja tietojen anto	<ul style="list-style-type: none"> - Sopijapuolten keskinäinen vastuunjako - Liikesalaisuuksien ja muiden luottamuksellisten tietojen salassapito osapuolten kesken
Sopimusten tulkinta ja erimielisyydet	- Ratkaisumenettely erimielisyyksissä
Muutokset yhteistoimintaan	- Säännöllinen menettely muutostarpeiden tarkistamiseksi

	<ul style="list-style-type: none"> • Pakottava työlainsäädäntö ja viranhaltijaa koskeva lainsäädäntö on otettava huomioon.
Työ-/virka-/sopimussuhteen päätyminen	<ul style="list-style-type: none"> - Sopimussuhteen tai -suhteiden päätyminen ja yksittäisen sopimuksen päätyminen vaikutus mahdollisiin liitännäisiin sopimuksiin • Pakottava työlainsäädäntö ja viranhaltijaa koskeva lainsäädäntö on otettava huomioon.

10.5 HÄIRIÖTILANNEYHTEISTYÖ JA HENKILÖSTÖN TILAPÄINEN LUOVUTTAMINEN

Häiriötilanneyhteistyössä on kyse tavallisuudesta poikkeavasta ja harvinaisesta tilanteesta, jonka hoitoon vesihuoltolaitoksen omat resurssit eivät riitä. Häiriötilannetta on suositeltavaa ennakoida etukäteen tehdyillä vesihuoltolaitosten välisillä häiriötilannesopimuksilla. Vesihuoltolaitosten välisten sopimusten mallit -julkaisu (Vesilaitosyhdistys 2023b) on uudistettu vuonna 2023, ja julkaisun osassa 2 esitetään sopimusmalli yhteistyölle vesihuollon häiriötilanteissa. Siltä osin kuin häiriötilanneyhteistyöhön liittyy palveluiden myyntiä ja ostoa, sitä käsitellään tarkemmin luvussa 10.3.

Häiriötilanneyhteistyöstä sovittaessa ja sitä toteutettaessa on syytä ottaa huomioon myös työaikalaki. Työaikalaisa säädetään hätätyöstä sekä yli- ja sunnuntaityöstä ja niistä maksettavista korvauksista. Tehty yli- ja hätätyö tulee ottaa huomioon työajan enimmäismäärässä, ja työaika on tarvittaessa tasoitettava vastaamaan työajan enimmäismäärää. Hätätyö lasketaan ylityöksi ja siitä on maksettava ylityökorvaus, mikäli säännöllisen työajan enimmäismäärä ylittyy. Sunnuntaina tehdystä hätätyöstä tulee lisäksi maksaa sunnuntaityökorvaus.

Hätätyön edellytysten täytyessä hätätyötä voidaan teettää myös toisella vesihuoltolaitoksella. Tällöin auttava laitos tekee ilmoituksen hätätyöstä omien työntekijöidensä osalta. (Työsuojeluhallinto 2025) Toisen vesihuoltolaitoksen hyväksi työskenneltäessä kertyvä työaika tulee myös huomioida sallitun työajan kokonaismäärässä. Käytännössä siis toisella laitoksella häiriötilanteessa työskentely rajoittaa mahdollisuuksia tehdä ylityötä jatkossa myös omalla laitoksella.

11 JOHTOPÄÄTÖKSET JA SUOSITUKSET

Vesihuoltolaitokset tekevät jo nykyisellään varsin laajasti ja monipuolisesti yhteistyötä, ja yhteistyön lisääminen sekä kehittäminen on suositeltavaa. Vesihuoltolaitosten yhteistoiminnasta eri puolelta Suomea saatu palaute sekä kumppanuusmallin pilotointi osoittivat, että säännölliset tapaamiset ja matalan kynnyksen vuorovaikutus muun muassa vahvistavat luottamusta ja madaltavat yhteydenottokynnystä.

Kumppanuuslaitosten pilotin puitteissa laadittiin myös muilla vesihuoltolaitoksilla hyödynnettävissä oleva sopimusmalli laitosten väliseen yhteistyöhön sekä yhteistyön vuosikellon malli. Pilotoinnissa toteutetut ammattiryhmätapaamiset ja laitosvierailut toivat esiin, että keskinäinen tutustuminen ja kokemusten jakaminen käytännön kautta ovat tehokkaita keinoja yhteistyön syventämiseen, mikä tukee myös kunkin vesihuoltolaitoksen oman toiminnan kehittämistä.

Vesihuoltolaitosten välisten epävirallisten tiedonvaihtoryhmien toimintaan oltiin laajasti tyytyväisiä ja toimintaa pidettiin tärkeänä. Vertaistuki ja sen myötä syntynyt konkreettinen yhteistyö, kuten keskinäiset häiriötilanneyhteistyösopimukset ja kalustohankinnat, parantavat kriisinkestävyttä ja osaamista. Tiedonvaihtoyhteistyön onnistumisen edellytyksiä ovat toiminnan säännöllisyys, vapaaehtoisuus, keveys ja byrokratian vähäisyys. Haasteita voivat puolestaan olla ajanhallinta, koordinoinnin puute ja osallistujien passiivisuus erityisesti etäaikana. Myös tiiviimmässä yhteistyössä eli järjestäytymisessä yhdistyksen muotoon nähtiin etuja. Yhdistystoiminta vaatii enemmän hallinnollista työtä, mutta yhdistyksen kautta esimerkiksi erilaisia hankkeita ja tapahtumia voidaan yhteisen tarpeen pohjalta koordinoida luontevasti.

Yhteiset kehittämishankkeet ovat tarjonneet vesihuoltolaitoksille mahdollisuuden jakaa resursseja, osaamista ja hankekustannuksia keskenään. Hankeyhteistyön onnistumisen kulmakiviä ovat muun muassa selkeä hankesuunnitelma, roolien ja vastuuden määrittely, avoin tiedonkulku sekä kirjalliset sopimukset. Esimerkit vahvistavat, että ulkopuolisen konsultin käyttö vapauttaa laitosten resursseja, mutta myös tällöin kaikkien osapuolten aktiivinen sitoutuminen hankkeeseen on välttämätöntä. Hankeyhteistyössä on tarpeen ottaa huomioon kunkin vesihuoltolaitoksen omat ohjeet ja säännöt, mahdolliset rahoittajien ehdot sekä tarpeellisin osin asiaa koskeva lainsäädäntö.

Hankintayhteistyö mahdollistaa erityisesti hyvien hankintakäytäntöjen keskinäisen jakamisen, päällekkäisen työn vähenemisen sekä volyymin kautta kustannussäästöjä vesihuoltolaitoksille. Yhteistyö hankinnoissa voi olla kevyttä (esim. tiedonvaihto ja asiakirjojen jakaminen) tai laajempaa (yhteiset kilpailutukset ja sopimukset). Lainsäädäntö, erityisesti erityisalojen hankintalaki, määrittelee menettelytavat ja vastuut myös yhteishankinnoissa. Yhteishankinnoissa korostuu asianmukaisista sopimuksista ja hankintadokumenteista huolehtiminen sekä oikeanlaisen päätösvallan siirron varmistaminen. Esimerkeistä käy ilmi, että onnistunut hankintayhteistyö vaatii hyvää ennakkosuunnittelua, selkeää vastuunjakoja hankintamenettelyssä sekä aktiivista osallistumista kaikilta osapuolilta koko hankintaprosessin ajan. Haasteina voivat olla prosessin työläys yhteishankintaa koordinoivalle laitokselle ja yhteisymmärryksen saavuttaminen useiden hankintayksiköiden kesken, mutta etenkin suurissa hankinnoissa yhteistyön hyödyt ovat merkittäviä.

Henkilöstöyhteistyötä voidaan tehdä vesihuoltolaitoksilla varsin eri tavoin: yhteistyö voi olla kevyttä ja satunnaista tai laajempaa ja pitkäkestoista. Lainsäädäntö (kuntalaki, erityisalojen hankintalaki, työlainsäädäntö) asettaa reunaehdoja, jotka tulee ottaa yhteistyössä huomioon. Kunnan hoitaessa tehtävää kilpailutilanteessa markkinoilla sitä koskee pääsääntöisesti niin sanottu yhtiöittämisvelvollisuus, johon on kuitenkin olemassa

joitain poikkeuksia. Palveluja tarjottaessa ne tulee hinnoitella markkinaperusteisesti kilpailuneutraliteetin varmistamiseksi. Yhteistyön juridiset reunaehdot tuleekin aina arvioida tapauskohtaisesti, kun ryhdytään tekemään henkilöstöyhteistyötä. Esimerkit osoittavat, että yhteistyö vahvistaa asiantuntemusta, parantaa varautumista sekä tehostaa resurssien käyttöä. Samalla se kuitenkin edellyttää selkeitä sopimuskäytänteitä, henkilöstöhallinnollista osaamista ja toimivaa viestintää.

Vesihuoltolaitosten yhteistyön tiivistäminen perustuu keskinäiseen luottamukseen ja avoimuuteen. Lainsäädäntö ja ohjeet luovat puitteet yhteistoiminnalle. Mikäli lainsäädännöllisistä perusteista ei ole varmuutta, ne on tarpeellista tarkistaa. Tämä julkaisu toimii osaltaan tukena tässä tehtävässä. Yhteistyötä syvennettäessä on suositeltavaa laatia kirjalliset sopimukset, joissa selkeytetään tavoitteet, periaatteet, reunaehdot ja vastuut. Näin varmistetaan, että yhteistyö hyödyttää kaikkia osapuolia ja tukee vesihuollon toimintavarmuutta ja kehittämistä myös tulevaisuudessa.

HANKKEESSA PIDETYT HAASTATTELUT

Heikki Luoma-aho, JÄRVES ry, 24.2.2025
Rauno Leván, JÄRVES ry, 4.3.2025
Paulus Lepistö, OUKE ry, 4.3.2025
Ari Mikkilä, Kouvolan Vesi Oy, 13.3.2025
Kari Korhonen, KUVESI, 20.3.2025
Petri Kolehmainen, Laukaan Vesihuolto Oy, 8.4.2025
Irina Nordman, Turun Vesihuolto Oy, 8.4.2025
Minna Väisänen, Kokkolan Vesi, 16.4.2025
Kari Pietarinen, Imatran vesi, 25.4.2025
Olli Jylhä, JHNY, 28.5.2025
Henry Killström ja Jarkko Virta, Napapiirin Energia ja Vesi Neve Oy, 18.6.2025
Mikko Veima, Napapiirin Energia ja Vesi Neve Oy, 4.8.2025
Tiia Karjalainen, Kuopion Vesi Oy, 12.9.2025
Tuija Palo, Tampereen Vesi Oy, 26.9.2025
Emma Kaukonen, Helsingin seudun ympäristöpalvelut HSY, 15.10.2025
Merja Soosalu, Helsingin seudun ympäristöpalvelut HSY, 13.11.2025
Eeva-Riitta Högnäs ja Tuulia Innala, Kuntaliitto, 9.1.2026

Puhelinhaastattelut:

Kim Lindström, Vihdin Vesi, 12.5.2025
Jukka Sahlakari, Tuusulan Vesi, 6.10.2025
Sari Brusila, Vihdin kunta, 9.10.2025
Krista Viitasalo, Vihdin Vesi, 10.10.2025
Antti Kytömäki, Kangasalan Vesi Oy, 19.11.2025
Anu Vikman, Kirkkonummen kunta, 24.11.2025
Sonja Joensuu, Työsuojeluhallinto, 28.11.2025

LÄHTEET

Kirjallisuuslähteet:

Eskola, S., Kiviniemi, E., Krakau, T. & Ruohoniemi, E. 2017. Julkiset hankinnat. Alma Talent.

Galkin, D. & Voutilainen, T. 2015. Hankintarenkaat kuntien välisen yhteistyön muotona. Defensor Legis. 6, 1020–1029.

Harjula, H., Prättälä, K., Myllymäki, J. & Sarvilinna, S. n.d. Kuntalaki. (Päivittyvä verkoteos). Alma Media Finland Oy.

Helsingin seudun ympäristöpalvelut -kuntayhtymä (HSY). 2020. Vantaanjoen pumpaamopäästöjen hallintahanke VIPPA: Hankkeen loppuraportti 11.12.2020. Saatavilla: https://www.hsy.fi/492cc2/globalassets/hsy/projektisivustot-ja-hanke-esittelyt/kuvat/vippa/loppuraportti_taydennetty.pdf

Ikonen, I. & Lehtonen, J.-M. 2019. Yhteishankinnat ja hankintatoimen kehittäminen Suomen turvallisuusorganisaatioissa. Tiede ja ase. 76, 227–253. Saatavilla: https://www.researchgate.net/publication/332708137_Yhteishankinnat_ja_hankintatoimen_kehittaminen_Suomen_turvallisuusorganisaatioissa

Kilpailu- ja kuluttajavirasto (KKV). 2022a. Kuntien ja kuntayhtymien toiminta kilpailutilanteessa markkinoilla. Kilpailu- ja kuluttajaviraston (KKV) Katsauksia 1/2022. Saatavilla: <https://www.kkv.fi/uploads/sites/2/2022-01-katsauksia-kuntasektori.pdf>

Kilpailu- ja kuluttajavirasto (KKV). 2022b. Uudistuva Vesihuolto. Kilpailu- ja kuluttajaviraston Tutkimusraportteja 3/2022. Saatavilla: <https://www.kkv.fi/uploads/sites/2/2022/04/2022-03-tutkimusraportteja-uudistuva-vesihuolto.pdf>

Oksanen, A. 2010. Kuntien yleiset hankintaohjeet. Suomen Kuntaliitto. Saatavilla: https://www.kuntaliitto.fi/sites/default/files/media/file/Oksanen_kuntien_yleiset_hankintaohjeet_alkuosa_v_23.8.2010.pdf

Pekkala, E., Pohjonen, M., Huikko, K. & Ukkola, M. 2022. Hankintojen kilpailuttaminen ja sopimusehdot. Tietosanomat.

Työ- ja elinkeinoministeriö. 2017. Työsopimuslaki: Työnantajan ja työntekijän asema työsopimuslain mukaan. TEM esitteet. 4/2017. Saatavilla: <https://tem.fi/documents/1410877/2918935/Ty%C3%B6sopimuslaki/079fe475-983b-453a-9bd5-d4d9205ed58f/Ty%C3%B6sopimuslaki.pdf>

Valtiovarainministeriö. 2023. Julkisten hankintojen käsikirja. Valtiovarainministeriön julkaisuja. 2023:60. Saatavilla: <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/series/api/core/bitstreams/b4d6c8bd-6a36-40c0-84e1-c720d2dcd859/content>

Vesilaitosyhdistys. 2018. Opas vesihuoltotoimintojen yhdistämiseen. Vesilaitosyhdistyksen monistesarja nro 52. Saatavilla: https://www.vesilaitosyhdistys.fi/site/assets/files/2596/opas_vesihuoltotoimintojen_yhdistamisiin20181217.pdf

Vesilaitosyhdistys. 2023a. Vesihuoltolaitoksen ilmastotyökalut. Vesilaitosyhdistyksen monistesarja nro 83. Saatavilla: https://www.vesilaitosyhdistys.fi/site/assets/files/7592/vesihuoltolaitoksen_ilmastotyokalut_x-1.pdf

Vesilaitosyhdistys. 2023b. Vesihuoltolaitosten välisten sopimusten mallit. Vesilaitosyhdistyksen monistesarja nro 89. Saatavilla: Vesilaitosyhdistyksen monistesarja nro 89. Saatavilla: https://www.vesilaitosyhdistys.fi/site/assets/files/8229/vesihuoltolaitosten_valisten_sopimusten_mallit_20231031.pdf

Vesilaitosyhdistys. 2024. Ohje vahinkotilanteiden käsittelyyn vesihuoltolaitoksessa. Vesilaitosyhdistyksen monistesarja nro 97. Saatavilla: https://www.vesilaitosyhdistys.fi/site/assets/files/9492/ohje_vahinkotilanteiden_kasittelyyn_vesihuoltolaitoksella_julkaisu.pdf

Vesilaitosyhdistys. 2025a. Vesihuoltolaitosten hankintojen vastuullisuustavoitteet. Vesilaitosyhdistyksen monistesarja nro 101. Saatavilla: https://www.vesilaitosyhdistys.fi/site/assets/files/10432/vesihuoltolaitosten_hankintojen_vastuullisuustavoitteet_22042025.pdf

Vesilaitosyhdistys. 2025b. OPAS: Kilpailunäkökulmat vesihuollossa. Vesilaitosyhdistyksen monistesarja nro 103. Saatavilla: https://www.vesilaitosyhdistys.fi/site/assets/files/11407/kilpailunakokulmat_vesihuollossa_opas.pdf

Yrittäjät. 2020. Kuntien liiketoiminta: Raportti kuntien yhtiöistä, liikelaitoksista ja muun liiketoiminnan luonteisen toiminnan laajuudesta ja organisoinnista. Saatavilla: https://www.yrittajat.fi/app/uploads/public/2021/07/kilpailuneutraliteetti_raportti_2020.pdf

Oikeudelliset lähteet:

Hallintolaki 434/2003.

HE 268/2014 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle kuntalaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi.

HE 108/2016 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle hankintamenettelyä koskevaksi lainsäädännöksi.

HE 40/2025 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi vesihuoltolain muuttamisesta.

KHO 1.12.2017/6224.

Kilpailulaki 948/2011.

Kuntalaki 410/2015.

Laki Hansel Oy -nimisestä osakeyhtiöstä 1096/2008.

Laki julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista (yleinen hankintalaki) 1397/2016.

Laki kunnan ja hyvinvointialueen virkaehtosopimuksista 669/1970.

Laki työnantajan ja henkilöstön välisestä yhteistoiminnasta kunnassa ja hyvinvointialueella 449/2007.

Laki työsuojelun valvonnasta ja työpaikan yhteistoiminnasta 44/2006.

Laki vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista (erityisalojen hankintalaki) 1398/2016.

Laki viranomaisen toiminnan julkisuudesta 621/1999.

Osakeyhtiölaki 624/2006.

Osuuskuntalaki 421/2014.

PeVL 37/2025 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi vesihuoltolain muuttamisesta.

Työaikalaki 872/2019.

Työehtosopimuslaki 436/1946.

Työsopimuslaki 55/2001.

Työterveyshuoltolaki 1383/2001.

Työturvallisuuslaki 738/2002.

Vahingonkorvauslaki 412/1974.

Valmiuslaki 1552/2011.

Vesihuoltolaki 119/2001.

Vuosilomalaki 162/2005.

Yhdistyslaki 503/1989.

Yhteistoimintalaki 1333/2021.

Internetlähteet:

Halonen, K.-M. 2024. Vierashuoneessa julkisen talousoikeuden professori Kirsi-Maria Halonen: In house sisters ja usean omistajan sidosyksiköt. Verkkouutinen 8.11.2024. Viitattu 15.12.2025. Saatavilla: <https://www.edilex.fi/uutiset/93578>

Helsingin seudun ympäristöpalvelut HSY (HSY). n.d. VIPPA-hanke. Verkkosivu. Viitattu 9.10.2025. Saatavilla: <https://www.hsy.fi/vippa-hanke/>

Julkisten hankintojen neuvontayksikkö (JHNY). 2017. Markkinaoikeuden ensimmäiset ratkaisut horisontaalisesta yhteistyöstä. Verkkosivu. Viitattu 27.11.2025. Saatavilla: <https://www.hankinnat.fi/markkinaoikeuden-ensimmaiset-ratkaisut-horisontaalisesta-yhteistyosta>

Julkisten hankintojen neuvontayksikkö (JHNY). 2019. Rennosti yhteishankintojen hyvistä käytännöistä. Verkkosivu. Viitattu 29.8.2025. Saatavilla: <https://www.hankinnat.fi/ajankohtaista/2019/rennosti-yhteishankintojen-hyvista-kaytannoista>

Julkisten hankintojen neuvontayksikkö (JHNY). 2023b. Julkisten hankintojen erityisalojen soveltaminen: toimialat. Verkkosivu. Viitattu 29.8.2025. Saatavilla: <https://www.hankinnat.fi/muut-hankinnat/erityisalat/soveltamisala/soveltamisala/toimialat>

Julkisten hankintojen neuvontayksikkö (JHNY). 2024a. Hankintayksiköt. Verkkosivu. Viitattu 7.10.2025 ja 19.1.2026. Saatavilla: <https://www.hankinnat.fi/mika-julkinen-hankinta/hankintayksikot>

Julkisten hankintojen neuvontayksikkö (JHNY). 2024b. Horisontaalinen yhteistyö. Verkkosivu. Viitattu 27.11.2025. Saatavilla: <https://www.hankinnat.fi/mika-julkinen-hankinta/soveltamisala/horisontaalinen-yhteistyö>

Julkisten hankintojen neuvontayksikkö (JHNY). 2024c. Mikä on julkinen hankinta? Verkkosivu. Viitattu 29.8.2025. Saatavilla: <https://www.hankinnat.fi/mika-julkinen-hankinta/mika-julkinen-hankinta>

Julkisten hankintojen neuvontayksikkö (JHNY). 2024d. Pienhankinnat. Verkkosivu. Viitattu 3.10.2025. Saatavilla: <https://www.hankinnat.fi/muut-hankinnat/pienhankinnat>

Julkisten hankintojen neuvontayksikkö (JHNY). 2025b. Sidosyksikköhankinnat. Verkkosivu. Viitattu 27.11.2025. Saatavilla: <https://www.hankinnat.fi/mika-julkinen-hankinta/soveltamisala/sidosyksikköhankinnat>

Järvenpään kaupunki. 2025. Kaupunginhallitus, kokous 19.5.2025: § 154 Sopimus rakennusvalvontayhteistyöstä ja viranomaistehtävän hoitamisesta Hyvinkään kaupungin kanssa. Verkkosivu. Viitattu 29.1.2026. Saatavilla: [https://jarvenpaa.cloudnc.fi/fi-FI/Toimielimet/Kaupunginhallitus/Kokous_1952025/Sopimus_rakennusvalvontayhteistyosta_ja_\(39403\)](https://jarvenpaa.cloudnc.fi/fi-FI/Toimielimet/Kaupunginhallitus/Kokous_1952025/Sopimus_rakennusvalvontayhteistyosta_ja_(39403))

Kuntaliitto. 2017. Kuntaliitto kannustaa pieniä kuntia ja suurten kuntien viranomaisyksiköitä yhteistyöhön rakennusvalvonnan ja ympäristönsuojeluviranomaisen tehtävien hoidossa. Verkkosivu. Viitattu 12.2.2026. Saatavilla: <https://www.kuntaliitto.fi/yleiskirjeet/2017/kuntaliitto-kannustaa-pienia-kuntia-ja-suurten-kuntien-viranomaisyksikoita>

Kuntaliitto. 2022a. Sopimus viranomaistehtävän hoitamisesta. Verkkosivu. Viitattu 27.11.2025. Saatavilla: <https://www.kuntaliitto.fi/laki/kuntien-ja-kuntayhtymien-yhteistoiminta/sopimus-viranomaistehtavan-hoitamisesta>

Kuntaliitto. 2022b. Yhteinen virka. Verkkosivu. Viitattu 27.11.2025. Saatavilla: <https://www.kuntaliitto.fi/laki/kuntien-ja-kuntayhtymien-yhteistoiminta/yhteinen-virka>

SAK:n Työelämän Pelisäännöt (TYPE). 2021. Palkaton vapaa. Verkkosivu. Viitattu 27.11.2025. Saatavilla: <https://tyoelamanpelisaannot.fi/fi/palkaton-vapaa/>

Tehy. n.d. Työ- tai virkavapaa (palkaton vapaa). Verkkosivu. Viitattu 27.11.2025. Saatavilla: <https://www.tehy.fi/fi/tyoelamaopas/tyosuhteen-aikana/vapaat/tyo-tai-virkavapaa-palkaton-vapaa>

Tilastokeskus. n.d. Kunnan liikelaitos. Verkkosivu. Viitattu 20.2.2026. Saatavilla: https://stat.fi/meta/kas/kunnan_liikelai.html

Työsuojeluhallinto. 2023. Häätätyö. Verkkosivu. Viitattu 27.11.2025. Saatavilla: <https://tyosuojelu.fi/asiointi-ja-yhteystiedot/luvut-ja-ilmoitukset/hatatyo>

Seminaari- ja webinaarilähteet:

AFRY & Lempäälän Vesi Oy. 2024. Yhteinen kesätyöntekijä vesihuoltolaitoksella ja konsulttiyrityksellä – Yhteistyömallista hyötyjä. Karin Lepola, AFRY, Lasse Sampakoski, Lempäälän Vesi Oy, Venla Aalto, AFRY. Esitys Vesihuoltopäivillä 2024.

Helsingin seudun ympäristöpalvelut HSY (HSY). 2019. Vantaanjoen pumppaamopäästöjen hallintahanke – VIPPA. Aninka Urho, HSY. Hanke-esittely, 10.5.2019. Esitysmateriaali saatavilla: https://www.vhvsy.fi/files/upload_pdf/9674/Vippa-hanke-esittely_%20Aninka%20Urho%2010.5.19.pdf

Helsingin seudun ympäristöpalvelut HSY (HSY). 2021. Vesilaitosten välinen yhteistyö ylivuotojen torjunnassa: VIPPA-hankkeen tulokset. Aninka Urho, HSY. Hanke-esittely, 30.9.2021.

Julkisten hankintojen neuvontayksikkö (JHNY). 2022. Hankintojen yhteistyömuodot ja mahdollisuudet. Julkisten hankintojen neuvontayksikön (JHNY) vuosiseminaari, 23.3.2022. Esitysmateriaali saatavilla: https://www.hankinnat.fi/sites/default/files/media/file/JHNY%20Vuosiseminaari%202022%20aineisto_0.pdf

Julkisten hankintojen neuvontayksikkö (JHNY). 2023a. Yhteistyön reunaehdot nykyisen hankintasääntelyn puitteissa, Työllisyyden yhdyspintojen yhteistyön mahdollisuuksista – esimerkkinä työpajatoiminta. Julkisten hankintojen neuvontayksikön (JHNY) webinaari, 20.11.2023. Esitysmateriaali saatavilla: <https://www.hyvil.fi/wp-content/uploads/2023/11/Yhdyspintawebinaari-20.11.2023-Tyopajat-ja-hankintasaantelyn-reunaehdot-yhteistyolle.pdf>

Muut lähteet:

Julkisten hankintojen neuvontayksikkö (JHNY). 2025a. JHNY:n erityisasiantuntijan haastattelu, 28.5.2025.

Työsuojeluhallinto. 2025. Sonja Joensuu, Työsuojeluhallinto, puhelimitse saatu tieto, 28.11.2025. Yhteydenottaja Saijariina Toivikko, Vesilaitosyhdistys.

LIITTEET

- LIITE 1 VESIHUOLTOLAITOSTEN YHTEISTYÖSOPIMUSMALLI
- LIITE 2 VASTUUNJAKO LUOVUTETTAESSA HENKILÖSTÖÄ TILAPÄISESTI TOISEN SOPIJAPUOLEN KÄYTTÖÖN
- LIITE 3 VESIHUOLTOLAITOSTEN YHTEISHANKESOPIMUSMALLI
- LIITE 4 VESIHUOLTOLAITOSTEN HANKINTAYHTEISTYÖSOPIMUSMALLI
- LIITE 5 JURIDINEN TARKASTELU HORIZONTAALISESTA YHTEISTYÖSTÄ

LIITE 1 VESIHUOLTOLAITOSTEN YHTEISTYÖSOPIMUSMALLI

OHJE MALLIPOHJAN KÄYTTÖÖN[POISTA OHJEOSIO KOKONAAN ENNEN SOPIMUKSEN ALLEKIRJOITTAMISTA]

Tämä yhteistyösopimuksen mallipohja on laadittu tukemaan ja helpottamaan vesihuoltolaitosten välistä yhteistyötä. Mallipohja sisältää yhteistyön kannalta keskeisiä sopimusoikeudellisia elementtejä, mutta jokainen yhteistyösopimus on räätälöitävä tapauskohtaisesti vastaamaan kulloisenkin yhteistyöjärjestelyn erityispiirteitä ja osapuolten tarpeita. Mallipohjaa ei ole tarkoitettu käytettäväksi sellaisenaan ilman tilannekohtaisia mukautuksia.

Eryteisesti kappaleet 1–6 sekä 9 ja 14 on täydennettävä tai muutoin muokattava kuhunkin yhteistyötilanteeseen sopiviksi. Kappaleet 7 ja 8 sekä 10–13 sisältävät sen sijaan tyyppillisiä sopimuslausekkeita, joiden sisältöä ei välttämättä tarvitse muuttaa, elleivät osapuolet halua sopia niistä toisin.

Sopimuksen täydentämisen ja muokkaamisen ohella on laadittava myös tarvittavat liitedokumentit, kuten henkilöstön luovutuksen vastuunjakoa koskeva liite (johon viitataan kohdassa 6.3). Lisäksi sopijapuolten on nimettävä edustajansa sopimuksen kohdassa 4.1 määriteltyyn seurantaryhmään.

Sopimuksessa hakasulkeissa [] olevat sinisellä värillä merkityt kohdat on korvattava vastaavilla tiedoilla. Seuraavassa kappaleessa on esitetty mallipohjan tarkempi täyttö-ohje.

TÄYTTÖOHJE

- **Kohta 1:** Täydennä sopijapuolten tiedot mukaan lukien yhteistyöhön osallistuvien laitosten nimet, y-tunnukset (tai vastaavat tunnisteet) ja osoitteet.
- **Kohta 2.3:** Täydennä kuhunkin yhteistyötilanteeseen soveltuvat yhteistyömuodot, esimerkiksi varautuminen, hankinnat ja/tai laitteiden sekä osaamisen tilapäinen luovuttaminen laitosten kesken. Kohtaan listattujen yhteistyömuotojen tulee aina vastata kussakin tilanteessa sopijapuolten nimenomaista tarkoitusta.
- **Kohta 5.3:** Valitse toteutettavan yhteistyön mukaan vaihtoehto 1 (alennusprosentilla laskutus) tai vaihtoehto 2 (omakustannusperiaate) ja poista toinen (sekä sinisellä hakasulkeissa oleva ohjeteksti). Mikäli sopimuksessa on kyse hankintalain tarkoittamasta horisontaalisesta yhteistyöstä, tulee kohtaan valita vaihtoehto 2. Mikäli kohtaan valitaan vaihtoehto 1, täydennä alennusprosentti hakasulkeissa sinisellä korostettuun kohtaan.
- **Kohta 5.4:** Täydennä alennusprosentti hakasulkeissa sinisellä korostettuun kohtaan.
- **Kohta 14:** Valitse sopimuksen allekirjoitustavan mukaan vaihtoehto 1 (fyysinen allekirjoitus) tai vaihtoehto 2 (sähköinen allekirjoitus) ja poista toinen (sekä sinisellä hakasulkeissa oleva ohjeteksti). Täydennä hakasulkeissa sinisellä oleviin kohtiin allekirjoittajia ja sopimuskappaleiden määrää koskevat tiedot.

Sopimus alkaa seuraavalta sivulta.

Sopimus yhteistyöstä vesihuoltolaitosten välillä

1 SOPIJAPUOLET

[Vesihuoltolaitos 1]

(y-tunnus tai vastaava tunniste: *[y-tunnus]*)
[katuosoite], [postinumero] [kaupunki]

[Vesihuoltolaitos 2]

(y-tunnus tai vastaava tunniste: *[y-tunnus]*)
[katuosoite], [postinumero] [kaupunki]

[Vesihuoltolaitos 3]

(y-tunnus tai vastaava tunniste: *[y-tunnus]*)
[katuosoite], [postinumero] [kaupunki]

[Vesihuoltolaitos 4]

(y-tunnus tai vastaava tunniste: *[y-tunnus]*)
[katuosoite], [postinumero] [kaupunki]

Jäljempänä kukin sopijapuoli yksin "Sopijapuoli" ja yhdessä "Sopijapuolet".

2 SOPIMUKSEN TAUSTA JA TARKOITUS

2.1 Sopijapuolten tarkoituksena on tiivistää vesihuoltolaitosten välistä alueellista yhteistyötä ja tavoitella synergiaetuja, varautumiskyvyn vahvistamista, henkilöstön ammattitaidon lisäämistä sekä toiminnan kehittämistä, esimerkiksi parantamalla vesihuoltolaitosten aktiivista keskinäistä tiedonvaihtoa erityisesti vesihuoltopalveluiden asiantuntijatyön, hankintojen, varautumisen ja kunnossapidon osalta.

2.2 Tämä vesihuoltolaitosten yhteistyösopimus (jäljempänä "**Sopimus**") koskee Sopijapuolten välillä tehtävää Yhteistyötä vesihuoltotoiminnan kehittämisessä ja järjestämisessä (jäljempänä "**Yhteistyö**"), ja sitä sovelletaan soveltuvan lainsäädännön puitteissa vesihuoltolaitosten vastuulla olevien yleisen edun mukaisten julkisten palveluiden toteuttamiseen.

2.3 Sopijapuolten tunnistamia Yhteistyön kohteita ovat esimerkiksi:

i [täydennä soveltuvat yhteistyömuodot, alla esimerkkejä];

ii [laitteiden ja osaamisen tilapäinen luovuttaminen laitosten kesken];

iii [hankinnat]; ja

iv [varautuminen].

2.4 Häiriötilanneyhteistyön ja muun mahdollisen laajemman yhteistyön osalta solmitaan erilliset sopimukset.

3 YHTEISTYÖN YLEISET PERIAATTEET

3.1 Yhteistyötä tehdään tarvelähtöisesti, vastavuoroisesti ja vapaaehtoisesti siten, että Yhteistyölle on sovittu rakenne ja toimintatavat. Yhteistyön ei tule aiheuttaa Sopijapuolille lisäkustannuksia.

3.2 Sopijapuolella on aina perustellusta syystä oikeus kieltäytyä yksittäisestä yhteistyöpyynnöstä. Kieltäytymisestä on ilmoitettava viipymättä kirjallisesti pyynnön esittäneelle Sopijapuolelle.

3.3 Kukin Sopijapuoli on itsenäisesti vastuussa lakisääteisten velvoitteidensa noudattamisesta, eikä tällä Sopimuksella siirretä mitään Sopijapuolen lakisääteistä vastuuta tai velvollisuutta toiselle Sopijapuolelle.

3.4 Luovutettaessa Sopijapuolen henkilöstöä tilapäisesti toisen Sopijapuolen käyttöön käyttäjäyritykselle siirtyvät edellä todetusta huolimatta työsopimuslain (55/2001, muutoksineen) 1 luvun 7 §:n 3 momentin mukaisesti oikeus johtaa ja valvoa työntekoa sekä ne työnantajalle säädetyt velvollisuudet, jotka liittyvät välittömästi työn tekemiseen ja sen järjestelyihin. Henkilöstöä luovuttava Sopijapuoli vastaa kuitenkin aina luovutetun henkilöstön työnantajavelvoitteista muilta osin. Käyttäjäyrityksen on toimitettava henkilöstöä luovuttavalle Sopijapuolelle ne tiedot, jotka se tarvitsee velvollisuuksiensa täyttämiseksi.

4 SOPIMUKSEN TOTEUTTAMISEN KOORDINOINTI JA SEURANTA

4.1 Sopimuksen toteuttamisesta, koordinoinnista ja kehittämisestä vastaa Sopijapuolten edustajista koottu seurantaryhmä (jäljempänä ”**Seurantaryhmä**”), johon kukin Sopijapuoli nimeää 1–2 edustajaa. Ellei toisin ole sovittu, Seurantaryhmään nimetyt Sopijapuolen edustajat toimivat Sopijapuolen yhteyshenkilöinä Yhteistyöhön liittyen. Sopijapuoli on velvollinen ilmoittamaan muille Sopijapuolille viipymättä edustajiensa tai näiden yhteystietojen muutoksista.

4.2 Sopijapuolten Sopimuksen mukaista Yhteistyötä seurataan ja kehitetään [*kahdesti*] vuodessa pidettävillä Seurantaryhmän yhteistyöpalaverilla (jäljempänä ”**Yhteistyöpalaveri**”). Yhteistyöpalaveriin voidaan tarvittaessa kutsua myös muita Sopijapuolten edustajia kuin Seurantaryhmän jäseniä.

4.3 Sopimuksen nojalla toteuttavat Yhteistyöpalaverit järjestetään vuorotellen siten, että järjestysvastuullinen Sopijapuoli vastaa Yhteistyöpalaverin koollekutsumisesta ja sen järjestelyistä. Yhteistyöpalaverin järjestysvastuu on kiertävä.

4.4 Vuoden ensimmäisessä Yhteistyöpalaverissa laaditaan vuosikello, jossa sovitaan Yhteistyön rakenne sekä Yhteistyöpalaverien aikataulu, teemat ja järjestämisvastuut.

4.5 Sopijapuolet sitoutuvat viivytyksettä tiedottamaan toisilleen kaikista Yhteistyön aikana esiin nousevista seikoista, jotka voivat oleellisesti vaikuttaa Yhteistyöhön tai toisen Sopijapuolen kykyyn täyttää lakisääteiset velvollisuutensa. Ilmoitus tulee tehdä kirjallisesti ja viipymättä kyseisen Sopijapuolen edustajalle.

5 YHTEISTYÖN KUSTANNUSTEN JAKAMINEN JA LASKUTUS

5.1 Osapuolet osallistuvat Sopijapuolten väliseen yhteistyöhön, yhteishankkeisiin ja -hankintoihin omalla työpanoksellaan. Yhteisten tilausten ja hankkeiden kustannusjako sovitaan tapauskohtaisesti ja tilauksia tehdään osapuolten omien tilausvaltuuksien mukaisesti.

5.2 Osana Sopijapuolten välistä Yhteistyötä, ja sen vaatimassa laajuudessa, Sopijapuolet voivat Yhteistyön toteuttamiseksi luovuttaa kalustoa ja/tai henkilöstöä tilapäisesti toisen Sopijapuolen käyttöön. Sopijapuolella on oikeus veloittaa luovutetusta kalustosta ja/tai henkilöstöstä omien palvelumaksuhinnastojensa mukaisesti, ellei toisin ole Sopijapuolten välillä sovittu.

5.3 Luovutettaessa Sopijapuolen henkilöstöä tilapäisesti toisen Sopijapuolen käyttöön, käytetään henkilötyön laskutushintoina luovuttavan Sopijapuolen kulloinkin voimassa olevien palvelumaksuhinnastojen mukaisia hintoja vähennettynä *[alennusprosentti]* %:lla.

[TAI]

Kustannukset veloitetaan omakustannuseriaatteella ilman läpilaskutus- tai muita kuluja. Palkkakustannuksiin luetaan mukaan pakolliset sosiaali- ja eläkemaksukustannukset.

5.4 Kaluston lainasta laskutetaan, jollei toisin erikseen sovita. Laskutushintoina käytetään Sopijapuolen kulloinkin voimassa olevien palvelumaksuhinnastojen mukaisia hintoja vähennettynä *[alennusprosentti]* %:lla. Hinnaston ulkopuolisen kaluston laskutus sovitaan erikseen. Kalustoa käyttävä Sopijapuoli vastaa täysimääräisesti käytön aikaisista kuluista, kuten kuljetus- ja polttoainekuluista.

5.5 Jos Sopijapuolelle lainattu kalusto rikkoutuu lainaavan Sopijapuolen huolimattomuuden vuoksi, vastaa lainaava Sopijapuoli kaluston korjaamisesta tai korvaavan uuden kaluston hankintakustannuksista täysimääräisesti. Sopijapuoli huolehtii siitä, että se hankkii kaluston korjaamisessa käyttämänsä varaosan tilalle korvaavan varaosan mahdollisimman pian.

5.6 Sopijapuolelle toimitettavassa laskussa on oltava erittely laskutuksen perusteista. Lasku eräännyy maksettavaksi 30 päivän kuluttua laskun saapumisesta ja se maksetaan laskussa ilmenevien laskutustietojen mukaisesti laskun eräpäivään mennessä. Sopijapuolella on oikeus periä myöhästyneestä suorituksesta viivästyskorkoa voimassa olevan korkolain mukaisesti sekä kohtuulliset perintäkulut.

6 VAHINGOT JA VASTUUT

6.1 Sopijapuoli vastaa toiselle Sopijapuolelle Yhteistyön aikana aiheuttamastaan välittömästä vahingosta. Sopijapuoli ei ole velvollinen korvaamaan toiselle Sopijapuolelle aiheutuneita välillisiä vahinkoja.

6.2 Edellä kappaleessa 6.1 todetusta poiketen, vesihuoltolaissa (119/2001) määritellyn vesihuolto-omaisuuteen kohdistuvista vahingoista vastaa se Sopijapuoli, jonka hallinnassa omaisuus tosiasiallisesti on.

6.3 Luovutettaessa Sopijapuolen henkilöstöä tilapäisesti toisen Sopijapuolen käyttöön, noudatetaan liitteessä *[nro]* *[tämän julkaisun liitteessä 2]* kuvattua vastuunjakoa.

7 YLIVOIMAINEN ESTE

7.1 Sopijapuoli vapautuu Sopimuksen mukaisista velvoitteistaan, jos sopimusvelvoitteiden täyttämättä jääminen tai viivästys johtuu ylivoimaisesta esteestä. Ylivoimaiseksi esteeksi katsotaan sellainen Sopimuksen täyttämisen estävä ja Sopimuksen allekirjoittamisen jälkeen sattunut epätavallinen ja asiaan vaikuttava tapahtuma, jota Sopijapuo-

let eivät ole voineet ottaa kohtuullisesti huomioon Sopimusta tehtäessä, joka on Sopijapuolista riippumaton ja jonka estävää vaikutusta ei voida poistaa ilman kohtuuttomia lisäkustannuksia ja/tai kohtuutonta ajanhukkaa.

7.2 Sopijapuoli vapautuu edellä tarkoitetuista velvoitteistaan ylivoimaisen esteen johdosta ainoastaan siksi ajaksi, jona ylivoimainen este on todistettavasti ollut olemassa. Ylivoimaisen esteen sattumisesta ja sen päättymisestä on ilmoitettava välittömästi kirjallisesti kullekin Sopijapuolelle.

8 HENKILÖTIETOJEN KÄSITTELY

8.1 Mikäli Sopijapuolet käsittelevät henkilötietoja tämän Sopimuksen perusteella tai sen yhteydessä, kukin Sopijapuoli toimii yleisen tietosuoja-asetuksen (2016/679) tarkoittamana itsenäisenä rekisterinpitäjänä vastaten itsenäisesti omasta henkilötietojen käsittelystä ja siihen liittyvistä velvoitteista yleisen tietosuoja-asetuksen ja sovellettavan kansallisen tietosuojalainsäädännön mukaisesti.

9 IMMATERIAALIOIKEUDET

9.1 Tässä Sopimuksessa "Immateriaalioikeuksilla" tarkoitetaan kaikkia teollis- ja tekijänoikeuksia, mukaan lukien patentit, tavaramerkit, mallioikeudet, tekijänoikeudet, liikesalaisuudet sekä muut vastaavat oikeudet riippumatta siitä, ovatko ne rekisteröityjä vai rekisteröimättömiä.

9.2 Tällä Sopimuksella ei siirretä mitään Immateriaalioikeuksia Sopijapuolten välillä. Kukin Sopijapuoli omistaa kaikki oikeudet ennen Sopimuksen solmimista tai Sopimuksen voimassaoloaikana itsenäisesti tuottamaansa aineistoon, raportteihin ja Immateriaalioikeuksiin.

9.3 Sopijapuolten Yhteistyön tuloksena syntyvät aineistot, raportit, ja Immateriaalioikeudet ovat Sopijapuolten yhteisomistuksessa, ellei erikseen toisin sovita. Sopijapuolilla on aina oikeus hyödyntää Yhteistyön tuloksia omassa toiminnassaan. Yhteistyön tulosten julkaisemisesta tai luovuttamisesta kolmansille osapuolille on sovittava erikseen.

10 SALASSAPITO

10.1 Sopijapuolet sitoutuvat pitämään salassa kaikki Yhteistyön aikana haltuunsa saamat toisen Sopijapuolen liike- ja ammattisalaisuudet sekä muut tiedot, jotka Sopijapuolen voidaan kohtuudella katsoa ymmärtävän olevan salassa pidettäviä.

10.2 Sopijapuolet vastaavat henkilöstönsä mahdollisesta tässä kohdassa 10 sovitun salassapitovelvoitteen rikkomisesta suhteessa toisiin Sopijapuoliin.

10.3 Tässä kohdassa 10 sovitut salassapitovelvoitteet ovat voimassa Sopimuksen voimassaoloaikana ja viiden (5) vuoden ajan sen päättymisestä. Liike- ja ammattisalaisuuksia koskevat salassapitovelvoitteet pysyvät voimassa myös tämän jälkeen.

10.4 Jos Sopijapuoli rikkoo tässä kohdassa 10 sovittuja ehtoja, on rikkova Sopijapuoli velvoitettu korvaamaan kullekin Sopijapuolelle aiheutuneen välittömän ja välillisen vahingon.

11 SOPIMUKSEN VOIMASSAOLO JA PÄÄTTÄMINEN

11.1 Sopimus tulee voimaan, kun Sopijapuolet ovat sen allekirjoittaneet. Sopimus on voimassa toistaiseksi.

11.2 Sopimus voidaan irtisanoa päättymään kolmen (3) kuukauden irtisanomisajalla kunkin Sopijapuolen ilmoituksesta. Irtisanomista koskeva ilmoitus on tehtävä kirjallisesti kaikille Sopijapuolille. Milloin Sopijapuolia on enemmän kuin kaksi, yhden Sopijapuolen yksipuolinen Sopimuksen irtisanominen ei lakkauta Sopimusta muiden Sopijapuolten välillä.

11.3 Irtisanomishetkellä käynnissä olevat Yhteistyöhön liittyvät hankkeet saatetaan Sopimuksen irtisanomisesta huolimatta sovitus päätökseen, ellei muusta ole Sopijapuolten välillä erikseen sovittu.

12 MUUT MÄÄRÄYKSET

12.1 Sopimusta voidaan muuttaa vain Sopijapuolten allekirjoittamalla muutosasiakirjalla. Suulliset muutokset eivät ole päteviä.

12.2 Sopijapuoli ei menetä oikeutta vedota Sopimuksen ehtoihin sen vuoksi, että se yksittäistapauksessa tai toistuvasti jättää käyttämättä jonkin tähän Sopimukseen perustuvan oikeutensa.

12.3 Jonkin Sopimuksen määräyksen toteaminen pätemättömäksi tai täytäntöönpanokelvottomaksi ei vaikuta Sopimuksen muiden määräysten pätevyyteen tai täytäntöönpanokelpoisuuteen.

12.4 Sopijapuoli ei saa siirtää Sopimusta tai siihen perustuvia oikeuksiaan tai velvollisuuksiaan kolmannelle osapuolelle ilman toisten Sopijapuolten etukäteen antamaa kirjallista suostumusta. Sopijapuoli ei perusteetta kieltäydy suostumuksensa antamisesta.

Edellä sanotusta poiketen kullakin Sopijapuolella on suostumuksesta riippumaton oikeus siirtää Sopimus kuntaliitoksen tai vastaavan tapahtuman yhteydessä syntyvälle uudelle Sopijapuolelle tai Sopijapuolen kanssa samaan konserniin kuuluvalla yhtiöllä sillä edellytyksellä, että konserniyhtiön voidaan kohtuudella olettaa kykenevän huolehtimaan Sopimuksen mukaisista velvoitteistaan.

13 SOVELLETTAVA LAKI JA RIIDANRATKAISU

13.1 Sopimukseen sovelletaan Suomen lakia, lukuun ottamatta siihen sisältyviä lainvalintasääntöjä.

13.2 Kaikki tästä sopimuksesta aiheutuvat erimielisyydet pyritään ensisijaisesti ratkaisemaan osapuolten välisillä neuvotteluilla. Mikäli erimielisyyksiä ei saada neuvotteletse sovittua, ratkaistaan erimielisyydet vastaajan kotipaikan käräjäoikeudessa tai hallinto-oikeudessa, mikäli käräjäoikeus ei ole toimivaltainen ratkaisemaan asiaa.

14 ALLEKIRJOITUKSET

Tätä Sopimusta on laadittu *[sopimuskappaleiden määrä riippuen osapuolien määrästä]* samasanaista kappaletta, yksi kullekin Sopijapuolelle.

[TAI]

Tämä Sopimus on allekirjoitettu sähköisesti.

[paikka] [päivämäärä]

[Sopijapuolen nimi]

Nimi: *[allekirjoittajan nimi]*

Asema: *[allekirjoittajan asema]*

[paikka] [päivämäärä]

[Sopijapuolen nimi]

Nimi: *[allekirjoittajan nimi]*

Asema: *[allekirjoittajan asema]*

[paikka] [päivämäärä]

[Sopijapuolen nimi]

Nimi: *[allekirjoittajan nimi]*

Asema: *[allekirjoittajan asema]*

[paikka] [päivämäärä]

[Sopijapuolen nimi]

Nimi: *[allekirjoittajan nimi]*

Asema: *[allekirjoittajan asema]*

LIITE 2 VASTUUNJAKO LUOVUTETTAESSA HENKILÖSTÖÄ TILAPÄISESTI TOISEN SOPIJAPUOLEN KÄYTTÖÖN

1 SOPIJAPUOLET *[täydennä samat Sopijapuolet kuin yhteistyösopimuksessa]*

[Vesihuoltolaitos 1]

(y-tunnus tai vastaava tunniste: *[y-tunnus]*)
[katuosoite], [postinumero] [kaupunki]

[Vesihuoltolaitos 2]

(y-tunnus tai vastaava tunniste: *[y-tunnus]*)
[katuosoite], [postinumero] [kaupunki]

[Vesihuoltolaitos 3]

(y-tunnus tai vastaava tunniste: *[y-tunnus]*)
[katuosoite], [postinumero] [kaupunki]

[Vesihuoltolaitos 4]

(y-tunnus tai vastaava tunniste: *[y-tunnus]*)
[katuosoite], [postinumero] [kaupunki]

2 SOPIMUS

Sopijapuolet ovat tehneet *[päivämäärä]* päivätyn sopimuksen yhteistyöstä vesihuoltolaitosten välillä ("Sopimus"). Sopimuksen mukaisesti Sopijapuolet ovat sopineet tässä liitteessä vastuunjaosta luovutettaessa henkilöstöä tilapäisesti toisen Sopijapuolen käyttöön.

Tässä liitteessä käytetyillä isoilla alkukirjaimilla kirjoitetuilla termeillä on sama merkitys kuin Sopimuksessa, ellei toisin ole nimenomaisesti todettu.

3 LUOVUTTAVAN SOPIJAPUOLEN VASTUUT JA VELVOITTEET

Työntekijän tilapäisesti toisen Sopijapuolen käyttöön luovuttavan Sopijapuolen vastuulla on:

- sopia tilapäisesti luovutettavan työntekijän kanssa kirjallisesti tilapäisestä työskentelystä toisen Sopijapuolen laitoksella sekä tilapäisen työskentelyn ehdoista Sopimuksen, tämän liitteen ja Sopijapuolten tapauskohtaisesti sopimien yksityiskohtien mukaisesti ennen tilapäisen työskentelyn aloittamista;
- varmistaa, että tilapäisesti luovutettava työntekijä on tietoinen vastaanottavan Sopijapuolen oikeudesta johtaa ja valvoa työtä sekä työntekijän velvollisuudesta noudattaa vastaanottavan Sopijapuolen antamia välittömästi työn tekemiseen ja sen järjestelyihin liittyviä ohjeita tilapäisen työskentelyn aikana;
- varmistaa, että tilapäisesti luovutettavalla työntekijällä on riittävä ammattitaito, kokemus ja sopivuus tehtävään työhön;
- varmistaa, että tilapäisesti luovutettava työntekijä on tietoinen työn ammattitaitovaatimuksista ja työn erityispiirteistä;

- huolehtia muutoinkin osaltaan työturvallisuuslain (738/2002) velvoitteista tilapäisesti luovutetun työntekijän työskennellessä toisen Sopijapuolen johdon ja valvonnan alaisuudessa
- varmistaa osaltaan, että tilapäisen työskentelyn aikana noudatetaan työsopimuslain (55/2001), työaikalain (872/2019), vuosilomalain (162/2005) ja soveltuvan työehtosopimuksen säännöksiä;
- huolehtia tilapäisesti luovutettavan työntekijän lakisääteisistä vakuutuksista;
- järjestää työterveyshuolto tilapäisesti luovutettavalle työntekijälle koko tilapäisen työskentelyn ajan;
- huolehtia säännöllisestä keskinäisestä tiedonvaihdesta tilapäisen työskentelyn aikana erikseen sovitulla tavalla, jotta vastaanottava Sopijapuoli pystyy huolehtimaan vastuistaan ja velvoitteistaan ja
- huolehtia tavanomaisista työnantajavastuista, kuten palkanmaksusta, työaikakirjanpidosta sekä vuosilomaseurannasta.

4 VASTAANOTTAVAN SOPIJAPUOLEN VASTUUT JA VELVOITTEET

Työntekijän tilapäisesti vastaanottavan Sopijapuolen vastuulla on:

- huolehtia, että laissa tilaajan selvitysvelvollisuudesta ja vastuusta ulkopuolista työvoimaa käytettäessä (1233/2006) tarkoitettu selvitysvelvollisuus on täytetty;
- ilmoittaa luovuttavalle Sopijapuolelle työn edellyttämät ammattitaitovaatimukset ja työn erityispiirteet ennen tilapäisesti luovutettavan työntekijän valintaa;
- huolehtia, että työn ja toiminnan luonne huomioon ottaen, luovuttava Sopijapuoli sekä tilapäisesti luovutettu työntekijä, saavat tarpeelliset tiedot ja ohjeet:
 - työhön kohdistuvista työpaikan vaara- ja haittatekijöistä,
 - työntekopaikan ja työn turvallisuuteen liittyvistä toimintaohjeista, ja
 - palontorjuntaan, ensiapuun ja evakointiin liittyvistä toimenpiteistä ja toimintaohjeista;
- perehdyttää työntekijä tarpeellisilta osin tehtävään työhön ja työpaikan olosuhteisiin, laitoksen tiedottamistapoihin sekä muihin tehtävän työn kannalta olennaisiin ohjeisiin ja määräyksiin;
- huolehtia työolosuhteiden turvallisuudesta ja terveellisyydestä;
- toimittaa työntekijän työterveyshuollolle tarpeelliset tiedot koskien muun muassa työntekopaikan olosuhteita, vaaroja ja työn erityispiirteitä;
- huolehtia muutoinkin osaltaan työturvallisuuslain velvoitteista tilapäisesti luovutetun työntekijän työskennellessä sen johdon ja valvonnan alaisuudessa;

- vastata tilapäisesti luovutetun työntekijän työnjohdosta sekä työn järjestelyistä;
- varmistaa, että tilapäisesti luovutetun työntekijän käytössä on tehtävän edellyttämät varusteet;
- varmistaa osaltaan, että tilapäisesti luovutetun työntekijän kohdalla noudatetaan työsopimuslain, työaikalain, vuosilomalain ja soveltuvan työehtosopimuksen säännöksiä;
- vastata kolmansille aiheutetuista vahingoista, jotka tilapäisesti luovutettu työntekijä on toimillaan tai laiminlyönnillään aiheuttanut työskennellessään tilapäisesti vastaanottavan Sopijapuolen palveluksessa ja
- huolehtia säännöllisestä keskinäisestä tiedonvaihdesta tilapäisen työskentelyn aikana erikseen sovitulla tavalla, jotta luovuttava Sopijapuoli pystyy huolehtimaan osaltaan työnantajavastuistaan sekä muista vastuistaan.

5 ALLEKIRJOITUKSET

Tätä liitettä on laadittu *[sopimuskappaleiden määrä riippuen osapuolien määrästä]* samasanaista kappaletta, yksi kullekin Sopijapuolelle.

[TAI]

Tämä Sopimus on allekirjoitettu sähköisesti.

[paikka] [päivämäärä]

[Sopijapuolen nimi]

Nimi: *[allekirjoittajan nimi]*

Asema: *[allekirjoittajan asema]*

[paikka] [päivämäärä]

[Sopijapuolen nimi]

Nimi: *[allekirjoittajan nimi]*

Asema: *[allekirjoittajan asema]*

[paikka] [päivämäärä]

[Sopijapuolen nimi]

Nimi: *[allekirjoittajan nimi]*

Asema: *[allekirjoittajan asema]*

[paikka] [päivämäärä]

[Sopijapuolen nimi]

Nimi: *[allekirjoittajan nimi]*

Asema: *[allekirjoittajan asema]*

LIITE 3 VESIHUOLTOLAITOSTEN YHTEISHANKESOPIMUSMALLI

Hankeyhteistyösopimus**SOPIJAPUOLET**

Vesihuoltolaitos 1, Y-tunnus
Vesihuoltolaitos 2, Y-tunnus
Vesihuoltolaitos 3, Y-tunnus
jne.

1 SOPIJAPUOLTEN ROOLIT JA SOPIMUKSEN KOHDE

Sopijaosapuolet toteuttavat yhteistyössä hankkeen X.

Tässä sopimuksessa sopijapuolet sopivat hankkeessa tehtävästä yhteistyöstä ja osallistumisesta hankkeeseen tässä sopimuksessa kuvatulla tavalla.

Vesihuoltolaitos 1 toimii hankkeen koordinoijana.

Vesihuoltolaitokset 2–N ovat hankkeessa yhteistyösapuolia.

2 HANKKEEN KOHDE JA TAVOITTEET

[optio: Hankkeen lyhyt kuvaus]

Hanke on kuvattu tarkemmin X.X.20XX päivätyssä hankesuunnitelmassa *[liite X]*.

3 HANKKEEN AIKATAULU

Hanke toteutetaan ajalla 0X/20XX–0X/20XX. Hankeosapuolten välinen aloituskokous pidetään 0X/20XX.

4 RAHOITUS JA TILINPITO

Hankkeen koko budjetti on X € (alv 0)

Rahoitus jakautuu eri hankeosapuolille seuraavasti:

<i>Vesihuoltolaitos 1</i>	X €
<i>Vesihuoltolaitos 2</i>	X €
<i>Ulkopuolinen rahoitus</i>	X €
Yhteensä	X €

Hankkeen palveluntarjoajaa edellytetään laskuttamaan hankkeen osapuolia edellä mainittuja osuuksia vastaavasti kutakin erillisillä laskuilla.

5 VASTUUHENKILÖT

Sopijapuolten vastuuhenkilöt:

Vesihuoltolaitos 1, yhteyshenkilö, sähköpostiosoite, puh.

Vesihuoltolaitos 2, yhteyshenkilö, sähköpostiosoite, puh.
Vesihuoltolaitos 3, yhteyshenkilö, sähköpostiosoite, puh.
jne.

6 YHTEISTYÖN PERIAATTEET JA KESKEISET TEHTÄVÄT

Sopijapuolet vastaavat hankkeen toteuttamisesta pääsääntöisesti yhdessä. Hankkeen toimintatavat sovitaan yhteisesti pidettävissä hankekokouksissa.

Vesihuoltolaitos 1 toimii hankkeen koordinoijana:

- koordinoija toimii hankkeen vastuu- ja yhteystahona ulkopuolisiin rahoittajatahoihin nähden
- koordinoija vastaa hankkeen valmisteluvaiheen dokumenttien, kuten hankesuunnitelman, kokousmuistioden, rahoitushakemusten ja kilpailutusasiakirjojen, laadinnasta
- koordinoija toimii vastuutahona ulkopuolisiin rahoittajiin nähden
- koordinoija toimii tilaajan roolissa hankkeessa toteuttavasta kilpailutuksessa
- koordinoija vastaa hankekokousten kokoon kutsumisesta, kunnes hankkeen koordinointi siirtyy sopimuksella muiden kuin tilaajan tehtävien osalta hankkeessa valitulle palveluntarjoajalle

Vesihuoltolaitokset 2–N ovat hankkeessa yhteistyösopimuksia:

- yhteistyösopimukset tekevät koordinoivan vesilaitoksen kanssa aktiivisesti ja auttaen yhteistyötä

Kaikki sopijapuolet

- valtuuttavat *vesihuoltolaitoksen 1* kilpailuttamaan hankkeen;
- toimivat sopijapuolina kilpailutuksessa valittavaan palveluntarjoajaan nähden;
- toimivat hankkeen osarahoittajina ja
- toimivat hankkeelle perustettavan ohjausryhmän jäsenenä, valvovat hankkeen toteutusta sekä antavat ohjeita työn suorittamiseen.

Hankkeelle valitaan kilpailuttamalla palveluntarjoaja, jonka kanssa laaditaan sopimus kaikkien sopijapuolten kanssa. Palveluntarjoajan tehtäviin sovitaan kuuluvaksi valinnan jälkeen hankkeen toteutuksen ohella hankkeeseen liittyvien kokousten järjestäminen sekä raportointivelvoitteiden hoitaminen ulkopuoliselle rahoittajatahoille.

Hankkeeseen liittyvät oleelliset päätökset tehdään yhteisesti hankekokouksissa tai sähköposteilla. Ensisijaisesti päätöksiin pyritään löytämään keskusteluiden kautta yksimieliset ratkaisut. Mikäli sopijatahot eivät ole yksimielisiä, tehdään päätökset äänestämällä siten, että kullakin vesilaitoksella on yksi ääni. Päätösvaltaa voidaan yhteisellä päätöksellä delegoida yksittäiselle laitokselle tai työryhmälle. Oman rahoituksensa osalta kukin osapuoli tekee päätökset itsenäisesti.

7 SALASSAPITO JA TIETOSUOJA

Sopimuksen osapuolet sitoutuvat pitämään salassa hankkeen yhteydessä tiedoksi saamansa liike- ja muut salassa pidettävät tiedot.

Hankkeen toteutuksessa noudatetaan lisäksi salassapidosta, vaitiolovelvollisuudesta, tietosuojasta ja salassa pidettävien tietojen luovuttamisesta annettuja voimassa olevia säädöksiä.

Lisäksi palveluntarjoajan tulee noudattaa asiakirjojen ja tietojen käsittelyssä ja arkistoinnissa koordinoivan vesilaitoksen mahdollisesti antamia tarkempia ohjeita.

Sitoumus on voimassa myös tämän sopimuksen päättymisen jälkeen.

9 HANKKEEN TULOSTEN OMISTUS- JA KÄYTTÖOIKEUDET

Hankkeessa syntyvät tulokset, kuten käsikirjoitukset, raportit, kuvat, selvitykset jne. ovat sopijapuolien yhteistä omaisuutta. Mahdollisista muutoksista ja oikeuksien luovuttamisesta edelleen tulee sopia yhteisesti.

Hankkeessa syntyvät ei-julkiset yksittäisen sopijapuolen tuloksia käsittelevät osuudet ovat kunkin yksittäisen sopijapuolen omaisuutta.

Hankkeessa käytettävällä palveluntarjoajalla on käyttöoikeus tuotettuun materiaaliin. Palveluntarjoajan edellytetään hankkivan julkaisuluvan hankkeessa tuotettavaan julkaisuun tuleviin kuviin.

Ulkopuolisen rahoituksen ehtoja koskevat vaatimukset otetaan huomioon palveluntarjoajan kanssa tehtävässä sopimuksessa.

10 HANKKEEN TIEDOTUS

Hankkeen tiedottamisessa toimitaan hankesuunnitelmassa kuvatulla tavalla. Hankkeen tiedotuksesta sovitaan yhteisesti. Tiedottamisessa otetaan huomioon ulkopuolisen rahoituksen ehdot.

11 VAHINGOT JA YLIVOIMAINEN ESTE

Kukin sopijapuoli vastaa aiheuttamistaan välittömistä vahingoista, jotka johtuvat tahallisesti tai tuottamuksellisesti tehdyistä virheistä tai laiminlyönneistä. Sopijapuoli ei vastaa epäsuorasta tai välillisestä vahingosta, ellei kyse ole salassapitovelvoitteiden rikkomisesta.

Ylivoimaisena esteenä pidetään tapahtumaa, joka estää tai tekee kohtuuttoman vaikeaksi hankkeen toteuttamisen suunnitellussa aikataulussa. Tällaisia ovat sota, kapina, luonnonmullistus, yleinen energijakelun keskeytyminen, tulipalo, lakko, saarto tai muu yhtä merkittävä ja epätavallinen sopijapuolista riippumaton syy. Tällainen on myös vakava sairastuminen.

Jos sopimusvelvoitteen täyttäminen viivästyy ylivoimaisesta esteestä johtuen, sopimusvelvoitteen täyttämisen aikaa jatketaan niin paljon kuin kaikki tapaukseen vaikuttavat olosuhteet huomioon ottaen on pidettävä kohtuullisena.

Sopijapuolten on viipymättä ilmoitettava ylivoimaisesta esteestä toisille sopijapuolille samoin kuin esteen lakkaamisesta, jonka jälkeen sopijapuolten on viimeistään sovittava sen vaikutuksesta hankkeeseen.

12 SOPIMUS, VOIMASSAOLO JA MUUTTAMINEN

Tämä hankeyhteistyösopimus tulee voimaan osapuolten allekirjoitettua sopimuksen ja on voimassa, kunnes hanke on toteutunut.

Muutokset tähän sopimukseen sovitaan hankkeen ohjausryhmän kokouksissa kaikkien sopijapuolien päätösvaltaisten edustajien läsnä ollessa tai sähköpostilla kaikkien sopijapuolien kesken.

13 SOVELLETTAVA LAKI JA ERIMIELISYYKSIEN RATKAISEMINEN

Tähän sopimukseen sovelletaan Suomen lakia.

Tästä sopimuksesta mahdollisesti aiheutuvat erimielisyydet ja riitaisuudet ratkaistaan ensisijaisesti neuvotellen ja tarvittaessa käräjäoikeudessa.

14 ALLEKIRJOITUKSET

Tätä sopimusta on tehty *X* samasanaista kappaletta, yksi kullekin sopijapuolelle.

LIITTEET

Hankesuunnitelma *XX.XX.20XX*

LIITE 4 VESIHUOLTOLAITOSTEN HANKINTAYHTEISTYÖSOPIMUSMALLI

[Ohje: Sopijapuolten tulee huolehtia hankintamenettelyyn liittyvän päätösvaltansa siirtämisestä omien päätöksentekosäätöjensä mukaisesti ennen yksittäistä hankintaa/hankintamenettelyä koskevan yhteistyön käynnistämistä (ks. jäljempänä Sopimuksen määritelmä "Sitoumus" ja Kumppanuus voimavarana -ohjeen kohta 7.2.3). Päätösvallan siirto voi edellyttää esimerkiksi erillisen hallintopäätöksen tekemistä.]

[Ohje: Tämän Hankintayhteistyösopimuksen perusteella tehtävään Sitoumukseen tulee tehdä seuraava kirjaus: "Sitoumukseen sovelletaan Sopijapuolten []/[]/202[] allekirjoittaman Hankintayhteistyösopimuksen ehtoja siltä osin kuin tässä Sitoumuksessa tai Sopijapuolten välillä ei ole kirjallisesti muuta tai toisin sovittu".]

HANKINTAYHTEISTYÖSOPIMUS

1 SOPIJAPUOLET

1.1 [nimi]
(y-tunnus: [•])
[katuosoite], [postinumero] [kaupunki]

1.2 [nimi]
(y-tunnus: [•])
[katuosoite], [postinumero] [kaupunki]

1.3 [nimi]
(y-tunnus: [•])
[katuosoite], [postinumero] [kaupunki]

[Ohje: poista ylimääräiset kohdat]

(jäljempänä kukin yksin "**Sopijapuoli**" ja yhdessä "**Sopijapuolet**")

2 SOPIMUKSEN TARKOITUS

2.1 Tämän hankintayhteistyötä koskevan sopimuksen (jäljempänä "**Sopimus**") tarkoituksena on sopia ehdoista, joita sovelletaan Sopijapuolten väliseen hankintayhteistyöhön niiden kilpailuttaessa vesi- ja energihuollon, liikenteen ja postipalveluiden alalla toimivien yksiköiden hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain (1398/2016, "**erityisalojen hankintalaki**") mukaisia hankintoja. Hankintayhteistyö toteutetaan erityisalojen hankintalain 31 §:n mukaisena yhteistyönä.

[Ohje: muokkaa sovellettavaa lakia tarvittaessa, esimerkiksi yksinomaan jätevesihuoltoa harjoittavat yksiköt kuuluvat yleisen hankintalain (1397/2016) soveltamisalaan]

2.2 Sopijapuolten välisen hankintayhteistyön tavoitteena on edistää Sopijapuolten hankintojen laadukasta ja kustannustehokasta toteutusta, saavuttaa hankinnoissa volyymietuja ja kustannussäästöjä sekä vähentää hankintamenettelyihin liittyvää hallinnollista työtä toteuttamalla hankintamenettelyitä ja hankintoja yhdessä.

2.3 Tässä Sopimuksessa sovitaan Sopijapuolten hankintamenettelyiden aikaisesta tehtävänjaosta, päätöksentekomekanismeista, menettelytavoista, velvoitteista, kustannusten jakamisen periaatteista sekä vastuunjaosta, joita tarkennetaan hankintakohtaisissa Sitoumuksissa.

2.4 Tässä Sopimuksessa ei sovita yksittäisten hankintojen käytännön toteutuksesta tai sanottuihin hankintoihin sovellettavista ehdoista. Sopijapuolet tekevät erilliset päätökset sitoutumisestaan tämän Sopimuksen perusteella toteutettaviin yksittäisiin hankintamenettelyihin.

2.5 Tällä Sopimuksella ei rajoiteta Sopijapuolten mahdollisuutta toteuttaa yksittäisiä hankintamenettelyitä itsenäisesti tai yhteistyössä kolmansien osapuolien kanssa.

3 YHTEISTYÖSSÄ SOVELLETTAVA TOIMINTAMALLI

Hankinnan valmistelu ja hankintatarpeiden kartoitus

3.1 Sopijapuoli voi käynnistää yksittäisen hankinnan valmistelun ja tiedustella kirjallisesti muiden Sopijapuolten halukkuutta osallistua sanottuun hankintaan. Kirjallisen tiedustelun tulee sisältää vähintään (a) ylätasoin kuvaus Sopijapuolen suunnitteleman hankinnan kohteesta, (b) arvio hankinnan laajuudesta ja toteutusaikataulusta, (c) aikamääre, johon mennessä muiden Sopijapuolten tulee ilmoittaa kiinnostuksensa osallistua valmisteilla olevaan hankintaan.

3.2 Sopijapuolet vastaavat kohdan 3.1 mukaiseen ilmoitukseen hankintaa valmistelevan Sopijapuolen asettamassa aikamääreessä. Vastauksen tulee sisältää vähintään tieto siitä, haluaako Sopijapuoli osallistua hankinnan valmisteluun ja/tai valmistelun perusteella käytävään hankintamenettelyyn.

Vastuuyksikön valinta ja hankintamenettelyn pääkohdista sopiminen

3.3 Ellei muuta tai toisin kirjallisesti sovita, valmistelun käynnistänyt Sopijapuoli ja kohdan 3.2 mukaisesti kiinnostuksensa ilmaisseet Sopijapuolet aloittavat neuvottelut hankinnan ja hankintamenettelyn suunnittelemiseksi ja edistämiseksi. Sopijapuolet valitsevat yhden hankintaan osallistuvista Sopijapuolista hankinnan toteutuksen vastuuyksiköksi ("**Vastuuyksikkö**") sekä sopivat hankinnan ja hankintamenettelyn pääkohdista siten, että Vastuuyksikkö voi neuvotteluiden perusteella suorittaa sen vastuulle sovitut hankintaan ja hankintamenettelyn toteutukseen liittyvät toimenpiteet. Vastuuyksikkönä toimii hankinnan valmistelun aloittanut Sopijapuoli, elleivät Sopijapuolet valitse rooliin toista Sopijapuolta.

3.4 Vastuuyksikkö sitoutuu huomioimaan kaikkien hankintaan osallistuvien Sopijapuolten edut ja tavoitteet tasapuolisesti hankintamenettelyn valmistelun ja keston ajan.

3.5 Hankintaan osallistuvat Sopijapuolet sopivat suunnitteilla olevan hankinnan ja hankintamenettelyn toteutuksen pääkohdista kirjallisesti erillisellä sopimuksella ("**Sitoumus**"). Sitoumuksessa on määritettävä ja sovittava vähintään:

- a) Hankintaan osallistuvat Sopijapuolet ja Vastuuyksikkö
- b) Vastuuyksikön tehtävät ja vastuut
- c) Muiden Sopijapuolten tehtävät ja vastuut
- d) Hankintamenettelyn toteutus, vaiheistus ja tavoiteaikataulu
- e) Hankintamenettelystä aiheutuvien kustannusten jakautumisperusteet
- f) Erityiset korvausperusteet

- g) Hankinta- ja muiden menettelyyn liittyvien päätösten tekeminen ja vastuut
- h) Sitoumuksen voimassaolo
- i) Sopimusten allekirjoittaminen

[Ohje: Sitoumuksessa voidaan lisäksi sopia esimerkiksi valmisteluun osallistuvista henkilöistä, erillisestä valmistelutyöryhmästä, sovellettavasta hankintamenettelystä, Sopijapuolille asetettavista aikamääreistä, Vastuuyksikölle maksettavasta korvauksesta, hankinta-asiakirjojen tarkastuksesta ja hyväksyttämistä Sopijapuolilla sekä muista hankinnan ja hankintamenettelyn kannalta olennaisista yksityiskohdista

- a) hankintaan osallistuvat Sopijapuolet ja Vastuuyksikkö
- b) Vastuuyksikön tehtävät ja vastuut
 - i. Hankinta-asiakirjojen laadinta, hankinnan koordinointi, projektinjohto, jne.
- c) Muiden Sopijapuolten tehtävät ja vastuut
 - i. Hankinta-asiakirjojen (ml. hankinnan ehtojen ja vaatimusten) tarkastus ja hyväksyntä, tarvittavien tietojen toimittaminen Vastuuyksikölle ja muille Sopijapuolille, jne.
- d) Hankintamenettelyn toteutus, vaiheistus ja tavoiteaikataulu
 - i. Soveltuvan hankintamenettelyn valinta, hankintamenettelyn välitavoitteet, hankintailmoitusten julkaisu ja julkaisun hyväksyntä, tarjouspyynnön julkaisuajankohta, menettelysäännöt suunnitellun aikataulun muutostilanteissa, jne.
 - ii. Mahdollisen juridisen tai teknisen konsultin hankinta, ml. konsultin tehtävät ja konsultin kustannusten korvaaminen
 - iii. Hankinnan tavoitteista ja reunaehdoista sopiminen
 - iv. Päätökset, mikäli hankinnan ehdoista tai vaatimuksista on erimielisyyttä
- e) Kustannusten jakautumisperusteet Sopijapuolten kesken
 - i. tasaperusteinen
 - ii. Sopijapuolikohtainen hankintavolyymi
 - iii. muu peruste
- f) Erityiset korvaukset
 - i. Hankintamenettelystä vetäytyvän Sopijapuolen korvausvelvollisuudet, jne.
- g) Hankintapäätöksen tekeminen
 - i. Vastuuyksikkö tekee hankintapäätöksen kaikkien Sopijapuolten puolesta
 - ii. Kaikki Sopijapuolet allekirjoittavat omat hankintapäätöksensä (Sopijapuolet tekevät yhdenmukaiset hankintapäätökset, jotka kukin Sopijapuoli allekirjoittaa päätöksentekosääntöjensä mukaisesti). Vaihtoehto ii. on suositeltava tapa toimia
- h) Sitoumuksen voimassaolo
 - i. Esimerkiksi:” Sitoumus on Sopijapuolia sitovana voimassa, kunnes (a) hankintamenettelyä koskevat hankintapäätökset ovat lainvoimaisia, tai (b) Sopijapuolten kirjallisesti päättäessä, että Sitoumuksen kohteena oleva hankintamenettely

keskeytetään, ja hankinnan uudelleen toteutuksesta luovutaan”.

i) Sopimusten allekirjoittaminen

i. Kaikki Sopijapuolet allekirjoittavat omat hankintasopimuksensa

ii. Vastuuyksikkö allekirjoittaa kaikkien Sopijapuolten puolesta Vaihtoehto ii. on suositeltava tapa toimia]

3.6 Ellei muuta tai toisin kirjallisesti sovita, Vastuuyksikkö vastaa Sitoumuksen laatimisesta ja lähettämisestä muille Sopijapuolille. Sopijapuolet (a) kommentoivat Sitoumuksen ehtoja, ja/tai (b) ilmoittavat sitoutumisestaan hankintaan viipymättä Sitoumuksen vastaanotosta lukien.

3.7 Ellei muuta tai toisin kirjallisesti sovita, Vastuuyksikkö huolehtii hankintamenettelyn ja hankinnan toteutuksen hankintalainsäädännön mukaisuudesta hankinnan valmistelun ja hankintamenettelyn keston ajan. Selvyyden vuoksi todetaan, että kukin Sopijapuoli vastaa hankinnastaan ja oman hankintasopimuksensa toteutuksesta hankintapäätöksen/hankintapäätösten lainvoimaiseksi tulemisesta lukien.

3.8 Sopijapuoli huolehtii Sitoumuksen perustuvan päätösvallan siirtämisestä soveltuvan lainsäädännön ja päätöksentekosääntöjensä mukaisesti ennen Sitoumuksen allekirjoittamista. Päätösvaltaa siirtävä Sopijapuoli antaa Vastuuyksikölle valtuutuksen suorittaa Sitoumuksessa sovitut hankintaan ja hankintamenettelyyn liittyvät toimenpiteet Sopijapuolen puolesta.

3.9 Ellei muuta tai toisin kirjallisesti sovita, Sopijapuolet vastaavat omista kustannuksistaan Sitoumuksen allekirjoitushetkeen saakka.

[Ohje: mikäli yhdelle tai useammalle Sopijapuolelle on aiheutunut kustannuksia hankinnan valmistelusta ennen Sitoumuksen allekirjoittamista, voi olla perusteltua, että muut Sitoumuksen allekirjoittavat Sopijapuolet osallistuvat sanottujen kustannusten kattamiseen.]

3.10 Ellei muuta tai toisin kirjallisesti sovita, Sopijapuoli voi vetäytyä hankinnan toteutuksesta ennen hankintaa koskevan hankintailmoituksen lähettämistä julkaistavaksi HILMA-palvelussa (www.hankintailmoitukset.fi). Tämän kohdan mukaisesti vetäytyvä Sopijapuoli vastaa hankinnan valmisteluun liittyvistä kustannuksista Sitoumuksessa sovitun kustannustenjakoperiaatteen mukaisesti.

3.11 Ellei muuta tai toisin kirjallisesti sovita, Sopijapuolella ei ole ilman perusteltua ja muiden Sopijapuolten kirjallisesti hyväksymää syytä oikeutta vetäytyä hankinnan toteutuksesta sen jälkeen, kun hankintaa koskeva hankintailmoitus on lähetetty julkaistavaksi HILMA-palvelussa (www.hankintailmoitukset.fi)

[Ohje: Sitoumuksessa voidaan sopia, että Sopijapuolella on oikeus vetäytyä hankintamenettelystä perustellusta syystä, joka ei edellytä muiden Sopijapuolten kirjallista hyväksyntää. Sopijapuolen vetäytyessä hankintamenettely joudutaan lähtökohtaisesti keskeyttämään, jonka vuoksi on suositeltavaa sopia vetäytyvän Sopijapuolen velvollisuudesta korvata muille Sopijapuolille kustannustenjakoperiaatteen mukaisten korvausten lisäksi aiheutuneet ylimääräiset kustannukset sekä keskeytyspäätöksestä mahdollisesti aiheutuvat markkinaoikeuskäsittelyn kulut.]

3.12 Selvyyden vuoksi todetaan, että kohtien 3.10-3.11 mukaisilla hankintailmoituksilla ei tarkoiteta markkinavuoropuheluun tai muuhun hankinnan valmisteluun liittyviä ilmoituksia HILMA-palvelussa.

3.13 Sopijapuolen on esitettävä muille Sopijapuolille kirjalliset tositteet aiheutuneista kustannuksista sovitun kustannusjakoperusteen toteutumisen varmistamiseksi.

3.14 Sopijapuolen on esitettävä kohdan 3.11 mukaisesti vetäytyvälle Sopijapuolelle kirjalliset tositteet aiheutuneista kustannuksista, joihin se on Sitoumuksen perusteella oikeutettu.

3.15 Selvyyden vuoksi todetaan, ettei Sopijapuoli voi osallistua hankintaan enää sen jälkeen, kun hankintailmoitus on lähetetty julkaistavaksi HILMA-palvelussa.

Hankintamenettelyn käytännön toteuttaminen

3.16 Ellei muuta tai toisin kirjallisesti sovita, Vastuuyksikkö vastaa hankinnan ja hankintamenettelyn käytännön toteutuksesta Sitoumuksessa sovitun mukaisesti. Vastuuyksikkö vastaa (a) hankinnan valmistelusta ja koordinoinnista, (b) hankintailmoituksen ja hankinta-asiakirjojen laatimisesta, (c) hankintamenettelyyn liittyvien ilmoitusten (esim. hankintailmoitus) julkaisemisesta, (d) yhteydenpidosta tarjoajiin ja kolmansiin osapuoliin, ja (e) hankintapäätösten valmistelusta. Vastuuyksikkö toimittaa hyvissä ajoin hankintailmoituksen, hankinta-asiakirjat sekä muut hankinnan ja hankintamenettelyn kannalta olennaiset asiakirjat ja tiedot muille Sopijapuolille kommentoitavaksi ja hyväksyttäväksi.

3.17 Ellei muuta tai toisin kirjallisesti sovita, hankintamenettelyyn osallistuvat Sopijapuolet toimittavat Vastuuyksikölle ja muille Sopijapuolille hyvissä ajoin etukäteen kaikki tarvittavat tiedot kohdan 3.16 mukaisten tehtävien asianmukaiseksi ja oikea-aikaiseksi suorittamiseksi.

3.18 Sopijapuolet vastaavat osaltaan riittävästä ja oikea-aikaisesta tietojenvaihdosta muille Sopijapuolille hankinnan ja hankintamenettelyn asianmukaiseksi toteuttamiseksi. Kaikki vähäistä merkittävämmät tiedot ja tiedonannot tulee tehdä kirjallisesti.

3.19 Sopijapuoli huomioi toiminnassaan kaikkien hankintamenettelyyn osallistuvien Sopijapuolten edut ja tavoitteet. Erityisesti Vastuuyksikkö sekä hankinnan ehtojen ja vaatimusten laadintaan osallistuva Sopijapuoli huolehtivat, että sanotut ehdot ja vaatimukset soveltuvat mahdollisimman hyvin kaikkien Sopijapuolten tavoitteisiin ja tarkoituksiin.

3.20 Sopijapuolet sitoutuvat toimimaan hankintalainsäädännön velvoitteiden mukaisesti. Selvyyden vuoksi todetaan, ettei Sopijapuoli ole vastuussa toisen Sopijapuolen yksittäisen hankintasopimuksen sopimuskauden aikaisesta toiminnasta.

4 PUITEJÄRJESTELYJÄ KOSKEVAT ERITYISEHDOT

4.1 Vastuuyksikkö huolehtii, että puitejärjestelyyn osallistuvat Sopijapuolet ja mahdolliset muut hankintayksiköt sekä niiden puitejärjestelyyn perustuvien hankintojen enimmäismäärä- tai arvo ilmoitetaan puitejärjestelyn hankintailmoituksessa.

4.2 Sopijapuoli vastaa siitä, ettei sen puitejärjestelyn perusteella tekemien hankintojen määrä tai arvo ylitä puitejärjestelyn hankintailmoituksessa määritettyä.

5 HANKINTOJEN MUUTOKSENHAKU JA SEURAAMUKSET

5.1 Ellei muuta tai toisin kirjallisesti sovita tilanteessa, jossa hankintapäätös koskee yhtä (1) Sopijapuolta, vastaa sanottu Sopijapuoli tekemäänsä hankintapäätöstä koskevien muutoksenhakumenettelyiden toteutuksesta ja kustannuksista.

5.2 Ellei muuta tai toisin kirjallisesti sovita tilanteessa, jossa hankintapäätös koskee useampaa Sopijapuolta, vastaavat kaikki hankintapäätöksen tehneet Sopijapuolet hankintapäätöstä koskevien muutoksenhakumenettelyiden toteutuksesta ja kustannuksista Sitoumuksessa sovitun kustannustenjakoperiaatteen mukaisesti. Sopijapuolet voivat tarvittaessa sopia asiamiehen palveluiden hankinnasta.

5.3 Ellei muuta tai toisin kirjallisesti sovita, mikäli muutoksenhaku kohdistuu hankintamenettelyn väitettyyn virheellisyyteen ennen hankintapäätöksen/hankintapäätöksen tiedoksiantoa asianosaisille, vastaavat kaikki hankintamenettelyyn osallistuneet Sopijapuolet muutoksenhakumenettelyiden toteutuksesta ja kustannuksista Sitoumuksessa sovitun kustannustenjakoperiaatteen mukaisesti. Sopijapuolet voivat tarvittaessa sopia asiamiehen palveluiden hankinnasta.

5.4 Ellei muuta tai toisin kirjallisesti sovita taikka pakottavasta lainsäädännöstä tai viranomais määräyksestä muuta johdu, Sopijapuolet vastaavat tuomioistuimen määräämistä seuraamus- tai hyvitysmaksuista niille kilpailutettujen hankintasopimusten arvon mukaisessa suhteessa.

5.5 Kohdasta 5.4 poiketen, mikäli seuraamus- tai hyvitysmaksu on aiheutunut Sopijapuolen törkeän huolimattomasta tai tahallisesta toiminnasta taikka laiminlyönnistä, vastaa rikkomukseen syyllistynyt Sopijapuoli sanotuista seuraamuksista yksin. Tämän kohdan mukaiseksi rikkomukseksi katsotaan esimerkiksi (mutta ei rajoittuen) tilanne, jossa Sopijapuoli allekirjoittaa hankintasopimuksen ennen kuin hankintapäätös on lainvoimainen.

6 SOPIMUKSEN VOIMASSAOLO, PÄÄTTÄMINEN JA UUDET SOPIJAPUOLET

6.1 Sopimus tulee voimaan, kun vähintään kaksi (2) Sopijapuolta on sen allekirjoittanut. Sopimukseen voi liittyä uusia Sopijapuoolia kaikkien Sopimuksen allekirjoittaneiden Sopijapuolten etukäteisellä kirjallisella hyväksynnällä.

6.2 Sopimus sitoo uutta Sopijapuolta suhteessa aiempiin Sopijapuoliin ja aiempia Sopijapuoolia suhteessa uuteen Sopijapuoleen siitä hetkestä lukien, kun uusi Sopijapuoli on allekirjoittanut (a) Sopimuksen, tai (b) erillisen liittymisasiakirjan.

6.3 Sopimus on voimassa toistaiseksi. Sopimuksen voimassa ollessa kullakin Sopijapuolella on oikeus irtisanoa Sopimus kuuden (6) kuukauden irtisanomisajalla kirjallisesta ilmoituksesta lukien. Kirjallinen ilmoitus on annettava tiedoksi kaikille Sopijapuolille.

6.4 Muilla Sopijapuolilla on yhteisellä päätöksellä oikeus irtisanoa Sopimus tai Sitoumus päättymään välittömin vaikutuksin olennaiseen sopimusrikkomukseen syyllistyneen Sopijapuolen osalta, ellei sanottu Sopijapuoli korjaa virheellistä menettelyään 14 päivän kuluessa muiden Sopijapuolten kirjallisesta huomautuksesta lukien.

6.5 Ellei toisin tai muuta kirjallisesti sovita, Sopimuksen irtisanomisella tai päättymisellä ei ole vaikutusta voimassa oleviin Sitoumuksiin, Sitoumusten perusteella käynnistettyihin hankintamenettelyihin tai solmittuihin hankintasopimuksiin.

7 VAHINGONKORVAUS JA VASTUUNRAJOITUS

7.1 Sopijapuoli vastaa toiselle Sopijapuolelle tämän Sopimuksen, Sitoumuksen ja/tai hankintasopimuksen perusteella aiheuttamasta välittömästä vahingosta. Sopijapuolet eivät vastaa välillisistä vahingoista. Sopimukseen, Sitoumukseen ja/tai hankintasopimukseen perustuva Sopijapuolen vahingonkorvausvelvollisuus toiselle Sopijapuolelle on yhteensä enintään [•] euroa per vahinkoa kärsinyt Sopijapuoli.

[Ohje: määritä vahingonkorvauksen arvo.]

7.2 Kohdan 7.1 mukaiset vahingonkorvausvelvollisuuden rajoitukset eivät koske tapauksia, jossa Sopijapuoli on aiheuttanut vahingon tahallisesti tai törkeällä huolimattomuudella, rikkomalla Sopimuksessa ja/tai Sitoumuksessa sovittuja salassapitovelvoitteita tai immateriaalioikeuksia, taikka Sopimuksen kohdan 5.5 mukaisia tilanteita.

8 YLIVOIMAINEN ESTE

8.1 Sopijapuoli vapautuu Sopimuksen ja sen perusteella tehtyjen Sitoumusten mukaisista velvoitteistaan ja velvollisuudestaan maksaa vahingonkorvausta, jos sopimusvelvoitteiden täyttämättä jääminen tai viivästys johtuu ylivoimaisesta esteestä.

8.2 Ylivoimaiseksi esteeksi katsotaan sellainen Sopimuksen tai Sitoumuksen täyttämisen estävä ja Sopimuksen tai Sitoumuksen allekirjoittamisen jälkeen sattunut epätavallinen ja asiaan vaikuttava tapahtuma, jota Sopijapuoli ei ole voinut ottaa kohtuullisesti huomioon Sopimusta tai Sitoumusta tehtäessä, joka on Sopijapuolista riippumaton ja jonka estävää vaikutusta ei voida poistaa ilman kohtuuttomia lisäkustannuksia ja/tai kohtuutonta ajanhukkaa.

8.3 Sopijapuoli vapautuu edellä tarkoitetuista velvoitteistaan ylivoimaisen esteen johdosta ainoastaan siksi ajaksi, jona ylivoimainen este on todistettavasti ollut olemassa. Ylivoimaisen esteen sattumisesta ja sen päättymisestä on ilmoitettava välittömästi kirjallisesti kullekin Sopijapuolelle, johon velvoitteiden suorittamatta jättäminen vaikuttaa tai voi vaikuttaa.

9 IMMATERIAALIOIKEUDET

9.1 Tällä Sopimuksella ei siirretä immateriaalioikeuksia.

9.2 Ellei muuta tai toisin kirjallisesti sovita, on kaikilla Sopijapuolilla yhtäläinen käyttöoikeus hyödyntää Sopimuksen puitteissa yhteisesti laadittuja tai yhden Sopijapuolen Sopimuksen tarkoitusta varten laatimia aineistoja, kuten tarjouspyyntöpohjia ja teknisiä eritelmiä.

[Ohje: immateriaalioikeuksista voidaan tarvittaessa sopia (i) tarkemmin/kattavammin Sitoumuksessa, mikäli hankintamenettely edellyttää salassa pidettävien tai IP-intensivisten aineistojen jakamista Sopijapuolten kesken, (ii) käyttöoikeuksia rajaavasti, esimerkiksi täydentämällä kohdan 9.2 mukaista immateriaalioikeuslauseketta seuraavasti:” Ellei muuta tai toisin kirjallisesti sovita, on kaikilla Sopijapuolilla yhtäläinen käyttöoikeus hyödyntää Sopimuksen puitteissa yhteisesti laadittuja tai yhden Sopijapuolen Sopimuksen tarkoitusta varten laatimia aineistoja, kuten tarjouspyyntöpohjia ja teknisiä eritelmiä Sopimukseen perustuvan hankinnan ja hankintasopimuksen toteuttamiseksi”, tai (iii) muulla Sopijapuolten tarkoituksenmukaiseksi katsomalla tavalla.]

10 SALASSAPITO

10.1 Sopijapuolet sitoutuvat pitämään salassa kaikki Sopimuksen ja/tai Sitoumuksen mukaisessa toiminnassa haltuunsa saamat toisen Sopijapuolen liike- ja ammattisalaisuudet sekä muut tiedot, jotka Sopijapuolen voidaan kohtuudella katsoa ymmärtävän olevan salassa pidettäviä.

10.2 Sopijapuoli vastaa henkilöstönsä salassapitovelvoitteen rikkomisesta.

10.3 Salassapitovelvoitteet ovat voimassa Sopimuksen ja siihen perustuvien Sitoumusten voimassa ollessa ja viisi (5) vuotta niiden päättymisen jälkeen.

10.4 Jos Sopijapuoli rikkoo tässä luvussa 10 sovittuja ehtoja, on rikkova Sopijapuoli velvoitettu korvaamaan vahinkoa kärsineelle Sopijapuolelle aiheutuneen välittömän ja välillisen vahingon.

10.5 Sopijapuolet huomioivat hankintalainsäädännössä, viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999, ”julkisuuslaki”) sekä muussa lainsäädännössä asetetut salassapitoa ja julkisuutta koskevat säännökset tietojen luovuttamisesta ulkopuolisille. Selvyyden vuoksi todetaan, että salassapitovelvoitteen rikkomisena ei pidetä tilannetta, jossa Sopijapuolella on ollut perusteltu velvollisuus luovuttaa salassa pidettäviä tietoja hankintalainsäädännön, julkisuuslain tai muun pakottavan lainsäädännön perusteella kolmansille osapuolille, ja luovuttava Sopijapuoli on lain sallimissa rajoissa kirjallisesti etukäteisesti selvittänyt salassa pidettävien tietojen luovuttamisen lainmukaisuuden sen Sopijapuolen kanssa, jota luovutuksen kohteena olevat salassa pidettävät tiedot koskevat.

11 TIETOSUOJA SEKÄ TIETOJEN SÄILYTTÄMINEN

Tietosuoja

11.1 Sopijapuolet noudattavat kulloinkin voimassa olevan henkilötietolainsäädännön, erityisesti EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen (2016/679, ”tietosuoja-asetus”), edellyttämiä velvoitteita ja tietojen suojaamista koskevia säännöksiä.

11.2 Mikäli Sopijapuolet käsittelevät henkilötietoja tämän Sopimuksen perusteella tai sen yhteydessä, kukin Sopijapuoli toimii tietosuoja-asetuksen tarkoittamana itsenäisenä rekisterinpitäjänä vastaten itsenäisesti omasta henkilötietojen käsittelystä ja siihen liittyvistä velvoitteista tietosuoja-asetuksen ja sovellettavan kansallisen tietosujalainsäädännön mukaisesti.

[Ohje: kohdan 11.2 kirjausta tulee muuttaa tapauskohtaisen arvioinnin perusteella. Mikäli Sopijapuoli toimii henkilötietojen käsittelijän roolissa, tulee henkilötietojen käsittelystä sopia erikseen.]

Tietojen säilyttäminen

11.3 Sopijapuoli arkistoi Sitoumukseen perustuvat hankinta-asiakirjansa. Ellei muuta tai toisin kirjallisesti sovita, Vastuuyksiköllä on velvollisuus dokumentoida riittävästi hankintamenettelyn eri vaiheet ja niihin liittyvät ratkaisut ja säilyttää asiakirjat vähintään kolmen (3) vuoden ajan hankintasopimuksen tekemisestä. Vastuuyksiköllä on velvollisuus pyynnöstä toimittaa hankintakertomus Euroopan komissiolle ja työ- ja elinkeinoministeriölle.

12 SOVELLETTAVA LAKI JA RIIDANRATKAISU

12.1 Sopimukseen ja Sitoumukseen sovelletaan Suomen lakia, lukuun ottamatta siihen sisältyviä lainvalintasääntöjä.

12.2 Kaikki tästä Sopimuksesta tai Sitoumuksesta aiheutuvat erimielisyydet pyritään ensisijaisesti ratkaisemaan osapuolten välisillä neuvotteluilla. Mikäli erimielisyyksiä ei saada neuvotteluteitse sovittua, ratkaistaan erimielisyydet vastaajan kotipaikan käräjäoikeudessa tai hallinto-oikeudessa, mikäli käräjäoikeus ei ole toimivaltainen ratkaisemaan asiaa.

13 MUUT MÄÄRÄYKSET

13.1 Sopimusta ja Sitoumusta voidaan muuttaa vain kaikkien Sopijapuolten allekirjoittamalla muutosasiakirjalla. Suulliset muutokset eivät ole päteviä.

13.2 Sopijapuoli ei menetä oikeutta vedota Sopimuksen tai Sitoumuksen ehtoihin sen vuoksi, että se yksittäistapauksessa tai toistuvasti jättää käyttämättä jonkin Sopimukseen tai Sitoumukseen perustuvan oikeutensa.

13.3 Jonkin Sopimuksen tai Sitoumuksen määräyksen toteaminen pätemättömäksi tai täytäntöönpanokelvottomaksi ei vaikuta Sopimuksen tai Sitoumusten muiden määräysten pätevyyteen tai täytäntöönpanokelpoisuuteen.

13.4 Sopijapuoli ei saa siirtää Sopimusta, Sitoumusta tai niihin perustuvia oikeuksiaan tai velvollisuuksiaan kolmannelle osapuolelle ilman muiden Sopijapuolten etukäteen antamaa kirjallista suostumusta. Sopijapuolilla ei ole oikeutta kieltäytyä suostumuksen antamisesta perusteetta. Edellä sanotusta poiketen kullakin Sopijapuolella on oikeus siirtää Sopimus sen kanssa samaan konserniin kuuluvalla yhtiöllä, sillä edellytyksellä, että siirronsaajan voidaan kohtuudella olettaa kykenevän huolehtimaan Sopimuksen ja Sitoumuksen mukaisista velvoitteistaan. Lisäksi Sopijapuolella on oikeus siirtää Sopimukseen ja Sitoumukseen perustuvat saatavansa kolmannelle osapuolelle.

13.5 Sopijapuolella on lisäksi oikeus siirtää tämä Sopimus ja Sitoumus kaikkine oikeuksineen ja velvollisuuksineen organisaatioon, joka jatkaa Sopijapuolen toiminnan harjoittamista, mikäli Sopijapuolen organisaatio muuttuu kuntarakenteessa tapahtuvien muutosten, yhtiöittämisvelvoitteen, sulautumisen tai jakautumisen vuoksi. Siirtävän Sopijapuolen on ilmoitettava siirrosta kaikille muille Sopijapuolille kirjallisesti viimeistään [•] vuorokautta ennen siirron voimaantuloa.

[Ohje: määritä siirtoilmoituksen ajankohta.]

13.6 Sopijapuolet sitoutuvat kaikessa tämän Sopimuksen ja Sitoumuksen mukaisessa toiminnassaan noudattamaan Suomen lainsäädäntöä, mukaan lukien soveltuva hankinta- ja julkisuuslainsäädäntöä. Sopijapuolet varmistavat, että Sopimuksen ja Sitoumuksen mukaiseen yhteistyöhön perustuva sisäinen tietojenvaihto ei vaaranna tarjoajien tasapuolista ja syrjimätöntä kohtelua hankintamenettelyissä. Sopijapuolet eivät ilman asianmukaista perustetta luovuta toisilleen tietoja, joiden perusteella tarjoajien liikesalaisuuksia tai hankintamenettelyyn liittyviä luottamuksellisia tietoja voi paljastua.

13.7 Sopijapuolet sitoutuvat noudattamaan Suomessa hankintayksiköitä velvoittavaa, kulloinkin voimassa olevaa pakotelainsäädäntöä.

14 ALLEKIRJOITUKSET

Tätä Sopimusta on laadittu *[sopimuskappaleiden määrä riippuen osapuolien määrästä]* samasisältöistä kappaletta, yksi kullekin Sopijapuolelle.

[TAI]

Tämä Sopimus on allekirjoitettu sähköisesti.

[paikka] [päivämäärä]

[Sopijapuolen nimi]

Nimi: [allekirjoittajan nimi]

Asema: [allekirjoittajan asema]

[paikka] [päivämäärä]

[Sopijapuolen nimi]

Nimi: [allekirjoittajan nimi]

Asema: [allekirjoittajan asema]

[paikka] [päivämäärä]

[Sopijapuolen nimi]

Nimi: [allekirjoittajan nimi]

Asema: [allekirjoittajan asema]

[paikka] [päivämäärä]

[Sopijapuolen nimi]

Nimi: [allekirjoittajan nimi]

Asema: [allekirjoittajan asema]

LIITE 5 JURIDINEN TARKASTELU HORIZONTAALISESTA YHTEISTYÖSTÄ

Vesihuoltolaitosten horisontaalinen yhteistyö

Hankintalainsäädännön **horisontaalista yhteistyötä** koskevat säännökset ja edellytykset on kuvattu tässä liitteessä.

Erityisalojen hankintalain 26 §:n mukaan:

Tätä lakia ei sovelleta viranomaishankintayksiköiden väliseen hankintaan, jolla ne toteuttavat yhteistyössä ja yhteisten tavoitteiden saavuttamiseksi niiden vastuulla olevat yleisen edun mukaiset julkiset palvelut. Lisäksi edellytyksenä on, että enintään 20 prosenttia yhteistyön piiriin kuuluvista palveluista tuotetaan muita kuin sopimuksen osapuolia varten. Prosenttiosuuden määrittämiseen sovelletaan, mitä 25 §:n 2 momentissa säädetään.

25 §:n 2 momentti viittaa sidosyksikköhankintoihin, joten prosenttiosuuden määrittämisessä sovelletaan sidosyksikön ulosmyynnin laskentasääntöjä.

Yleisen hankintalain sidosyksikköhankintoja koskeva 16 § on pääosin samansisältöinen, mutta se asettaa sidosyksikölle tiukemmat ulosmyyntirajat (enintään 5 % ja 500 000 euron osuus yhteistyön piiriin kuuluvista palveluista tuotetaan muita kuin sopimuksen osapuolia varten).

Erityisalojen hankintalain 26 §:ssä ja sen esitöissä viitataan nimenomaisesti viranomaishankintayksiköiden väliseen hankintaan.¹ Erityisalojen hankintalaissa viranomaishankintayksiköllä tarkoitetaan, mitä yleisen hankintalain 5 §:ssä säädetään hankintayksiköstä. Julkisomisteiset, hankintalakien soveltamisalaan kuuluvat vesihuoltolaitokset täyttävät säännönmukaisesti julkisoikeudellisen laitoksen tunnusmerkit², ja ovat siten erityisalojen hankintalain tarkoittamia viranomaishankintayksiköitä.³ Lopullinen arvio julkisoikeudellisen laitoksen tai julkisen yrityksen tunnusmerkkien täyttymisestä yhtiömuotoisessa vesihuoltolaitoksessa on kuitenkin tehtävä aina tapauskohtaisesti.

Erityisalojen hankintalain 26 §:n alleviivatussa (laatijan lisäys) tekstissä tiivistyy Euroopan unionin tuomioistuimen ratkaisukäytäntö sekä ratkaisukäytännön perusteella laaditut hankintadirektiivien horisontaalista yhteistyötä koskevat lainkohdat.⁴

Vaikka hankintadirektiivien horisontaalista yhteistyötä koskevien lainkohtien⁵ sanamuoto poikkeaa hieman kansallisten hankintalakien vastaavien lainkohtien sanamuodosta, ovat ne sisällöllisesti yhteneväisiä.

¹ HE 108/2016 vp, 262.

² Ks. esim. Vesilaitosyhdistyksen monistesarja nro 103: OPAS: Kilpailunäkökulmat vesihuollossa, Vesilaitosyhdistys 2025b, 28.

³ Lopullinen arvio julkisoikeudellisen laitoksen tunnusmerkkien täyttymisestä yhtiömuotoisessa vesihuoltolaitoksessa on kuitenkin tehtävä aina tapauskohtaisesti.

⁴ Mm. tapaukset C-480/06, komissio v. Saksa (EU:C:2009:357) sekä C-159/11, Lecce. Hankintadirektiivit 2014/24/EU (yleinen hankintadirektiivi) ja 2014/25/EU (erityisalojen hankintadirektiivi).

⁵ 2014/2025/EU, artiklan 28 4 a alakohta. Vastaava säännös sisältyy yleisen hankintadirektiivin (2014/24/EU) 12 artiklan 4 a alakohtaan.

Hankintadirektiivien mukaan:

Yksinomaan kahden tai useamman hankintaviranomaisen välillä tehty sopimus jää tämän direktiivin soveltamisalan ulkopuolelle, jos kaikki seuraavat edellytykset täyttyvät:

- a) *sopimuksella käynnistetään tai toteutetaan siihen osallistuvien hankintaviranomaisten välinen yhteistyö tavoitteena varmistaa, että julkiset palvelut, jotka niiden on suoritettava, tarjotaan niiden yhteisten tavoitteiden saavuttamiseksi*
- b) *kyseisen yhteistyön toteuttamista ohjaavat ainoastaan yleiseen etuun liittyvät näkökohdat*
- c) *osallistuvat hankintaviranomaiset harjoittavat avoimilla markkinoilla alle 20:tä prosenttia yhteistyön piiriin kuuluvista toiminnoistaan.⁶*

Erityisalojen hankintalain 26 §:n mukaan erityisalojen hankintalakia ei sovelleta *viranomaishankintayksiköiden väliseen hankintaan, jolla ne (a) toteuttavat yhteistyössä ja yhteisten tavoitteiden saavuttamiseksi niiden vastuulla olevat (b) yleisen edun mukaiset julkiset palvelut. c) Lisäksi edellytyksenä on, että enintään 20 prosenttia yhteistyön piiriin kuuluvista palveluista tuotetaan muita kuin sopimuksen osapuolia varten.*

Horisontaalisen yhteistyön edellytykset

Edellä todetusti yleisen hankintalain ja erityisalojen hankintalain edellytykset horisontaaliselle yhteistyölle voidaan jakaa kolmeen kumulatiiviseen edellytykseen. Kaikkien edellytysten on täyttyttävä, jotta kyse on laissa tarkoitettusta horisontaalisesta yhteistyöstä. Edellytyksiä on kuvattu yksityiskohtaisemmin alla kohdissa 1.–3.

Mikäli kaikki edellytykset täyttyvät, ei hankintalainsäädäntö tule sovellettavaksi kyseiseen sopimukseen, vaikkakin se olisi luonteeltaan hankintasopimus. Lisäksi vesihuoltolaitosten osalta on huomioitava erityisaloilla horisontaalisen yhteistyön olevan mahdollista ainoastaan viranomaishankintayksiköiden välillä.

1. Hankintayksiköiden välinen yhteistyö yhteisen tehtävän suorittamiseksi

Kyseessä tulee olla hankintayksiköiden välinen hankintasopimus, jolla hankintayksiköt toteuttavat *yhteistyössä ja yhteisten tavoitteiden saavuttamiseksi niiden vastuulla olevat julkiset palvelut.*

Yleisen hankintadirektiivin johdanto-osan mukaan *hankintayksiköiden on voitava päättää suorittaa julkisia palvelujaan yhteisesti tekemällä yhteistyötä ilman, että niiltä vaaditaan kilpailuttamatta jättämisen perusteeksi tiettyä oikeudellista muotoa, esimerkiksi yhteistä sidosyksikkömuotoa. Yhteistyön tulee olla todellista siten, että siihen osallistuvat hankintayksiköt toteuttaisivat yhteistyön piiriin kuuluvia palveluja*

⁶ Huom. Yleisessä hankintalaissa ulosmyyntiraja on 5 prosenttia ja enintään 500.000 €. Erityisalojen hankintalaissa ulosmyyntiraja on 20 prosenttia. Hankintalaki (1397/2016) 16 § ja erityisalojen hankintalaki (1398/2016) 26 §.

myös ilman yhteistyötä.⁷ Yleisen hankintadirektiivin johdanto-osan saman perustelukappaleen mukaan *julkisten palvelujen yhteistä suorittamista koskeviin sopimuksiin ei olisi sovellettava tässä direktiivissä esitettyjä sääntöjä, edellyttäen, että:*

- a) *sopimukset on tehty yksinomaan hankintaviranomaisten välillä,*
- b) *tällaisen yhteistoiminnan täytäntöönpanoa hallitsevat ainoastaan yleiseen etuun liittyvät näkökohdat, ja*
- c) *mikään yksityinen palvelujentarjoaja ei ole kilpailijoitaan edullisemmassa asemassa.*

Näiden edellytysten täyttämiseksi yhteistyön olisi perustuttava yhteistoiminnan käsitteeseen. Yhteistyö ei edellytä, että kaikki osallistuvat viranomaiset vastaavat pääasiallisten sopimusvelvoitteiden suorittamisesta, kunhan ne ovat sitoutuneet tekemään osansa kyseisen julkisen palvelun suorittamisesta yhteistoiminnassa. Lisäksi ainoastaan yleiseen etuun liittyvien näkökohtien olisi hallittava yhteistoiminnan täytäntöönpanoa, osallistuvien hankintaviranomaisten väliset varojen siirrot mukaan lukien.⁸

Hankintalainsäädäntö tai sitä täydentävä oikeuskäytäntö ei ole rajannut sitä, millaisesta tehtävästä tulee olla kyse. Suoritettava tehtävä voi siten olla joko lakisääteinen tai vapaaehtoinen.

Tehtävän arvioinnissa olennaista on se, että tehtävä on hankintayksiköille yhteinen. Oikeuskäytännön perusteella yhteinen tehtävä on ollut osoitettavissa esimerkiksi lakisääteisyydellä eli siten, että kyseisille tahoille on laissa määrätty tietty tehtävä suoritettavaksi. Myös liitännäistehtäviä tai tukipalveluita voidaan tietyn reunaehdoin toteuttaa horisontaalisessa yhteistyössä.⁹

Yhteistyösopimukseen osallistuvien hankintayksiköiden suorittamien palveluiden tai muiden tehtävien ei tarvitse olla keskenään samanlaisia, vaan ne voivat myös täydentää toisiaan. Yhteisen tehtävän edellytyksen täyttymiseksi ei siis välttämättä vaadita sitä, että kaikki viranomaiset vastaavat pääasiallisten sopimusvelvoitteiden suorittamisesta, tärkeintä on se, että osapuolet ovat sitoutuneet tekemään osansa kyseisen julkisen palvelun suorittamisesta yhteistoiminnassa. Edellytyksen täyttymisen tarkastelussa otetaan huomioon järjestelyn todellinen luonne ja sen tarkoitus.¹⁰

Kuntalain esitöissä¹¹ on lisäksi todettu, että *Euroopan unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön perusteella, mikäli kyse on tehtävästä, jota kaikki mukana olevat kunnat joutuvat lain perusteella toteuttamaan, tämä edellytys täytyisi.* *Edellytys voisi täytyä esimerkiksi tilanteessa, jossa tehtävän hoitamisesta yhteistyössä saavutetaan sellaista hyötyä, mitä kunnat eivät voisi yksin palvelua järjestäessään saada. Edellytys voisi täytyä myös, jos kooltaan pienempi kunta osallistuisi suuremman kunnan järjestämään alueelliseen toimintaan esimerkiksi jätehuollossa tai jossa monta pientä kuntaa hoitaisivat niille kuuluvan tehtävän yhteistyössä.¹² Tämä on to-*

⁷ Yleinen hankintadirektiivi 2014/24/EU perustelukappale 33. Erityisalojen hankintadirektiivi ei sisällä vastaavaa perustelukappaletta, mutta artiklojen sisällöllisen vastaavuuden perusteella tulkintaohjeita voidaan hakea yleisen hankintadirektiivin perusteluista.

⁸ Ibid.

⁹ Pekkala ym. 2022, 185–186. Oikeuskäytännöstä ks. mm. EUT C-796/18 Stadt Köln.

¹⁰ Pekkala ym. 2022, 186.

¹¹ HE 268/2014 vp, 178. Huom. kuntalain 50 § on uudistettu hankintalainsäädännön voimaantulon yhteydessä, mutta esitöitä voidaan tästä huolimatta hyödyntää tulkintaohjeena.

¹² HE 268/2014 vp, 178–180.

dettu myös Euroopan tuomioistuimen keskeisessä horisontaalisopimusta koskevassa ennakkoratkaisussa, joka koski Hampurin kaupungin jätehuoltopalveluiden tarjoamista ympäryskunnille:

Tapauksessa Hampurin kaupunki ja eräät piirikunnat sopivat jätteenkäsittelyn järjestämisestä siten, että piirikunnat saivat tietyin ehdoin tuoda jätteitä Hampurin kaupungin ylläpitämälle jätteenkäsittelylaitokselle. Piirikunnat korvasivat Hampurille aiheutuneet kustannukset ja samalla ne sitoutuivat ottamaan vastaan hyödyntämiskelvotonta jätettä takaisin ko. jätteenkäsittelylaitokselta. Sopimuksen kesto oli 20 vuotta. Euroopan unionin tuomioistuin lausui, että sopimuksella aloitetaan paikallisten julkisyhteisöjen välinen yhteistyö, jolla varmistetaan niille yhteisen julkisen palvelun tehtävän, eli jätteistä huolehtimisen, suorittaminen. Euroopan unionin tuomioistuimen mukaan viranomaisen voi suorittaa yleisen edun mukaisia tehtäviä itse tai yhdessä muiden viranomaisten kanssa. Viranomaisilta ei tule vaatia tietyn oikeudellisen muodon käyttämistä, kun ne suorittavat yhdessä julkisia palvelutehtäviä.¹³

Yleisen edun mukaisuuden edellytysten täyttymistä tulee arvioida tapauskohtaisesti.

On kuitenkin huomattava, ettei horisontaalinen yhteistyö sovellu lakisääteiseen yhteistoimintaan taikka toimivallan tai järjestämisvastuun siirtoon niiden jäädessä muutoinkin hankintalainsäädännön soveltamisalan ulkopuolelle.¹⁴

2. Yleisen edun mukaisuus

Tehtävän tulee liittyä yleiseen etuun ja sillä tavoitellaan yleisen edun mukaisen tarpeen tyydyttämistä.

Hankintalainsäädännössä ei ole yksityiskohtaisia oikeusohjeita tai perusteita, mitä yleisen edun mukaisuudella tarkoitetaan. Myöskään Euroopan unionin tuomioistuin ei ole ratkaisukäytännössään yksilöinyt, mitä se tarkoittaa julkisen palvelun tehtävän suorittamiseen tai yleisen edun mukaisiin päämääriin viitatessaan.¹⁵

Euroopan unionin tuomioistuimen oikeuskäytännöstä voidaan tulkita, että yleisen edun mukaisia tehtäviä voivat olla ainakin jotkin jätehuoltoon¹⁶ ja maanjäristyskestävyyden arviointiin¹⁷ liittyvät tehtävät. Sanotuista ratkaisuksista ja yksittäistapauksista ei voida kuitenkaan johtaa yleisiä arviointiperusteita julkisen palvelun tehtävän ja yleisen edun mukaisuuden arviointiin.¹⁸ Yleisesti on katsottu, että viranomaisluonteisten hankintayksiköiden toiminnassa voidaan katsoa olevan yleisen edun mukaisia piirteitä.¹⁹

Kuntalain esitöiden²⁰ mukaan (a) järjestämisvastuun alaisten palvelujen yhteinen piirre on se, että kunnan tulee toteuttaa nämä palvelut lain perusteella, ja (b) lakisääteiset palvelut ovat luonteeltaan sellaisia, joissa on käsillä yleisen edun mukaisen tarpeiden tyydyttäminen.²¹

¹³ C-480/06 komissio v. Saksa (vuonna 2009).

¹⁴ HE 108/2016 vp, 105; myös esim. KHO 2020:146.

¹⁵ Pekkala ym. 2022, 188.

¹⁶ Hampurin jätehuoltotapaus C-480/06.

¹⁷ Tapaus Lecce C-159/11.

¹⁸ Pekkala ym. 2022, 188.

¹⁹ Ibid., 188–189.

²⁰ Huom. kuntalain 50 § on uudistettu hankintalainsäädännön voimaantulon yhteydessä.

²¹ Ibid., 189. Ks. myös kuntalain HE 268/2014 vp, 178.

Voidaan perustellusti esittää, että vesihuoltopalvelut ovat tyypillisiä hankintalainsäädännössä tarkoitettuja yleisen edun mukaisia palveluja. Vesihuoltolaki määrittelee vesihuollon tavoitteeksi turvata terveyden ja ympäristön kannalta asianmukainen vesihuolto. Lisäksi kunnille on asetettu velvollisuus tietyissä tilanteissa huolehtia vesihuollon järjestämisestä.²²

3. Sopimus kohdistuu pääosin sen osapuolille

Kolmas edellytys on, että yhteistyötä koskevan sopimuksen tulee kohdistua pääosin sen osapuolille. Yleisen hankintalain ulosmyyntiraja on 5 prosenttia ja enintään 500.000 € (tai 10 prosenttia, jos yhteistyön piiriin kuuluvassa toiminnassa ei ole markkinaehtoista toimintaa ja suunnitellusta tuottamisesta julkaistaan erityinen avoimuusilmoitus). Erityisalojen hankintalain ulosmyyntiraja on 20 prosenttia. Ulosmyyntirajalla tarkoitetaan sitä, että enintään edellä sanotun suuruinen osuus yhteistyön piiriin kuuluvista palveluista voidaan tuottaa muille, kuin yhteistyötä koskevan sopimuksen osapuolille. Prosenttiosuuksien laskentaan sovelletaan vastaavaa laskukavaa kuin sidosyksikköhankinnoissa.

Horisontaalisen yhteistyön edellytyksiin kuuluu lisäksi se, ettei yhteistyön hyöty saa koitua yksityisen tahon hyödyksi. Yhteistyötä tulee harjoittaa, ja yhteistoimintasopimus tehdä siten ainoastaan julkisyhteisöjen välillä (ilman yksityisten tahojen osallistumista). Yhteistoimintasopimuksella ei myöskään tulisi asettaa mitään yksityistä palveluntarjoajaa kilpailijoihinsa nähden etuoikeutettuun asemaan. Yhteistoimintasopimuksen tulee olla puhtaasti sen osapuolia varten, eikä yhteistoiminnan tarkoituksena tai oheistuotteena ole edistää jonkin yksittäisen markkinatoimijan asemaa.²³

Yhteenveto

Yllä todetusti voidaan perustellusti esittää, että vesihuoltopalvelut ovat tyypillisiä hankintalainsäädännössä tarkoitettuja yleisen edun mukaisia palveluja. Vesihuoltolaki määrittelee vesihuollon tavoitteeksi turvata terveyden ja ympäristön kannalta asianmukainen vesihuolto. Lisäksi kunnille on asetettu velvollisuus tietyissä tilanteissa huolehtia vesihuollon järjestämisestä.²⁴

Viranomaishankintayksikköasemassa toimivien vesihuoltolaitosten horisontaalisen yhteistyön edellytysten täyttyminen on siten voimassa olevan lainsäädännön sanamuodon mukaan mahdollista. On kuitenkin kiinnitettävä erityistä huomiota siihen, että horisontaalinen yhteistyö on poikkeus yleisestä kilpailutusvelvoitteesta, jonka soveltumista on tarkasteltava suppeasti ja kriittisesti.²⁵ Vesihuoltolaitosten tulee tehdä tapauskohtainen arviointi edellytysten täyttymisestä ennen horisontaaliseen yhteistyöhön ryhtymistä.

²² Vesihuoltolaki 1 § ja 6 §. Ks. myös Vesilaitosyhdistys 2025b, OPAS: Kilpailunäkökulmat vesihuollossa, Vesilaitosyhdistys 2025b, 13.

²³ Ks. esim. Pekkala ym. 2022, 192.

²⁴ Vesihuoltolaki 1 § ja 6 §.

²⁵ Edellä todetusti horisontaalista yhteistyötä koskevaa oikeuskäytäntöä on vähän, mikä osaltaan lisää asiaan liittyvää oikeudellista epävarmuutta. Koska horisontaalinen yhteistyö on poikkeus pääsääntöön, on laajaan tulkintaan suhtauduttava kriittisesti. Mm. kuntalain uudistuksen esitöiden mukaan *Suomessa kysymys siitä, voidaanko kuntien välinen yhteistoimintasopimus tulkita hankintalain soveltamisalaan kuuluvaksi hankintasopimukseksi, on käytännössä osoittautunut ongelmalliseksi* (HE 108/2016 vp, 16).

Mikäli horisontaalisen yhteistyön edellytykset täyttyvät, ei yhteistyö ole katsottavissa toiminnaksi markkinoilla eikä siten kuntalaissa säädettyjen rajoitusten piiriin kuuluvaksi.²⁶

Horisontaalisopimusten edellytykset ovat varsin tulkinnanvaraisia ja selventävää oikeuskäytäntöä niistä on ainoastaan vähän.

Horisontaalisen sopimuksen tarkoituksena tulee olla vesihuoltolaitosten vastuulle kuuluvien julkisten palvelujen hoitaminen niiden yhteisten tavoitteiden saavuttamiseksi. Yhteistyön on oltava todellista ja **yhteistyösopimuksen kaikkien osapuolten osallistuminen yhdessä on tarpeen, jotta voidaan taata, että julkiset palvelut, jotka niiden on suoritettava, toteutetaan.**²⁷

Käytännön toiminnassa tulee kiinnittää huomiota siihen, että tavanomaiset palveluhankintasopimukset eivät voi olla horisontaalisäännöksissä tarkoitettuja yhteistyösopimuksia, vaan ne on kilpailutettava kynnysarvojen ylittyessä hankintalakien mukaisesti.²⁸ On myös kiinnitettävä huomiota siihen, ettei oikeuskäytännön perusteella toisen yhteistyön osapuolen ainoa panos voi olla ainoastaan maksu.²⁹

²⁶ Kuntalaki 126 § 2 momentin 3 alakohta.

²⁷ Ks. esim. C-429/19 Remondis, kohdat 25 ja 29.

²⁸ Lecce C-159/11 sekä Piepenbrock C-386/11.

²⁹ Ks. esim. C-429/19 Remondis, kohdat 25, 26 ja 29 sekä KHO 2025:82.

Lähteet

HE 268/2014 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle kuntalaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi.

HE 108/2016 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle hankintamenettelyä koskevaksi lainsäädännöksi.

Direktiivi 2014/24/EU (yleinen hankintadirektiivi)

Direktiivi 2014/25/EU (erityisalojen hankintadirektiivi)

Kuntalaki 410/2015

Laki julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista 1397/2016

Laki vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista 1398/2016

Vesihuoltolaki 119/2001

C-480/06, komissio v. Saksa (EU:C:2009:357)

C-159/11, Lecce (EU:C:2012:303)

C-386/11, Piepenbrock (EU:C:2013:385)

C-429/19, Remondis (2019/C 288/38)

KHO 2020:146

Pekkala, E., Pohjonen, M., Huikko, K. & Ukkola, M. 2022. Hankintojen kilpailuttaminen ja sopimusehdot. Tietosanomat.

Vesilaitosyhdistys. 2025b. OPAS: Kilpailunäkökulmat vesihuollossa. Vesilaitosyhdistyksen monistesarja nro 103. Saatavilla: https://www.vesilaitosyhdistys.fi/site/assets/files/11407/kilpailunakokulmat_vesihuollossa_opas.pdf